

Diagnoza problemów społecznych na terenie Miasta Łomża

Łomżyński Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz innych Uzależnień na 2023 rok

Zasmakuj
w Łomży

Spis treści

1.	WPROWADZENIE	2
1.1	Cele i ogólne założenia badania	4
1.2	Problematyka badania	5
2.	METODOLOGIA BADANIA	9
2.1	Opis metody i próby badawczej	9
2.2	Narzędzia badawcze	11
3.	BADANIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW	12
3.1	Struktura badanej próby	13
3.2	Problem alkoholowy z perspektywy dorosłych mieszkańców	16
3.3	Problem nikotynowy z perspektywy dorosłych mieszkańców	24
3.4	Problem narkotykowy z perspektywy dorosłych mieszkańców	27
3.5	Problem przemocowy z perspektywy dorosłych mieszkańców	32
3.6	Problem uzależnień behawioralnych	38
3.7	Miasto wobec problemów społecznych – opinia mieszkańców	44
4.	BADANIE DZIECI I MŁODZIEŻY	47
4.1	Struktura badanej próby	47
4.2	Problem alkoholowy z perspektywy dzieci i młodzieży	49
4.3	Problem narkotykowy z perspektywy dzieci i młodzieży	55
4.4	Problem nikotynowy z perspektywy dzieci i młodzieży	61
4.5	Profilaktyka z perspektywy dzieci i młodzieży	64
4.6	Problem przemocy z perspektywy dzieci i młodzieży	68
4.7	Problem uzależnień behawioralnych z perspektywy dzieci i młodzieży	74
5.	BADANIE ESPAD	84
5.1	Problem alkoholowy	84
5.2	Problem narkotykowy	86
5.3	Problem nikotynowy	87
6.	BADANIE SPRZEDAWCÓW	88
6.1	Struktura badanej próby	88
6.2	Problemy społeczne z perspektywy sprzedawców	90
7.	PORÓWNANIE WYNIKÓW SPORZĄDZONEJ DIAGNOZY DO WYNIKÓW Z 2020 ROKU 99	
7.1	Skala problemów społecznych wśród dorosłych mieszkańców Miasta Łomża	99
7.2	Skala problemów społecznych wśród uczniów	104

7.3 Skala problemów społecznych według sprzedawców.....	109
8. WNIOSKI.....	110
8.1 Problemy społeczne wśród dorosłych mieszkańców.....	110
8.2 Problemy społeczne wśród uczniów	112
8.3 Problemy społeczne według sprzedawców alkoholu	115
9. REKOMEDNACJE.....	115
10. PODSUMOWANIE	122

1. WPROWADZENIE

Problemy i zagrożenia społeczne występują w każdej społeczności lokalnej. Są one elementem naszej rzeczywistości i każdy bezpośrednio lub pośrednio zetknął się ze skutkami tych zjawisk. Mimo to, wspomniane zagrożenia nie skupiają naszej uwagi w takim stopniu jak przykładowo terroryzm, klęski żywiołowe czy też awarie infrastruktury krytycznej. Jest to między innymi związane z charakterem i powszechnością zagrożeń społecznych, które towarzyszą nam na co dzień, a ich negatywne skutki zauważalne są często po dłuższym okresie czasu.

W związku z tym nie są to zjawiska tak spektakularne i medialne, aby relacjonować je „na żywo” lub analizować na pierwszych stronach gazet. Są to jednak istotne zagrożenia, które negatywnie oddziałują na jednostkę, rodzinę, społeczeństwo i powodują dysfunkcję całych grup społecznych. Z tego względu problemy społeczne należy monitorować na bieżąco i dążyć do ich ograniczenia lub wyeliminowania z życia wspólnoty, choć to ostatnie wydaje się niezmiernie trudne.

Problemy społeczne określane są jako „ogólne wzory zachowania ludzkiego lub warunków społecznych, które są postrzegane jako zagrożenia dla społeczeństwa przez znaczącą liczbę ludności, przez silne grupy, bądź przez charyzmatyczne jednostki, oraz które mogą być rozwiązane czy też którym można jakoś zaradzić”¹. Jerzy Kwaśniewski pod pojęciem problemów społecznych rozumie takie „zachowania ludzkie i zjawiska społeczne, które ze względu na swój charakter, skutki czy intensywność występowania postrzegane są i odczuwane przez członków danej społeczności jako istotne dolegliwości w życiu zbiorowym, domagające się rozwiązania”².

---

¹ K. Frysztacki, *Socjologia problemów społecznych*, Warszawa 2009, s. 20

² J. Kwaśniewski, *Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych* [w:] J. Kwaśniewski (red.), *Badania problemów społecznych 2*, Warszawa 2006, s. 7

Z powyższych definicji wynika jednoznacznie, że problemy społeczne to zdarzenia oraz zachowania ludzkie, które ze względu na swoją skalę i charakter stanowią zagrożenie dla funkcjonowania i rozwoju członków danej wspólnoty.

Zagrożenia społeczne definiowane są jako zjawiska godzące bezpośrednio w jednostkę, jej biologiczne oraz egzystencjalne podstawy istnienia. Są to wszystkie przypadki odnoszące się do niebezpieczeństwa utraty życia i zdrowia, tożsamości narodowej i etnicznej poszczególnych społeczności oraz bezpieczeństwa socjalnego i publicznego. Analizowane zagrożenia „w znaczący sposób wpływają na jakość i standard życia ludzi, a tym samym na poziom rozwoju cywilizacyjnego danego państwa, czy szerzej pewnych obszarów geograficznych”³. Zjawiska godzą nie tylko w jednostkę, ale mogą powodować także dysfunkcję całych grup społecznych, w tym również wspólnot samorządowych. Ich spektrum jest bardzo szerokie. W literaturze przedmiotu do najważniejszych zalicza się m.in. bezrobocie, ubóstwo, deficyt mieszkań, bezdomność, patologie społeczne (alkoholizm, narkomanię, przestępczość), AIDS czy też korupcję i nepotyzm. Wymienione zagrożenia zakłócają funkcjonowanie i rozwój nie tylko społeczności lokalnych, ale mogą stanowić także problem o charakterze globalnym. Ważnym elementem w zakresie zabezpieczenia bezpieczeństwa, a tym samym praktycznemu przeciwdziałaniu zagrożeniom i występującemu lokalnie ryzyku, jest budowa lokalnych programów prewencyjnych, które powinny zawierać następujące elementy:

- określenie występujących na danym obszarze problemów społecznych,
- zdefiniowanie grup dotkniętych problemami społecznymi,
- określenie celów podejmowanych działań prewencyjnych, głównych i częściowych,
- określenie zadań, obszarów, na których będą realizowane działania,
- określenie podmiotów zainteresowanych współpracą przy realizacji, form i metod działań oraz terminów ich realizacji,
- opracowanie założeń ewaluacyjnych,
- oszacowanie kosztów poszczególnych działań oraz całego programu,
- wskazanie osoby odpowiedzialnej za opracowanie dokumentu programu prewencyjnego.

---

³ M. Leszczyński, *Bezpieczeństwo społeczne Polaków wobec wyzwań XXI wieku*, Warszawa 2011, s. 62

Wprowadzanie w życie dobrze skonstruowanych programów prewencyjnych o charakterze lokalnym przyczyni się do podniesienia poczucia bezpieczeństwa wśród członków społeczności lokalnej.

1.1 Cele i ogólne założenia badania

Niniejsza diagnoza ma na celu przedstawienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w okresie wrzesień - październik 2022 roku, obejmujących podstawowe problemy społeczne związane z: nadużywaniem alkoholu, nikotyny, dopalaczy i narkotyków, uzależnieniami behawioralnymi, a także przemocą w rodzinie oraz w środowisku szkolnym.

Dane dotyczące lokalnych zagrożeń społecznych uzyskane zostały w drodze anonimowych badań ankietowych przeprowadzonych w Mieście Łomża wśród trzech grup reprezentujących trzy lokalne środowiska:

- dorośli mieszkańcy,
- dzieci i młodzież szkolna,
- sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu.

Zakres działań badawczych odnosił się do zidentyfikowania następujących kwestii:

- zidentyfikowania problemów uzależnień wśród dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców,
- zidentyfikowania problemu przemocy w rodzinie,
- zidentyfikowanie problemu przemocy rówieśniczej i szkolnej wśród uczniów,
- zidentyfikowanie problemu cyberprzemocy,
- zidentyfikowanie skali problemów uzależnień behawioralnych wśród uczniów oraz dorosłych mieszkańców.
- zidentyfikowania przyczyn lub czynników wywołujących sytuacje problemowe,
- określenia skali oraz zakresu problemów uzależnień,
- zidentyfikowania skutków występujących problemów,
- pokazania rozwiązań mających na celu wyjaśnienie sytuacji problemowej lub złagodzenie jej skutków.

1.2 Problematyka badania

Niniejsza diagnoza omawia następujące problemy społeczne:

Problem alkoholowy (alkoholizm) – według WHO to „wszelki sposób picia, który wykracza poza miarę tradycyjnego i zwyczajowego spożycia albo poza ramy obyczajowego, przyjętego w całej społeczności, picia towarzyskiego bez względu na czynniki, które do tego prowadzą”⁴. Alkoholizm ściśle wiąże się z negatywnymi zjawiskami społecznymi takimi jak: bezrobocie, przemoc, ubóstwo, czy zachowania kryminalne. Problem alkoholowy wśród współczesnych społeczeństw jest problemem o bardzo szerokim zasięgu, w związku z tym tej kwestii poświęcono najwięcej miejsca w poniższej diagnozie.

Problem narkotykowy (narkomania) – według ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. przeciwdziałaniu narkomanii, narkomania to: „stałe lub okresowe używanie w celach niemedycznych środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, w wyniku czego może powstać lub powstało uzależnienie od nich”⁵. W niniejszym raporcie zwrócono uwagę przede wszystkim na następujące kwestie związane z owym zjawiskiem: rozpowszechnienie i dostępność narkotyków oraz dopalaczy, skala zjawiska wśród dorosłych mieszkańców oraz dzieci i młodzieży szkolnej na terenie Miasta Łomża.

Problem nikotynowy (nikotynizm) – jest zjawiskiem, które polega na regularnym zażywaniu tytoniu, w skład którego wchodzi nikotyna – silna trucizna oraz szereg innych substancji, które wykazują negatywny wpływ na nasz organizm. Nikotynizm jest uzależnieniem fizycznym i psychicznym. Został szczegółowo opisany w Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD 10. Niniejsza diagnoza ma na celu ukazanie skali uzależnienia, dostępności papierosów dla uczniów na terenie Miasta Łomża, a także skali problemu wśród dorosłych mieszkańców miasta.

Zjawisko przemocy – może przyjmować różnorodne formy. Są to w szczególności:

- **przemoc fizyczna** – zwrócona przeciwko fizyczności człowieka, niosąca ryzyko uszkodzenia ciała poprzez takie zachowania jak np.: popychanie, potrząsanie, bicie, policzkowanie, kopanie, duszenie, rzucanie w kogoś przedmiotami, przypalanie, topienie;

---

⁴ T. Pilch, Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku, str. 92.

⁵ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. 2020 poz. 2050).

- **przemoc psychiczna** – zmierzająca do poniżenia ofiary, zastraszenia, pozbawienia wiary we własne możliwości; obejmuje wszystkie działania (z wyjątkiem użycia siły fizycznej), służące obniżeniu poczucia własnej wartości, wywołaniu stanów lękowych i zaburzeń osobowości oraz zahamowania procesu osobistego rozwoju, takie jak np. szantaż emocjonalny, manipulacja, śledzenie, nękanie telefonami, wysyłanie anonimów, nagabywanie;
- **przemoc seksualna** – polega na zmuszaniu ofiary do jakiejkolwiek formy aktywności seksualnej, a także na zachowaniach sprowadzających ją do roli obiektu seksualnego poprzez np. niechciane dotykanie, szczygnięcia, klepanie, żarty i gesty upokarzające seksualną naturę drugiej osoby;
- **przemoc ekonomiczna** – obejmuje działania służące ograniczeniu swobodnego dysponowania pieniędzmi i własnymi dobrami bądź dostępu do dóbr wspólnych; może polegać np. na odbieraniu pieniędzy, kontrolowaniu wydatków, zmuszaniu do proszenia o pieniądze czy uniemożliwianiu podjęcia pracy.
- **zaniedbanie** - polega na nie zaspokajaniu podstawowych potrzeb fizycznych i psychicznych osoby.

Zjawisko przemocy w rodzinie – przemoc jest intencjonalnym i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Definicja przemocy w rodzinie według ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie mówi, że: „przemoc w rodzinie należy rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa albo dobra osobiste osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, narażające szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”⁶. Niniejsza diagnoza ukazuje skale, przyczyny oraz rodzaj problemu.

Cechy przemocy w rodzinie:

- **INTENCJONALNOŚĆ** – zamierzone działanie, mające na celu kontrolowanie i podporządkowanie sobie osoby doznającej przemocy w rodzinie,
- **NIERÓWNOWAGA SIŁ** – zdecydowane przewaga jednej ze stron w relacji (fizyczna również, ale przede wszystkim psychiczna),

---

⁶ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. 2021 poz. 1249).

- **POWODOWANIE CIERPIENIA I BÓLU** – narażanie zdrowia i życia na poważne szkody. Doświadczanie cierpienia i bólu powoduje, że ofiara traci zdolność do samoobrony,
- **NARUSZANIE PRAW I DÓBR OSOBISTYCH** – sprawca wykorzystując przewagę sił narusza podstawowe prawa (np. do stanowienia o sobie, nietykalności cielesnej, godności itp.).

Zjawisko przemocy rówieśniczej – Dan Olweus, pionier badań nad zjawiskiem przemocy szkolnej definiuje przemoc jako „agresywne zachowanie, w którym sprawca używa swego ciała lub przedmiotu (włączając broń) do zranienia lub skrzywdzenia innej osoby”. Z kolei WHO określa przemoc jako „użycie z rozmysłem siły lub groźenie nią, przeciw sobie, innej osobie, grupie lub społeczności, co prowadzi do zranienia, śmierci, lub szkody psychicznej, a także do zaburzeń rozwojowych i upośledzenia społecznego”⁷. Nowym problemem, który pojawia się już coraz częściej wśród Polskich uczniów to zjawisko cyberbullyingu lub inaczej mówiąc cyberprzemocy. Poniższa tabela przedstawia różne sposoby rozumienia cech charakterystycznych dla systematycznej przemocy rówieśniczej w szkole i jej cyfrowego odpowiednika.

Kryterium wyróżniające	Tradycyjny bullying	Cyberbullying
Powtarzalność	Wynika z wielokrotnego działania sprawców.	Może wynikać z cech samego materiału zamieszczonego w Internecie, który jest albo wielokrotnie kopiowany, albo długotrwale obecny; w obu tych przypadkach ofiara doświadcza powtarzalnej wiktymizacji.
Nierównowaga sił	Wynika z przewagi ilościowej, fizycznej lub psychologicznej sprawcy bądź sprawców.	Może wynikać z większych kompetencji sprawców w zakresie obsługi nowych technologii komunikacyjnych.
Intencjonalność	Jest operacjonalizowana najczęściej jako świadoma chęć skrzywdzenia ofiary.	Część badań wskazuje, że ze względu na cechy komunikacji zapośredniczonej (m.in. redukcja sygnałów niewerbalnych) niektórzy sprawcy nieświadomie krzywdzą ofiary.

Tabela 1 Dręczenie szkolne i cyberbullying. Różne rozumienie właściwości dręczenia w tradycyjnym dręczeniu i cyberbullyingu.

⁷ Przemoc i agresja w szkołach w Europie – sposoby przeciwdziałania, Polskie Biuro Eurydice, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2007r.

Do technik cyberprzemocy zaliczyć można:

- nękanie, grożenie, straszenie przez telefon, komunikatory poprzez pisanie postów, komentarzy, SMSów;
- publikowanie obrażających lub wulgarnych postów i komentarzy;
- wykluczanie z grona znajomych, np. na portalach społecznościowych;
- rozsyłanie wyśmiewających lub obraźliwych treści na nasz temat;
- publikowanie ośmieszających lub upokarzających zdjęć (fotomontaży również);
- włamania na konta serwisów społecznościowych oraz publikowanie tam własnych treści;
- podszywanie się pod inne osoby;
- sexting - czyli przesyłanie zdjęć o tematyce seksualnej, pornograficznej.

Uzależnienia behawioralne – Amerykańskie Towarzystwo Psychiatryczne formalnie potwierdziło istnienie uzależnień/nałogów behawioralnych w maju 2013 poprzez opublikowanie piątej rewizji klasyfikacji DSM i włączenie zaburzenia uprawiania hazardu do kategorii zaburzeń i nałogów. Mianem uzależnień behawioralnych określa się formy zaburzeń (nałogów) nie związanych z przyjmowaniem substancji psychoaktywnych, a związanych z niekontrolowanym wykonywaniem pewnych czynności. W niniejszym badaniu zwrócono uwagę przede wszystkim na uzależnienia związane z komputerem i Internetem, fonoholizmem, zakupoholizmem, pracoholizmem oraz hazardem. Jest to coraz bardziej popularny rodzaj uzależnień, w związku z tym niniejsza diagnoza porusza również te kwestie.

2. METODOLOGIA BADANIA

2.1 Opis metody i próby badawczej

Główny cel badania stanowiło zdiagnozowanie skali problemów społecznych w Mieście Łomża oraz postaw mieszkańców względem: problemu alkoholowego, nikotynowego, narkotykowego, zjawiska przemocy, cyberprzemocy, a także uzależnień behawioralnych. Obszary dotyczące ogólnej wiedzy i opinii mieszkańców, ich doświadczeń osobistych oraz postrzegania zjawiska uzależnień w najbliższym otoczeniu zostały przeanalizowane za pomocą badania ankietowego, przeprowadzonego na próbie badawczej, która została przedstawiona poniżej:

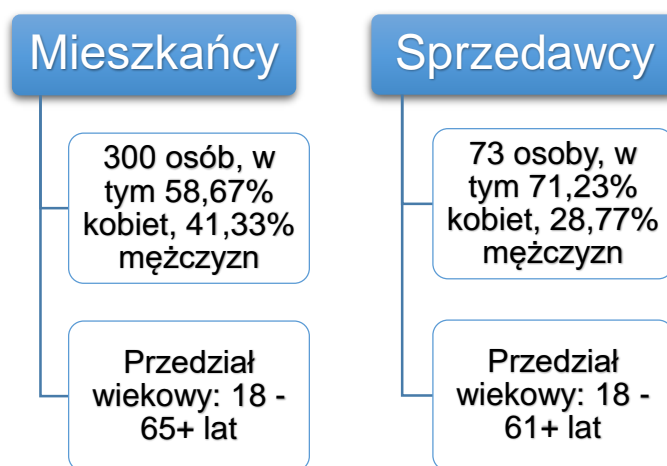

Tabela 2 Schemat próby badawczej.

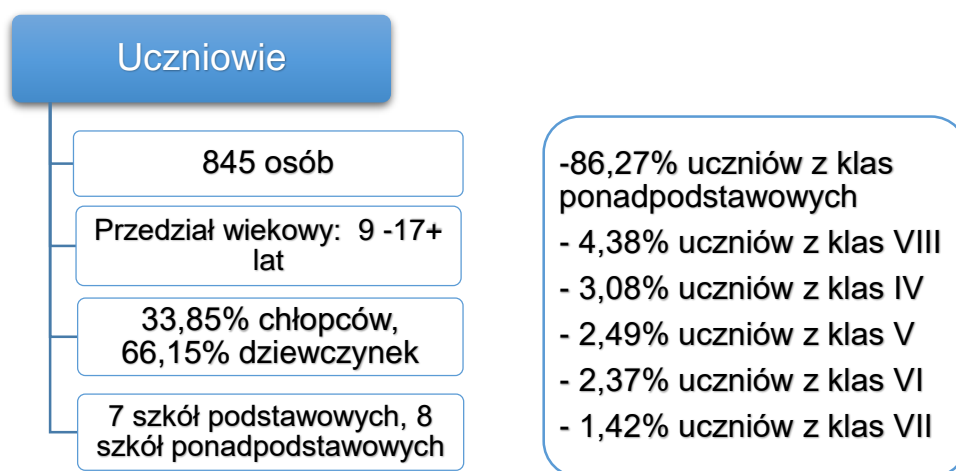

Tabela 3 Schemat próby badawczej.

Na potrzeby niniejszej diagnozy zdecydowano się na zastosowanie nieprobabilistycznego doboru próby losowej, ze względu na fakt, iż był on najbardziej odpowiedni do ustalonych celów badawczych.

Badania zostały przeprowadzane w 2022 roku. W badaniu łącznie wzięło udział 1218 osób. Zróżnicowany dobór próby umożliwił pogłębienie badanych zjawisk związanych bezpośrednio z zagrożeniami społecznymi na terenie Miasta Łomża oraz uzyskanie informacji i opinii z różnych środowisk.

Badania sondażowe (ilościowe) przeprowadzono wśród dorosłych mieszkańców na terenie Miasta Łomża za pomocą metody CAWI (badanie za pomocą ankiety internetowej) oraz PAPI (wywiad bezpośredni realizowany przy użyciu papierowej ankiety). Link odnoszący się do ankiety internetowej został umieszczony na głównej stronie Urzędu Miasta Łomża. Uzupełnione ankiety zostały odesłane w formie elektronicznej w postaci zestawienia wszystkich danych, co zapewniło badanym pełną anonimowość.

W badaniu uczniów również zastosowano metodologię ilościową CAWI. Wybór metody sondażu diagnostycznego sprawił, że najbardziej dogodną techniką była ankieta audytoryjna. Uczniowie, zebrani w większej grupie, wypełniali samodzielnie ankiety. Badanie przeprowadzone zostało zgodnie z zasadami etyki, zaś uczestnicy poinformowani zostali o zachowaniu anonimowości badania. Dodatkowo uzyskano zgodę dyrektora szkoły na przeprowadzenie badań w placówce.

Natomiast wśród sprzedawców alkoholu zastosowano metodę PAPI (wywiad bezpośredni realizowany przy użyciu papierowej ankiety). Wykorzystana technika badawcza opierała się na bezpośrednim komunikowaniu się ankietera z respondentami, przy wykorzystaniu ustrukturyzowanego narzędzia badawczego, jakim był kwestionariusz ankiety. Kwestionariusz ankiety umożliwił uzyskanie informacji dotyczących stanu oraz nasilenia zagrożeń społecznych występujących na terenie Miasta Łomża, między innymi poprzez zdiagnozowanie problemów i oczekiwań zgłaszanych przez dorosłych mieszkańców, sprzedawców oraz dzieci i młodzieży ze szkół zlokalizowanych na terenie Miasta Łomża.

2.2 Narzędzia badawcze

Kwestionariusz ankiety opracowanej na potrzeby niniejszej diagnozy można podzielić na 3 części.

- 1. Część adresowo-tytułową** - umieszcza się ją na pierwszej stronie ankiety, gdzie wyszczególnione są takie kwestie jak: nazwa ośrodka badawczego, tytuł kwestionariusza oraz szczegółowe instrukcje dla respondenta.
- 2. Część merytoryczną** - zawarte są w niej pytania dotyczące badanych zagadnień.
- 3. Część metryczkową** - zawarte są w niej dane dotyczące respondenta. Są to np. płeć, wykształcenie, stan cywilny, przedział wiekowy lub miejsce zamieszkania. Informacje te pozwalają na korelacje z innymi pytaniami zawartymi w ankiecie.

Kwestionariusz ankiety użyty do zebrania danych miał podobną konstrukcję niezależnie od badanej grupy. Składał się z pytań zamkniętych jednego lub wielokrotnego wyboru. Ze względu na specyfikę poszczególnych grup dokonano spersonalizowania pytań, dostosowując ich charakter do profilu respondenta. Wyniki przedstawione w raporcie mają charakter procentowy lub ilościowy.

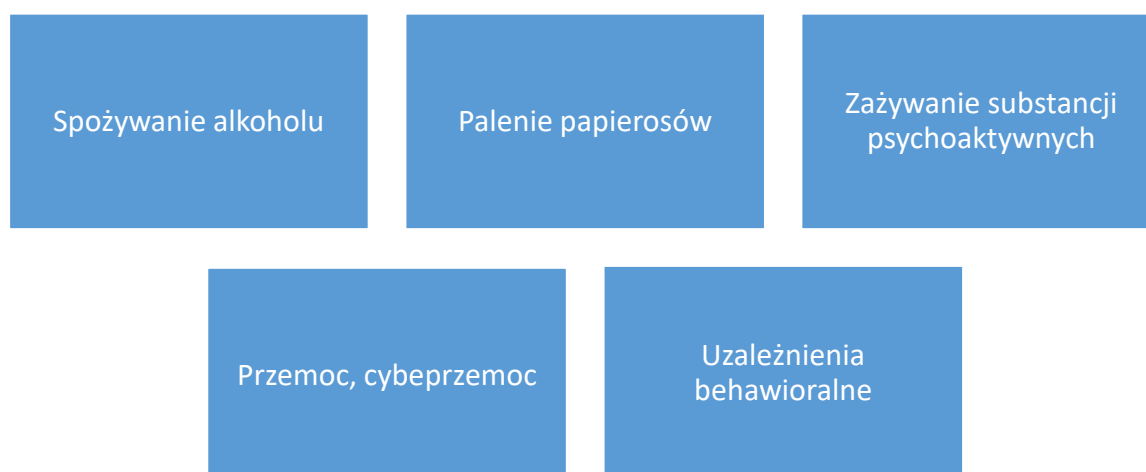
Ewentualne dysproporcje związane są z zaokrągleniem do liczb całkowitych (maksymalnie +/- 1%).

3. BADANIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

Przeprowadzone wśród dorosłych mieszkańców badania ankietowe dotyczyły przede wszystkim ich ogólnej wiedzy i opinii na temat zjawiska uzależnień i przemocy, doświadczeń osobistych oraz spostrzeżeń wpływających z obserwacji najbliższego otoczenia.

W kwestionariuszu badawczym znalazły się pytania odnoszące się do kwestii alkoholu, narkotyków, dopalaczy, papierosów, zjawiska przemocy, uzależnień behawioralnych i innych problemów społecznych oraz działań Miasta Łomża w zakresie rozwiązywania problemów.

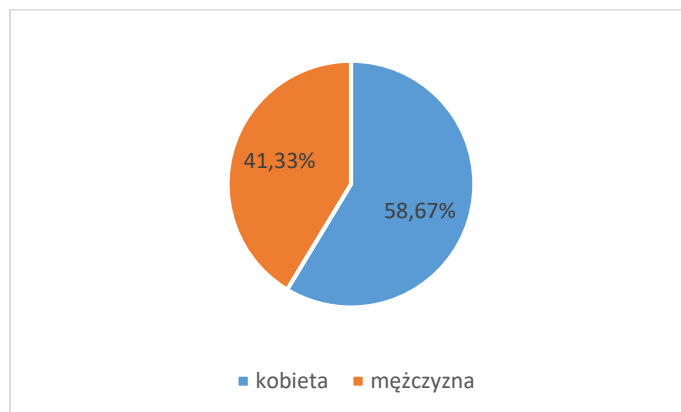
Badanie zostało podzielone na bloki dotyczące następujących problemów:

Rysunek 1 Obszar tematyczny zawarty w kwestionariuszu ankiety dla dorosłych mieszkańców.

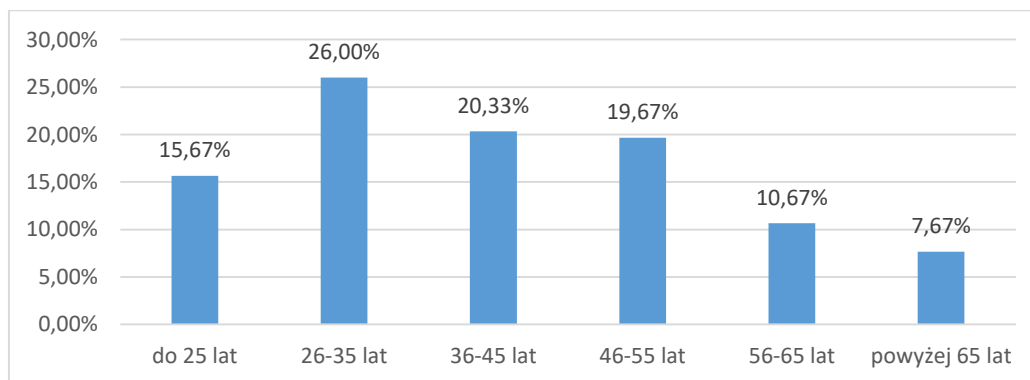
3.1 Struktura badanej próby

W niniejszym badaniu wzięło udział 300 dorosłych mieszkańców Miasta Łomża. Analizując próbę badawczą ze względu na płeć można zauważyć, iż większość badanej próby tworzą kobiety, tj. 58,67%. W badaniu udział również wzięło 41,33% mężczyzn.

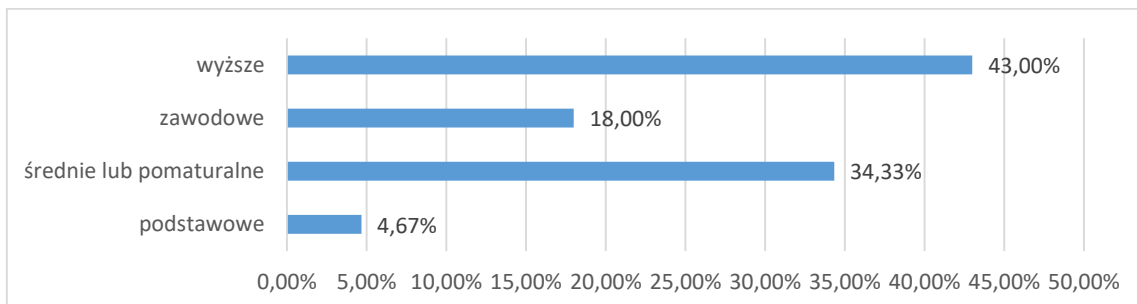
Wykres 1 Płeć.

Wśród ankietowanych mieszkańców najliczniejszą grupę tworzą osoby w wieku 26 – 35 lat (26,00%) oraz w wieku 46 – 55 lat (19,67%). Ankietowani w wieku od 36 do 45 lat stanowią 20,33% badanej społeczności, 15,67% respondentów znajduje się w grupie do 25 lat. Natomiast 10,67% próby stanowią osoby od 56-65 lat, a 7,67% to osoby powyżej 65 lat.

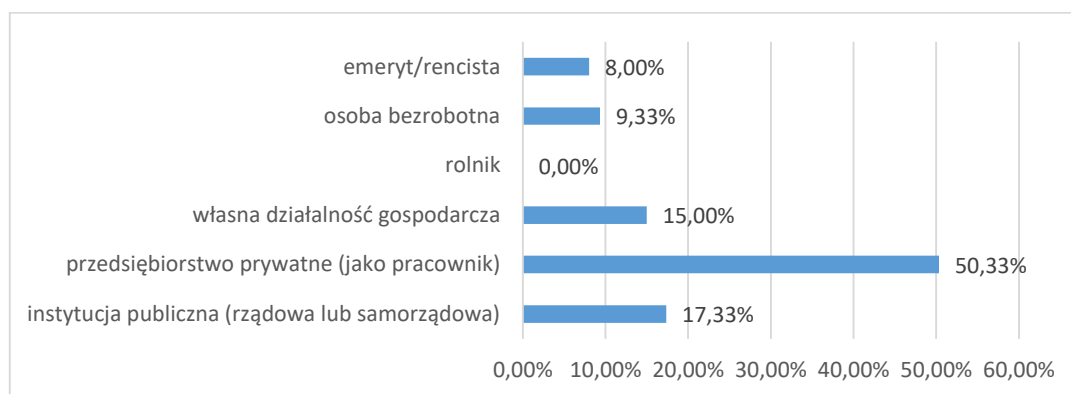
Wykres 2 Wiek.

Analizując badaną społeczność ze względu na wykształcenie można zauważyć, iż wykształceniem wyższym legitymuje się 43,00% badanych, 34,33% osób posiada wykształcenie średnie bądź pomaturalne. Następnie wykształcenie zawodowe posiada 18,00% ankietowanych, a wykształcenie podstawowe 4,67% respondentów.

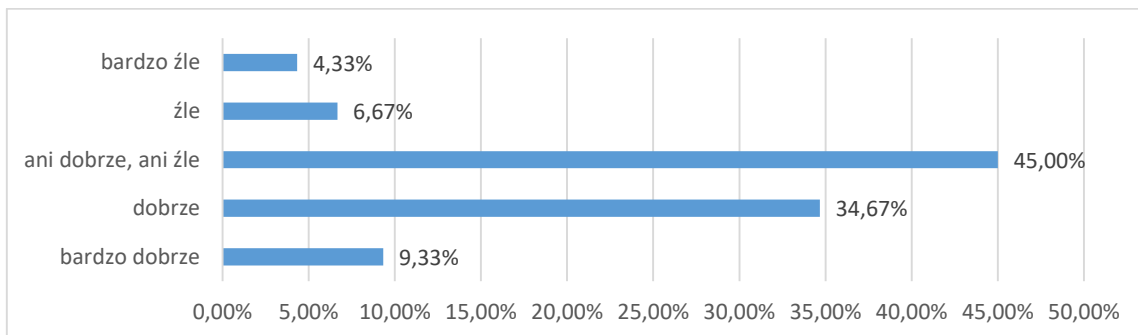
Wykres 3 Wykształcenie.

Najliczniejsza grupa ankietowanych osób pracuje w przedsiębiorstwach prywatnych jako pracownicy – takiej odpowiedzi udzieliło 50,33% osób. Natomiast 17,33% osób pracuje w instytucjach publicznych, 15,00% osób prowadzi swoją działalność gospodarczą a 9,33% jest bez pracy. Na emeryturze lub rencie jest 8,00% osób.

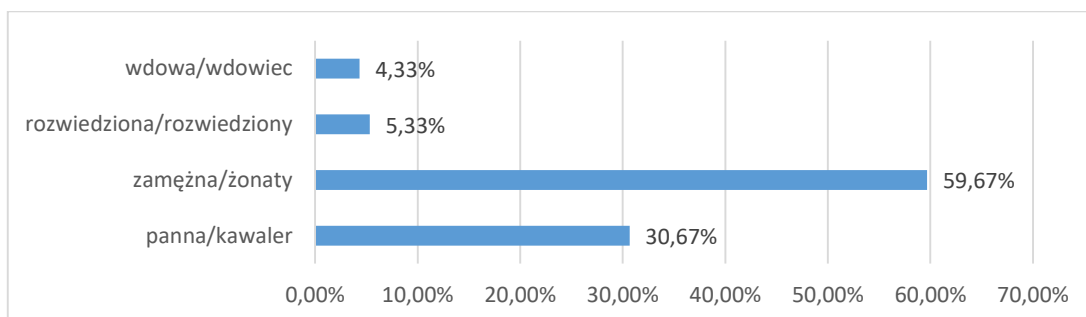
Wykres 4 Miejsce zatrudnienia.

Większość osób uważa, że ich sytuacja materialna jest ani dobra, ani zła – taką opinię wyraża 45,00% ankietowanych. Bardzo dobrze sytuację finansową ocenia 9,33% osób. W opinii 34,67% respondentów, ich sytuacja finansowa jest dobra, zaś 4,33% osób twierdzi, iż jest ona bardzo zła, lub zła (6,67%).

Wykres 5 Jak ocenia Pan/i swoją sytuację materialną?

Osoby zamężne lub żonate stanowiły ponad połowę próby badawczej, tj. 59,67%. Natomiast 30,67% ankietowanych to osoby stanu wolnego, 5,33% badanych to osoby rozwiedzione, a 4,33% to wdowy/wdowcy.

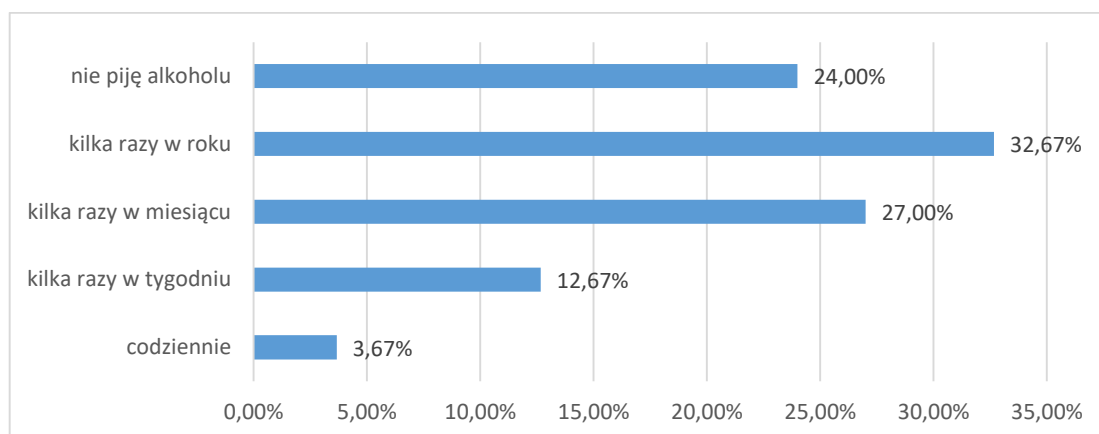
Wykres 6 Stan cywilny.

3.2 Problem alkoholowy z perspektywy dorosłych mieszkańców

Problemy związane z używaniem alkoholu, występują zarówno w obszarze zdrowia fizycznego jak i psychicznego. Negatywne konsekwencje dotyczą nie tylko osoby uzależnione, ale także ich rodziny i osoby w środowisku lokalnym. Oprócz tego, że alkoholizm jest często przyczyną przemocy domowej, powoduje wiele szkód społecznych, takich jak zakłócanie porządku publicznego, przemoc, ubóstwo czy bezrobocie. W celu zapobiegania niekorzystnym konsekwencjom z tym związanym, konieczne jest sprawdzenie skali problemu wśród dorosłych osób oraz na tej podstawie zaprojektowanie działań profilaktycznych.

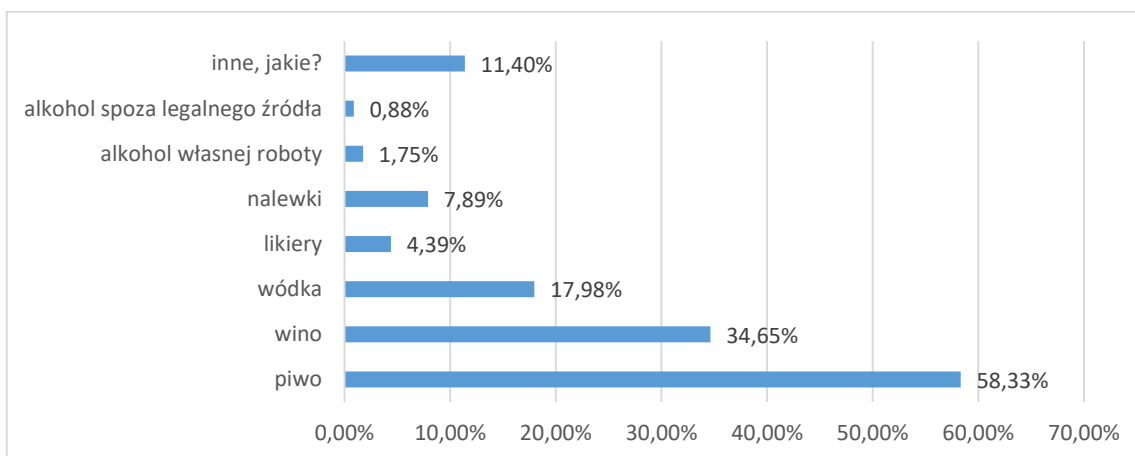
Pierwsza część pytań, skierowanych do dorosłych mieszkańców Miasta Łomża dotyczyła spożywania alkoholu, celem rozpoznania skali picia napojów alkoholowych oraz uzależnień. Dorosłym mieszkańcom, zadano pytanie o to, jak często spożywają alkohol. 12,67% sięga po niego kilka razy w tygodniu, 27,00% respondentów robi to kilka razy w miesiącu, z kolei 32,67% - kilka razy w roku. Abstynencję zadeklarowało 24,00% mieszkańców. Natomiast codziennie alkohol spożywa jedynie 3,67% ankietowanych.

Wykres 7 Jak często spożywa Pan/i alkohol?

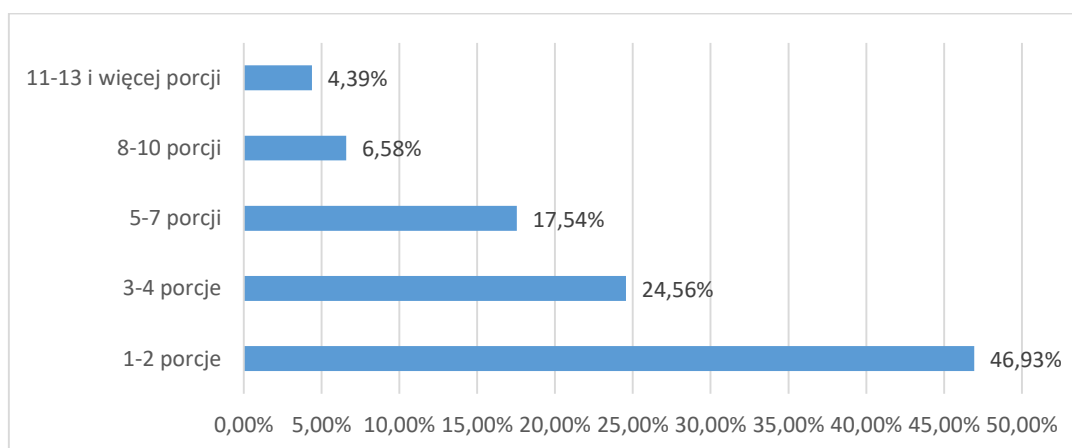
Na kolejne pytania dotyczące spożywania alkoholu odpowiadały te osoby, które w poprzednim pytaniu zadeklarowały, iż spożywają alkohol.

Następne pytanie dotyczyło rodzaju alkoholu, który mieszkańcy Miasta Łomża wypijają najczęściej. Większość ankietowanych wskazało na piwo (58,33%). Nieco mniej popularne w wyborze dorosłych mieszkańców są: wino (34,65%), wódka (17,98%), nalewki (7,89%), a także likiery (4,39%). W odpowiedzi „inne, jakie?” (11,40%) ankietowani wymienili: whisky, drinki, rum lub gin.

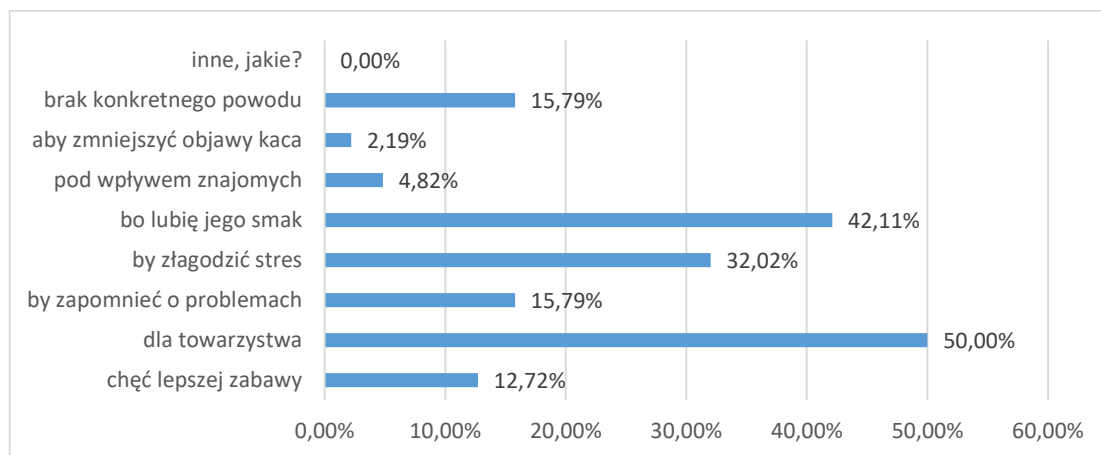
Wykres 8 Jaki rodzaj alkoholu pije Pan/i najczęściej? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Większość ankietowanych deklaruje, iż jednorazowo wypija 1 – 2 porcje alkoholu – taką odpowiedź wskazało 46,93% osób. 24,56% ankietowanych wypija jednorazowo 3 – 4 porcje, 17,54% osób wypija 5 – 7 porcji alkoholu w ciągu dnia, w którym go spożywa, 6,58% badanych pije jednorazowo 8 – 10 porcji oraz kolejne 4,39% ankietowanych 11 – 13 i więcej porcji.

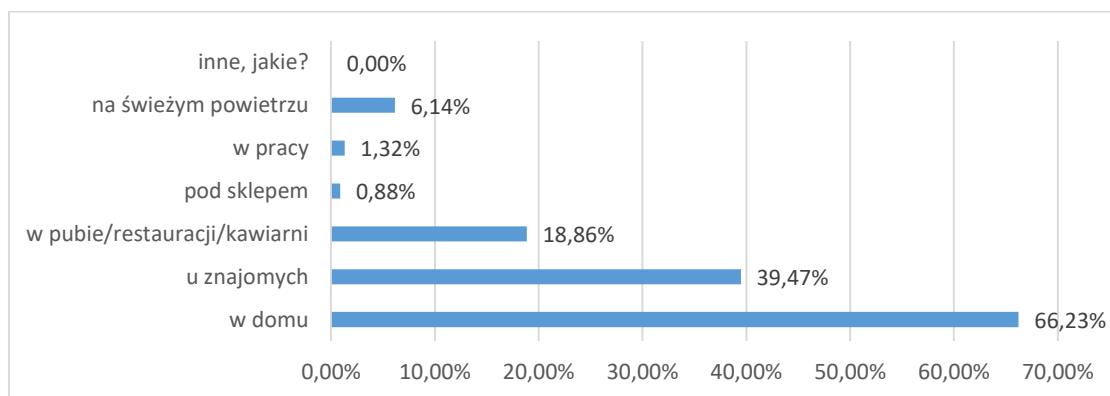
Wykres 9 Ile porcji alkoholu wypija Pan/i w ciągu całego dnia, w którym Pan/i pije?

W kolejnym pytaniu, mieszkańcy zostali poproszeni o wskazanie przyczyn sięgania po napoje alkoholowe. Większość respondentów jako powód podaje towarzystwo (50,00%). Znaczny odsetek ankietowanych wskazał również: walory smakowe (42,11%), złagodzenie stresu (32,02%), brak konkretnego powodu lub by zapomnieć o problemach (po 15,79%).

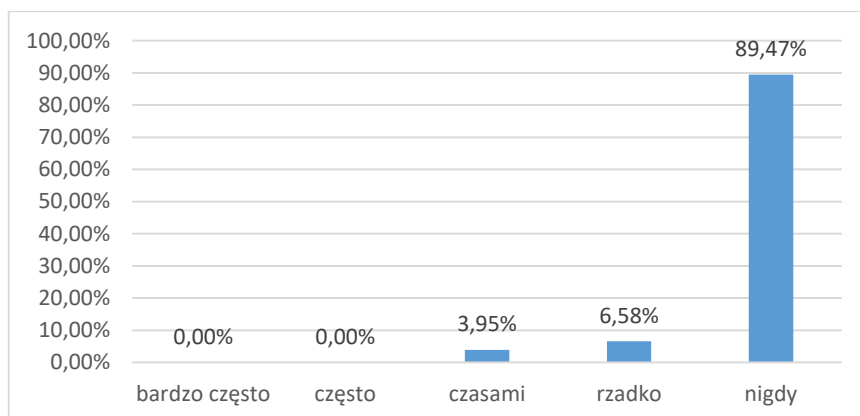
Wykres 10 Z jakich powodów sięga Pan/i po alkohol? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Mieszkańcy spożywają alkohol głównie w domu (66,23%) oraz u znajomych (39,47%). W pubach/restauracjach lub kawiarniach alkohol spożywa 18,86% osób, a 6,14% spożywa na świeżym powietrzu. Niestety 1,32% mieszkańców przyznało, że spożywa alkohol w miejscu pracy bądź pod sklepem.

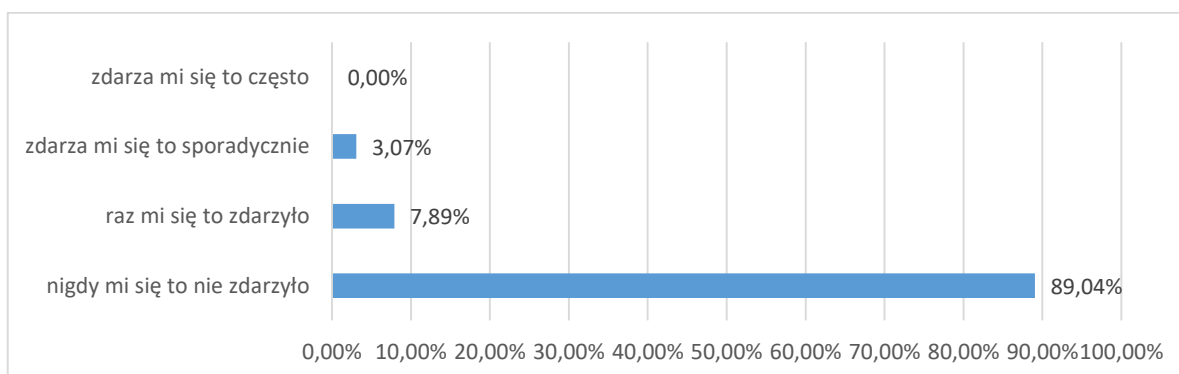
Wykres 11 Gdzie najczęściej spożywa Pan/i alkohol? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Następnie respondenci zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy zdarzyło im się wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu. Ankietowanym zdarzało się wykonywać obowiązki zawodowe znajdując się pod wpływem alkoholu. 6,58% badanych określiło, iż zdarzało się to u nich rzadko, 3,95% wskazało na odpowiedź „czasami”. Natomiast znaczna część ankietowanych mieszkańców (89,47%) nigdy nie pracowało w stanie nietrzeźwości.

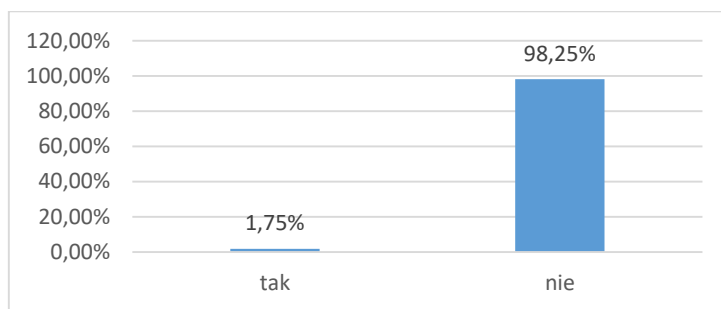
Wykres 12 Czy zdarzyło się Panu/i wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu?

Większość respondentów nigdy nie kierowało pojazdem pod wpływem alkoholu (89,04%). Warto jednak zwrócić uwagę na fakt, że 7,89% osób przyznało, iż wspomniana sytuacja zdarzyła się jednorazowo lub 3,07% - sporadycznie.

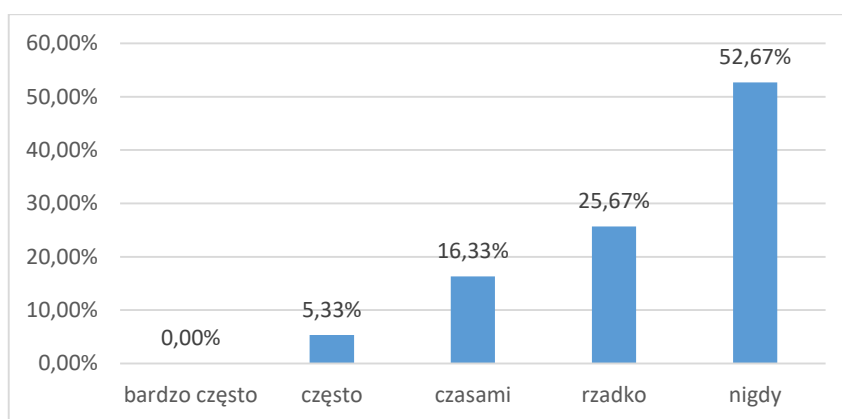
Wykres 13 Czy zdarzyło się Panu/i kierować pojazdem pod wpływem alkoholu?

Natomiast jak wskazują respondenci, 98,25% ankietowanych nie została nigdy zatrzymana za prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości.

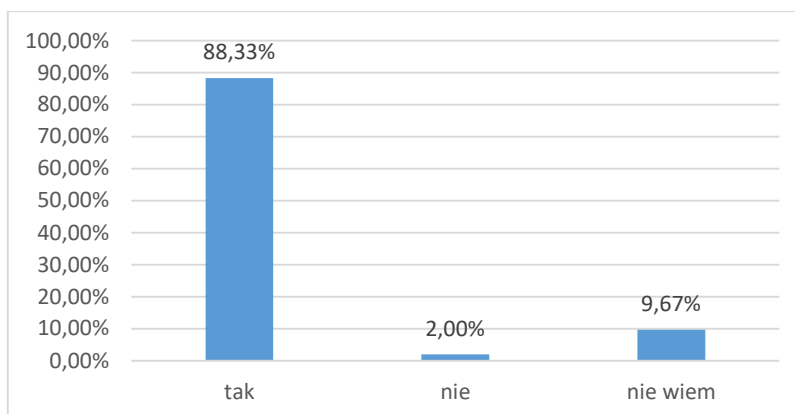
Wykres 14 Czy był Pan/i kiedykolwiek zatrzymany za prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości?

Warto zwrócić uwagę na to, że łącznie 47,33% mieszkańców było świadkiem sytuacji, w której ktoś prowadził pojazd pod wpływem alkoholu. W przypadku 25,67% miało to miejsce rzadko, 16,33% ankietowanych widziało taką sytuację czasami, a 5,33% osób bardzo często. Dane te pokazują, że problem jazdy pod wpływem alkoholu występuje na terenie Miasta Łomża.

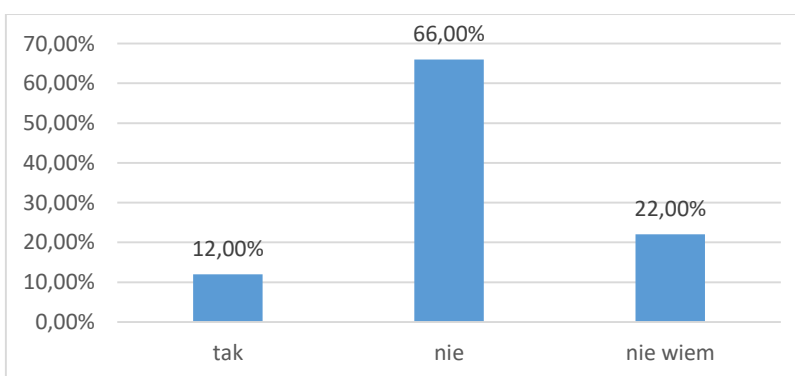
Wykres 15 Czy zdarzyło się Panu/i być świadkiem sytuacji, w której ktoś prowadził pojazd pod wpływem alkoholu?

Na niniejsze pytanie odpowiadali wszyscy ankietowani biorący udział w badaniu. W celu sprawdzenia wiedzy mieszkańców Miasta Łomża na temat konsekwencji spożywania alkoholu, zostali oni poproszeni o odpowiedź na pytanie, czy picie napojów alkoholowych w ciąży ma wpływ na rozwój dziecka. Pozytywny jest fakt, że zdecydowana większość mieszkańców odpowiedziała twierdząco (88,33%). Dodatkowo 9,67% ankietowanych nie ma wiedzy na ten temat.

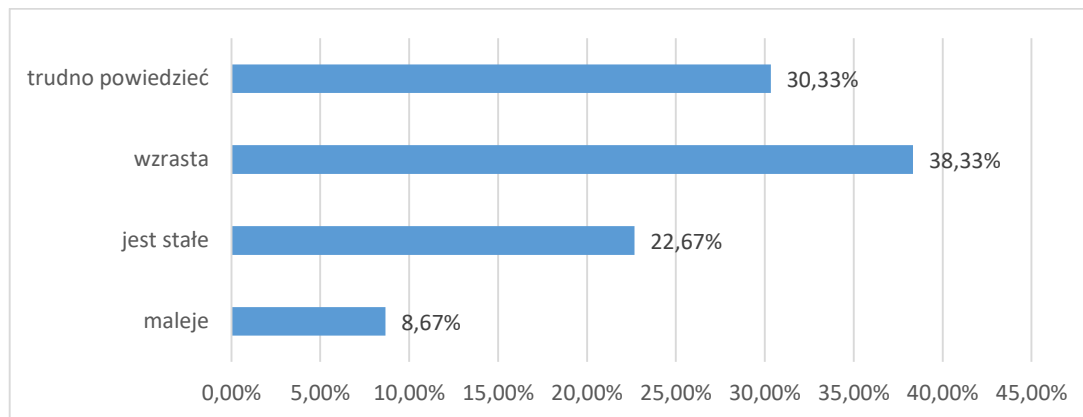
Wykres 16 Czy według Pana/i picie alkoholu w ciąży ma wpływ na rozwój dziecka?

Respondenci mieli również określić, czy zauważyli kiedykolwiek na terenie ich miejscowości, kobiety w ciąży spożywające alkohol. 66,00% osób deklaruje, że nigdy nie było świadkiem takich sytuacji, a 22,00% ankietowanych nie umiało odpowiedzieć na to pytanie. Niepokojący jest fakt, że 12,00% mieszkańców przyznaje, iż widziało kobiety pijące napoje alkoholowe, co wskazywać może na występowanie na terenie Miasta Łomża problemów w tym zakresie.

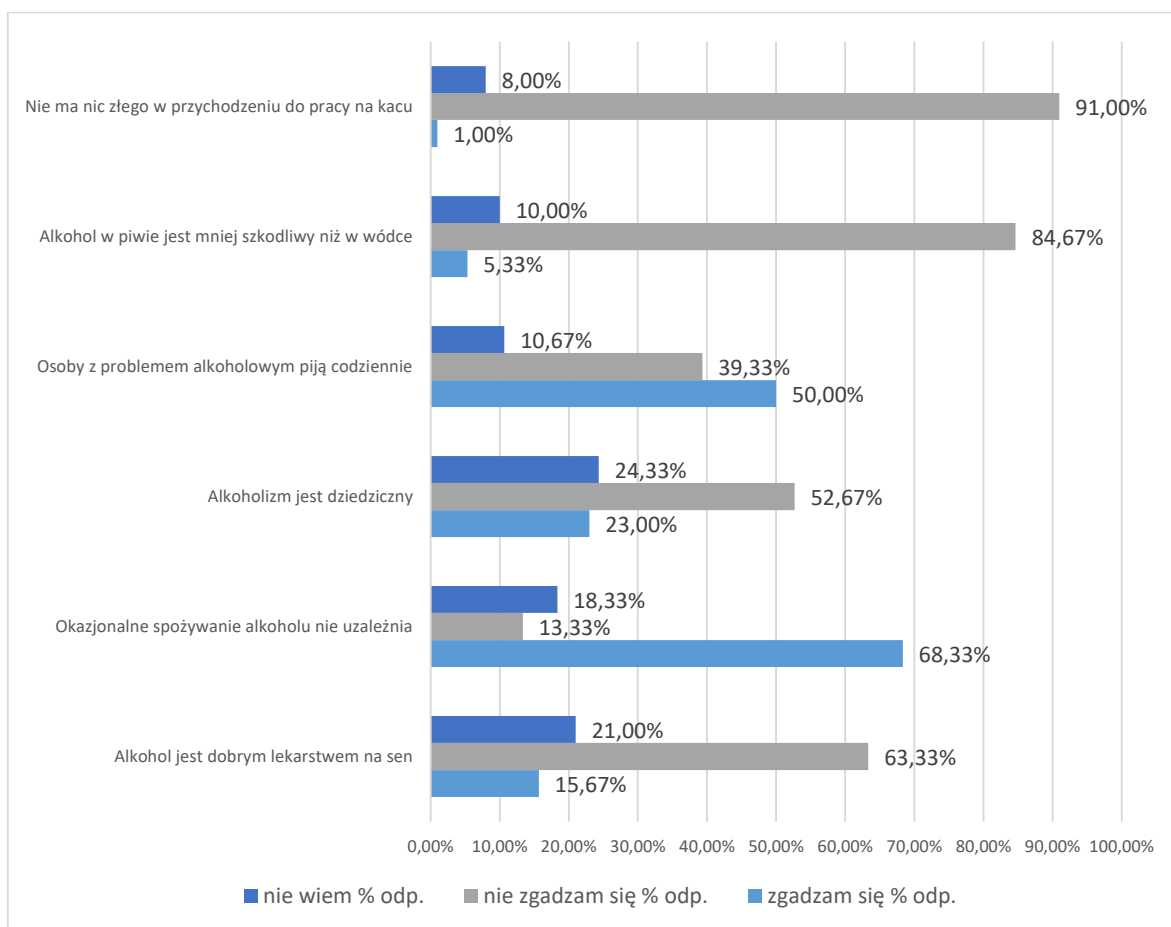
Wykres 17 Czy widział/a Pan/i kobiety w ciąży spożywające alkohol na terenie Pana/i miejscowości?

Według 8,67% ankietowanych mieszkańców, spożycie alkoholu na przestrzeni kilku lat na terenie ich Miasta Łomża maleje, a w opinii 22,67% jest stałe. Natomiast 38,33% ankietowanych uważa, iż spożywanie alkoholu przez mieszkańców wzrasta, a 30,33% badanych nie potrafiło tego określić.

Wykres 18 Proszę ocenić czy spożycie alkoholu na przestrzeni kilku lat w Pana/i miejscowości.

Na koniec niniejszego działu ankietowanych poproszono o ustosunkowanie się do sześciu stwierdzeń. To pytanie miało na celu sprawdzenie wiedzy respondentów dotyczącej konsekwencji sięgania po napoje alkoholowe. Z zebranego materiału badawczego wynika, iż 1,00% osób uważa, że **nie ma nic złego w przychodzeniu do pracy na kacu**, zaś 91,00% osób nie zgodziło się z tą opinią. Dla 5,33% ankietowanych **alkohol w piwie jest mniej szkodliwy niż ten w wódce**. Nie zgadza się z tym 84,67% osób. Znaczny odsetek respondentów twierdzi, że **osoby z problemem alkoholowym piją codziennie** (50,00%), a 39,33% ankietowanych nie zgadza się z tą opinią. Dodatkowo 23,00% badanych uważa, że **alkoholizm jest dziedziczny**, natomiast 52,67% uważa, że alkoholizm nie jest dziedziczny. Warto zwrócić również uwagę na fakt, iż 68,33% ankietowanych sądzi, iż **okazjonalne picie alkoholu nie uzależnia**. Z tą opinią nie zgodziło się 13,33% osób. Ponad połowa respondentów sądzi, iż **alkohol nie jest dobrym lekarstwem na sen** (63,33%), a 15,67% osób nie zgadza się z tą opinią. Dane pokazują, iż mieszkańcy posiadają wiedzę na temat konsekwencji spożywania napojów alkoholowych, jednak część badanych zgadza się z stereotypami funkcjonującymi na temat alkoholu (np. iż alkohol jest dobrym lekarstwem na sen).

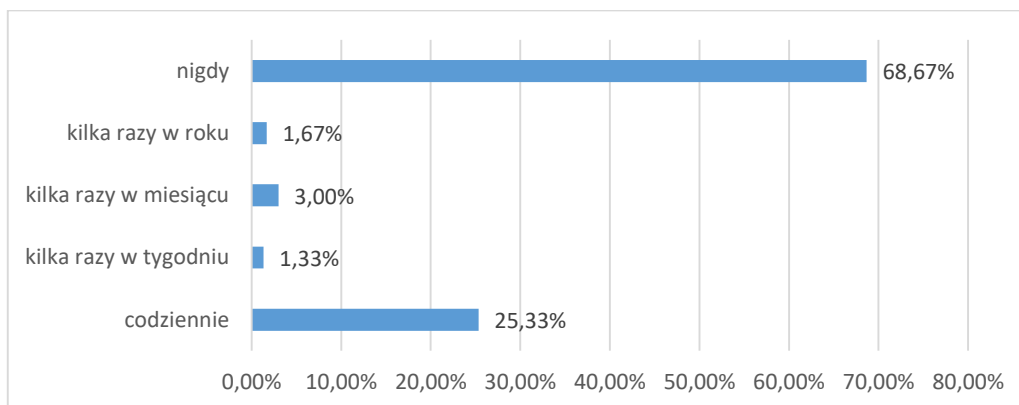

Wykres 19 Proszę ocenić czy zgadza się Pan/i z poniższymi stwierdzeniami.

3.3 Problem nikotynowy z perspektywy dorosłych mieszkańców

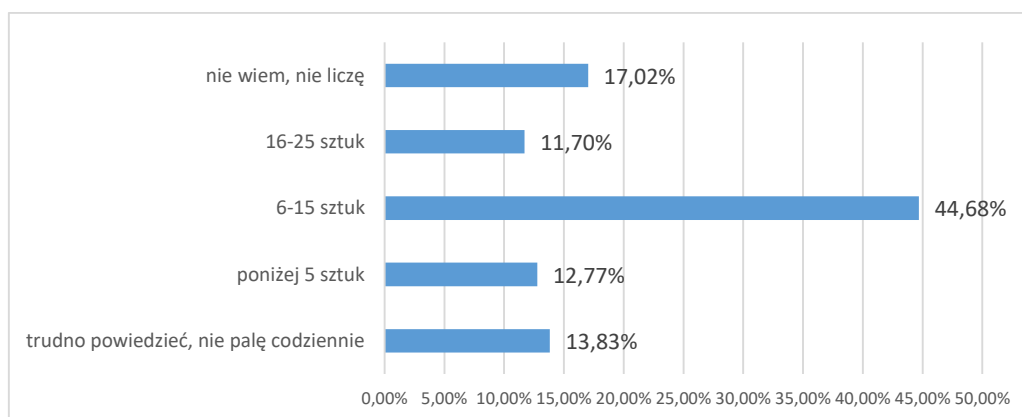
Kolejna część ankiety miała na celu zbadanie skali zjawiska palenia papierosów przez dorosłych mieszkańców Miasta Łomża. Spośród wszystkich badanych osób, 31,33% przyznaje, że pali papierosy, przy czym 15,33% sięga po nie codziennie, 3,00% kilka razy w miesiącu, 1,67 kilka razy w roku, a kolejne 1,33% kilka razy w tygodniu.

Wykres 20 Jak często pali Pan/i papierosy?

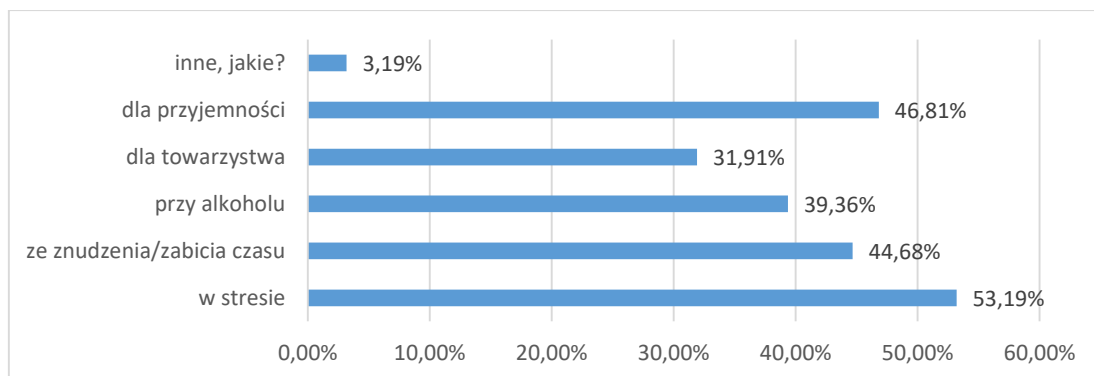
Na kolejne pytania dotyczące palenia papierosów odpowiedź mogły udzielić tylko te osoby, które w poprzednim pytaniu zadeklarowały, iż palą papierosy.

Wśród palących papierosy mieszkańców, 13,83% osób nie ma wiedzy, ponieważ nie pali codziennie, 44,68% respondentów deklaruje, iż sięga po papierosa między 6, a 15 razy w ciągu dnia, 11,70% mieszkańców między 16, a 25 sztuk, zaś 12,77% osób wypala dziennie poniżej 5 sztuk. Dodatkowo 17,02% osób nie liczy wypalanych papierosów.

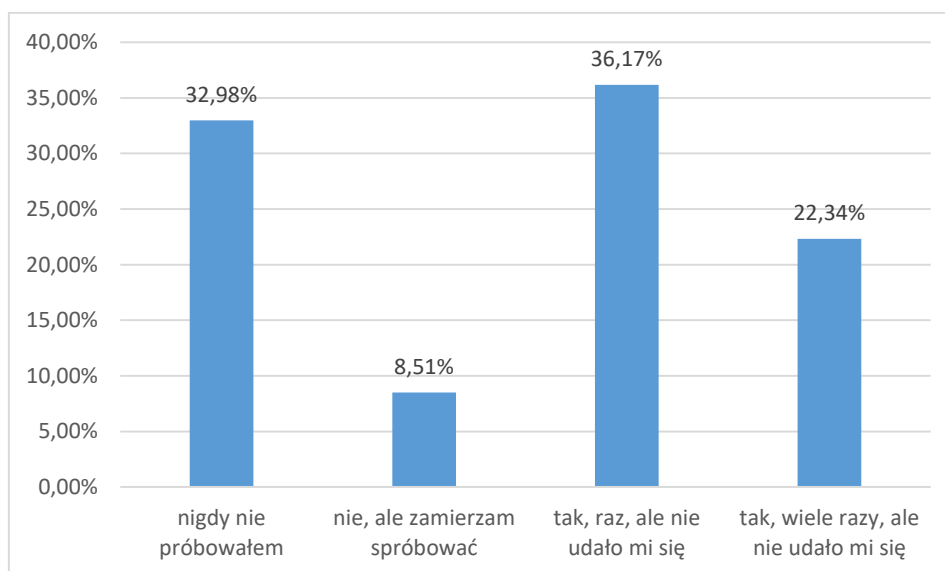
Wykres 21 Ile sztuk papierosów dziennie Pan/i wypala?

Kolejne pytanie miało na celu określenie przyczyn sięgania po wyroby tytoniowe przez mieszkańców Miasta Łomża. Najwięcej mieszkańców przyznaje, że pali papierosy w stresie (53,19%), dla przyjemności (46,81%), ze znużenia (44,68%) oraz rzadziej przy alkoholu (39,36%). Dodatkowo w odpowiedzi „inne, jakie?” (3,19%) respondenci nie napisali konkretnych przykładów.

Wykres 22 Kiedy najczęściej sięgają Pan/i po papierosa? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

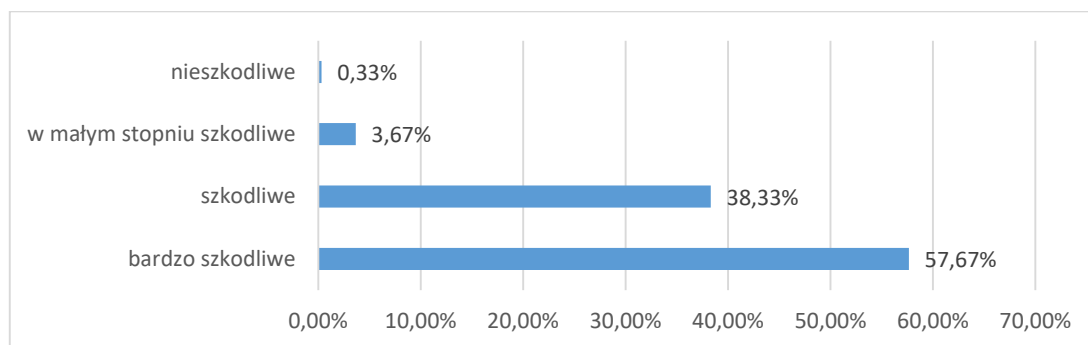
Respondenci, którzy palą papierosy zostali zapytani również o to, czy kiedykolwiek próbowali rzucić palenie. 32,98% mieszkańców nigdy nie podejmowało takiej próby, 8,51% respondentów przyznało, że ma zamiar zerwać z nałogiem, 36,17% badanych próbowało raz, ale nieskutecznie oraz 22,34% podejmowało próbę wiele razy również bezskutecznie. Dane pokazują, iż duży odsetek ankietowanych chce zerwać z nałogiem, ale nie potrafi tego zrobić.

Wykres 23 Czy próbował Pan/i kiedykolwiek rzucić palenie?

Kolejne pytanie dotyczyło opinii wszystkich ankietowanych (nie tylko tych, którzy palą papierosy) na temat palenia wyrobów nikotynowych.

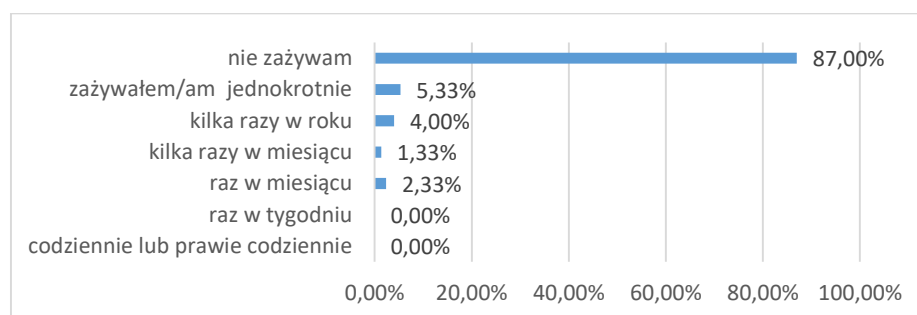
W ocenie ponad połowy mieszkańców (57,67%) palenie papierosów jest bardzo szkodliwe, a 38,33% osób uważa je za szkodliwe. Wskazuje to na fakt, iż większość mieszkańców zdaje sobie sprawę z negatywnych konsekwencji zdrowotnych tego uzależnienia, zaś 3,67% ocenia papierosy jako w małym stopniu szkodliwe bądź nieszkodliwe (0,33%).

Wykres 24 Jak ocenia Pan/i szkodliwość palenia papierosów dla zdrowia?

3.4 Problem narkotykowy z perspektywy dorosłych mieszkańców

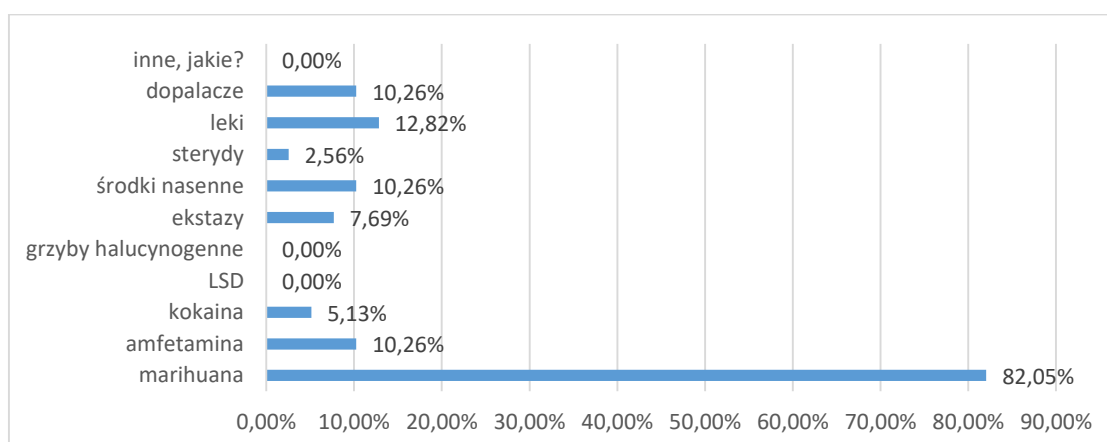
Kolejnym ważnym zagadnieniem, który został poddany zbadaniu, był problem uzależnienia od środków psychoaktywnych. W celu sprawdzenia skali problemu w Mieście Łomża respondentom zadano pytanie o to, jak często zażywają tego typu substancje. 12,99% badanych zadeklarowało spożywanie środków psychoaktywnych, w tym 5,33% osób zażywało te substancje jednokrotnie, 4,00% osób sięga po nie kilka razy w roku, 2,33% - raz w miesiącu, a 1,33% kilka razy w miesiącu.

Wykres 25 Jak często zażywa Pan/i środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze)?

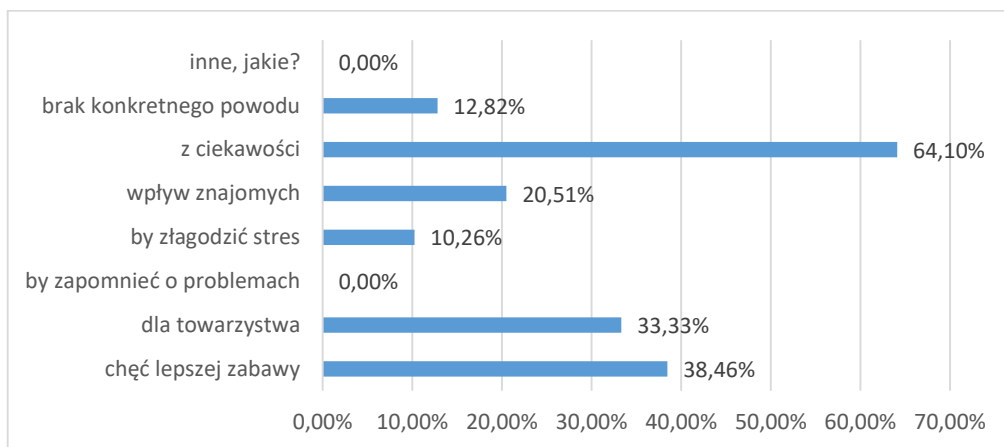
Na kolejne pytania dotyczące sięgania po substancje psychoaktywne odpowiadały te osoby, które w poprzednim pytaniu zadeklarowały, iż miały kiedykolwiek kontakt z narkotykami.

W celu pogłębienia wiedzy dotyczącej zażywania substancji psychoaktywnych przez dorosłych mieszkańców, ankietowanych poproszono o wskazanie, jakie środki psychoaktywne stosowali. Z zebranego materiału badawczego wynika, iż największa część respondentów sięgała po marihuanę (82,05%), leki (12,82%), ale także dopalacze lub środki nasenne (po 10,26%).

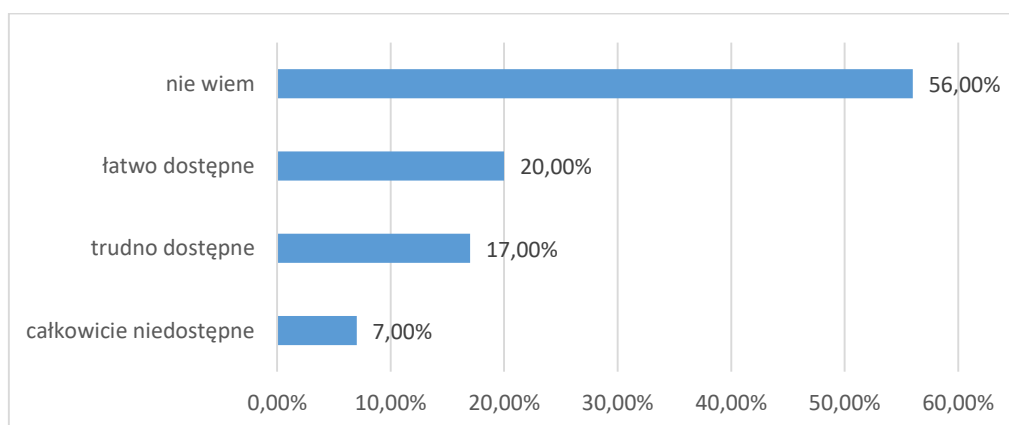
Wykres 26 Proszę zaznaczyć na poniższej liście, które substancje psychoaktywne stosował/a Pan/i? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Respondenci, którzy wcześniej zadeklarowali spożywanie substancji psychoaktywnych zostali poproszeni o określenie przyczyn sięgania po nie. Najczęściej ankietowani wskazywali na: ciekawość (64,10%), dla lepszej zabawy (38,46%), czy też by dla towarzystwa (33,33%).

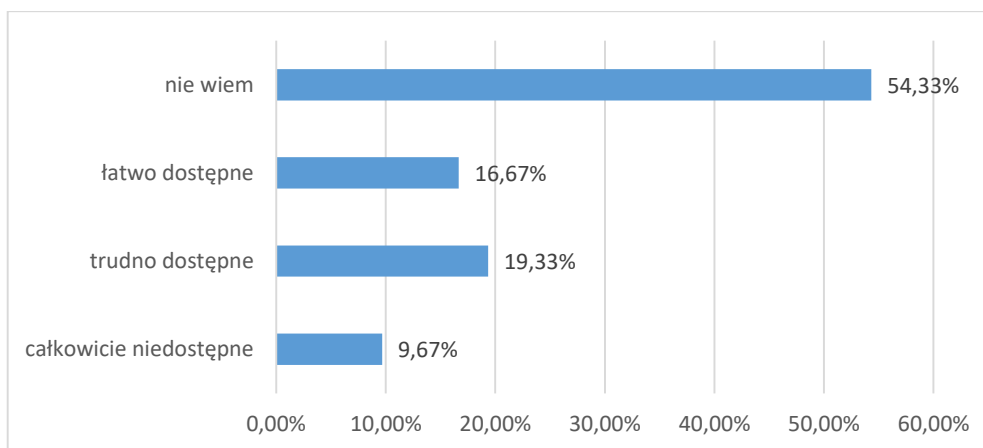
Wykres 27 Z jakich powodów sięgnął/ęła Pan/i po wyżej wymienione substancje psychoaktywne? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Celem diagnozy problemu narkotykowego w Mieście Łomża, było również sprawdzenie dostępności środków psychoaktywnych w społeczności lokalnej. Wszystkich ankietowanych biorących udział w badaniu poproszono o ocenę możliwości pozyskania narkotyków na terenie ich miejscowości. Warto zwrócić uwagę na to, że zdaniem 20,00% mieszkańców takie substancje w obszarze miejsca ich zamieszkania, jest łatwo pozyskać. Większość badanych nie ma wiedzy na ten temat (56,00%), w opinii 17,00% są one trudno dostępne, a według 7,00% osób są one całkowicie niedostępne.

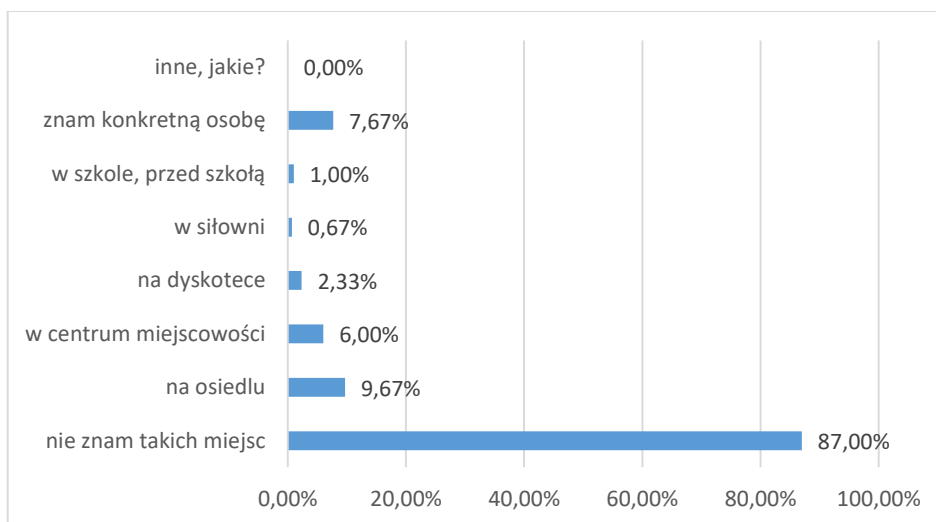
Wykres 28 Jak ocenia Pan/ i możliwość pozyskania narkotyków na terenie Pana/i miejscowości?

W kolejnym pytaniu ankietowanych poproszono o ocenę możliwości pozyskania dopalaczy. Wyniki wskazują na to, że mieszkańcy mają nieco mniejszą wiedzę na temat dostępności dopalaczy niż narkotyków. 54,33% mieszkańców nie wie, jaka jest możliwość pozyskania takich substancji, 19,33% uważa, że są one trudno dostępne na terenie Miasta Łomża, zdaniem 9,67% respondentów całkowicie niedostępne. Natomiast w opinii 16,67% mieszkańców dopalacze na terenie ich miejscowości łatwo jest pozyskać.

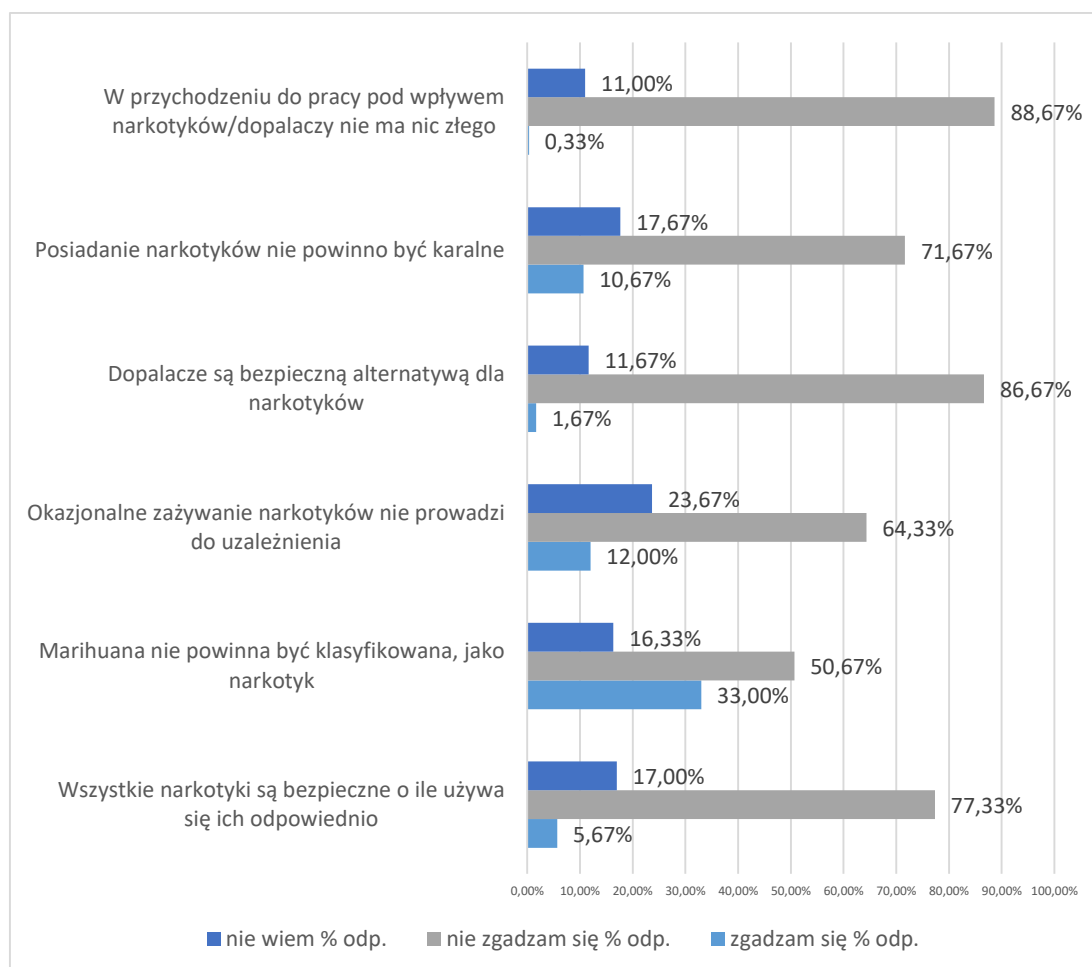
Wykres 29 Jak ocenia Pan/i możliwość pozyskania dopalaczy na terenie Pana/i miejscowości?

Respondentom zostało również zadane pytanie o znajomość miejsc na terenie ich miejscowości, gdzie można pozyskać narkotyki lub dopalacze. Większość mieszkańców nie zna takich miejsc (87,00%), jednak 7,67% wskazało na znajomość konkretnej osoby, a zdaniem 9,67% osób można pozyskać je na osiedlu.

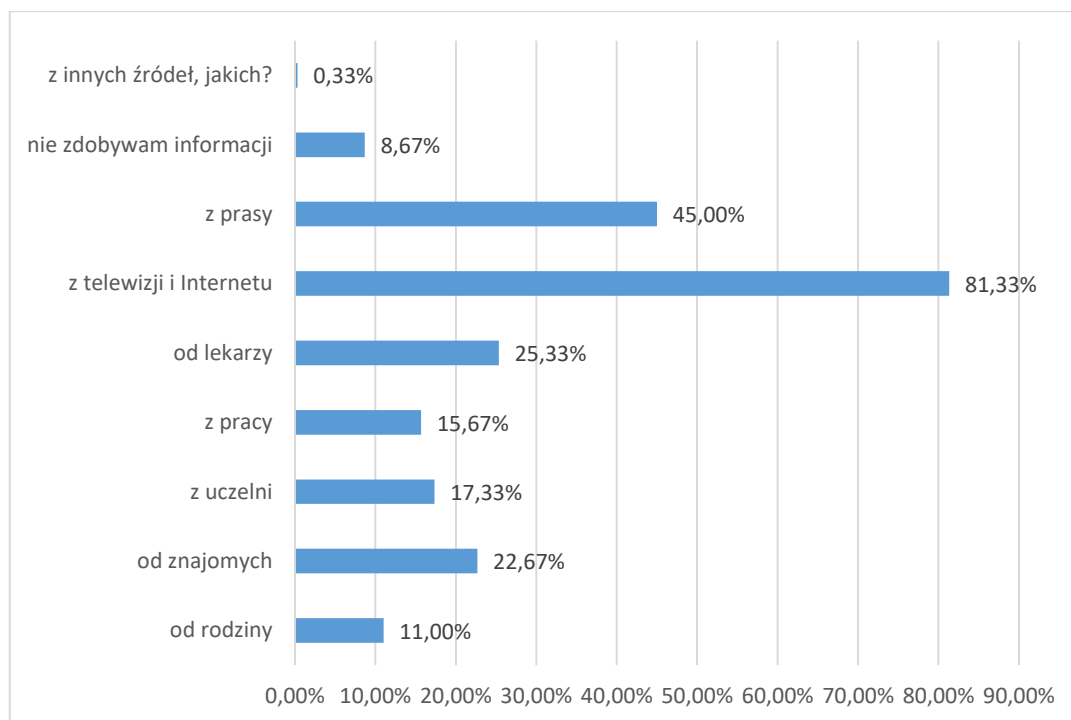
Wykres 30 Czy zna Pan/i miejsca w swojej miejscowości, gdzie można zakupić narkotyki lub dopalacze? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Ankietowanych poproszono o ustosunkowanie się do sześciu stwierdzeń. Pytanie miało na celu sprawdzenie wiedzy ankietowanych dotyczącej substancji psychoaktywnych. Co istotne, zdecydowana większość ankietowanych twierdzi, iż **przychodzenie do pracy pod wpływem narkotyków lub dopalaczy jest czymś złym** (88,67%). Również znaczna część osób uważa, że **posiadanie narkotyków powinno być karalne** (71,67%). 86,67% badanych sądzi, iż **dopalacze nie są bezpieczną alternatywą dla narkotyków**, natomiast 1,67% osób uważa, że te substancje mogą być alternatywą. Dodatkowo 12,00% respondentów uważa, iż **okazjonalne zażywanie narkotyków nie prowadzi do uzależnień**, a 64,33% osób nie zgodziło się z tą opinią. Jeśli chodzi o **stosunek do marihuany** to 33,00% osób uważa, że nie powinna być ona zaliczana do narkotyków. Nie zgadza się z tym 50,67% badanych. Co istotne, zdecydowana większość respondentów (77,33%) uważa, że **żadne narkotyki nie są bezpieczne, bez względu na to czy używa się ich odpowiednio**. Dane pokazują, iż ankietowani posiadają wiedzę dotyczącą stosowania substancji psychoaktywnych i ich wpływu na zdrowie.

Wykres 31 Proszę ocenić czy zgadza się Pan/i z poniższymi stwierdzeniami.

Najwięcej badanych mieszkańców czerpie informacje na temat konsekwencji nadużywania substancji psychoaktywnych z telewizji i Internetu (81,33%). W dalszej kolejności badani wskazywali na: prasę (45,00%), czy też od lekarzy (25,33%). Istotną informacją jest fakt, iż 8,67% osób w ogóle nie czerpie wiedzy na ten temat, co może wskazywać, iż nie interesują się tą tematyką. Dodatkowo w odpowiedzi „z innych źródeł, jakich?” (0,33%) ankietowani napisali: „stowarzyszenie”.

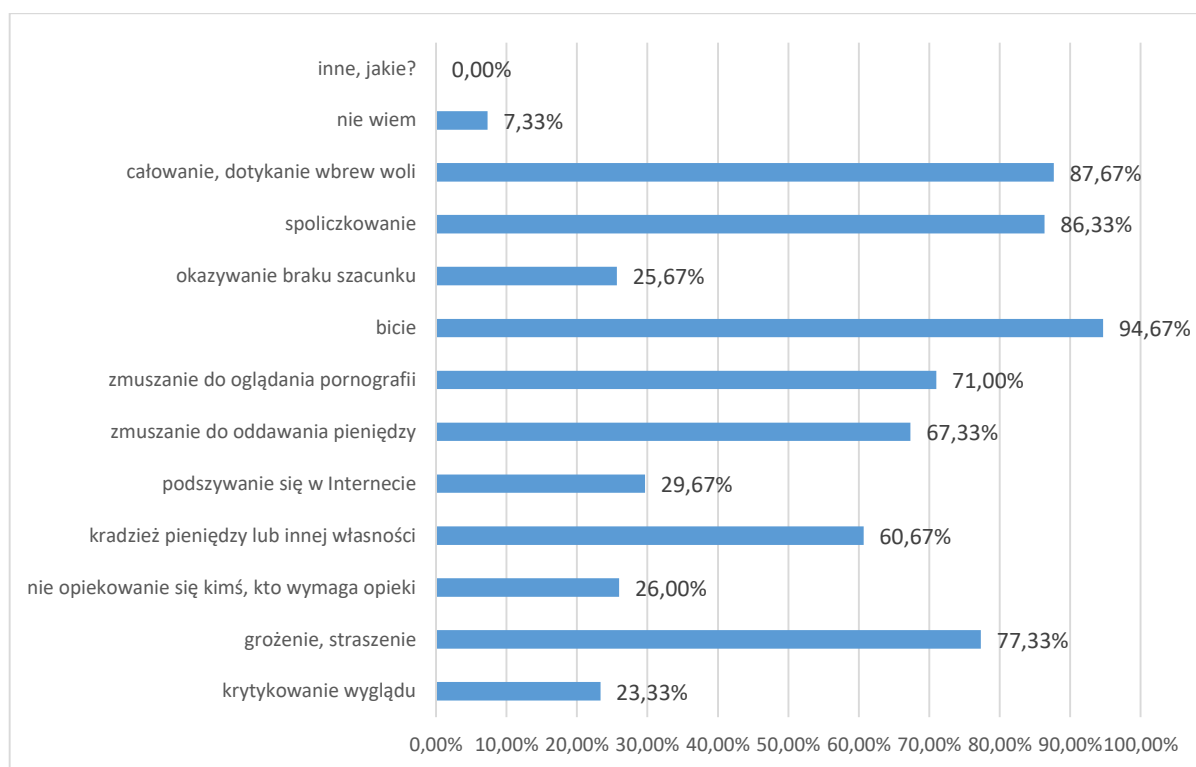
Wykres 32 Skąd czerpie Pan/i informacje o konsekwencjach nadużywania substancji psychoaktywnych? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

3.5 Problem przemocowy z perspektywy dorosłych mieszkańców

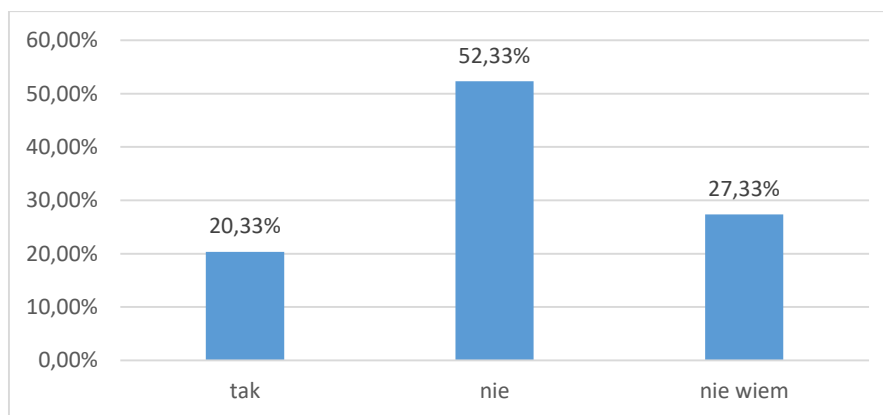
Kolejnym problemem społecznym omawianym w niniejszej diagnozie, był problem przemocowy. Celem niniejszego rozdziału było sprawdzenia wiedzy dorosłych mieszkańców dotyczącej przemocy oraz sprawdzenia skali zjawiska w Mieście Łomża.

Ankietowanych poproszono o wskazanie zachowania, które ich zdaniem można uznać za akt przemocy. Respondenci najczęściej wskazywali na: bicie (94,67%), całowanie i dotykanie wbrew woli (87,67%), spoliczkowanie (86,33%), czy też groźenie i straszenie (77,33%).

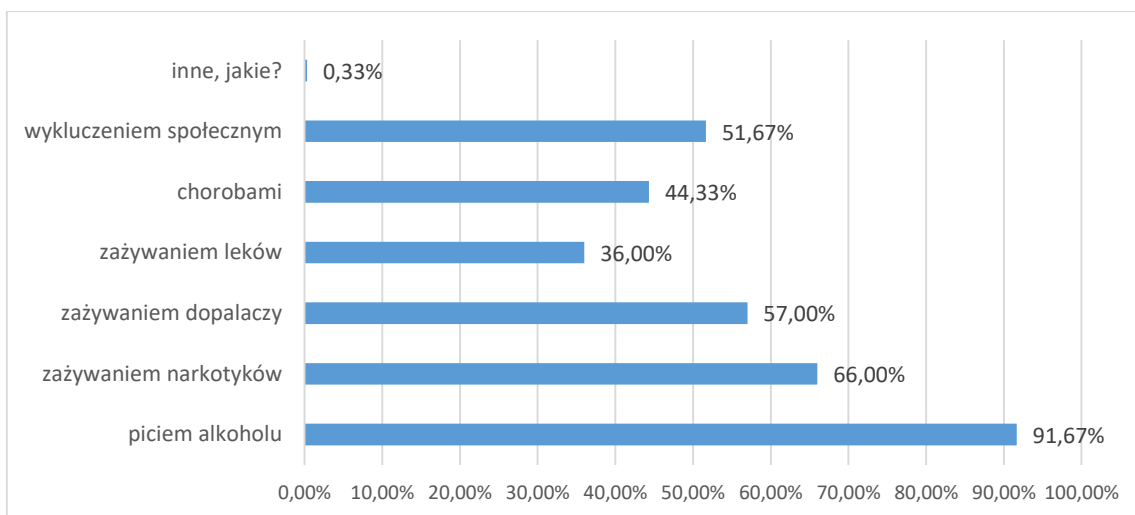
Wykres 33 Które z wymienionych poniżej sytuacji są Twoim zdaniem aktem przemocy? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Respondentom zostało również zadane pytanie o znajomość osób ze swojego otoczenia które zostały doświadczone przemocą domową. 20,33% ankietowanych przyznało, że znają takie osoby, a 52,33% twierdzi odwrotnie. 27,33% osób nie ma takich informacji.

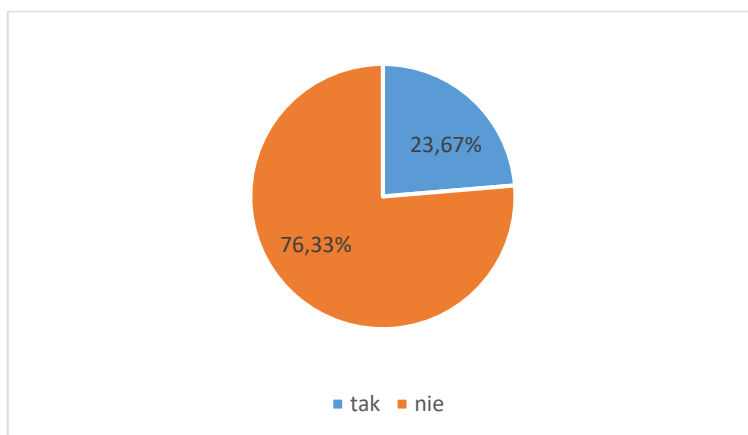
Wykres 34 Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu?

Ankietowani uważają, że przemoc domowa związana jest głównie z piciem alkoholu – taką odpowiedź wskazuje 91,67% osób. W dalszej kolejności badani wskazują na: zażywanie narkotyków (66,00%), zażywanie dopalaczy (57,00%) oraz choroby (44,33%). Dodatkowo w odpowiedzi „inne, jakie?” (0,33%) mieszkańcy napisali: „stres, nieumiejętność radzenia sobie z problemami”.

Wykres 35 Czy Pana/i zdaniem problem przemocy domowej związany jest z? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

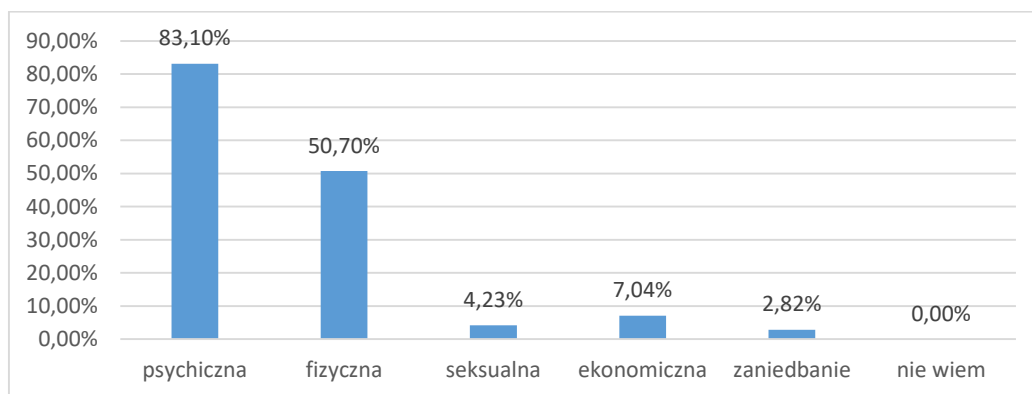
Następnie ankietowanych zapytano, czy osobiście zdarzyło im się doświadczyć przemocy. Odpowiedzi twierdzącej udzieliło tutaj 23,67% osób.

Wykres 36 Czy zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy?

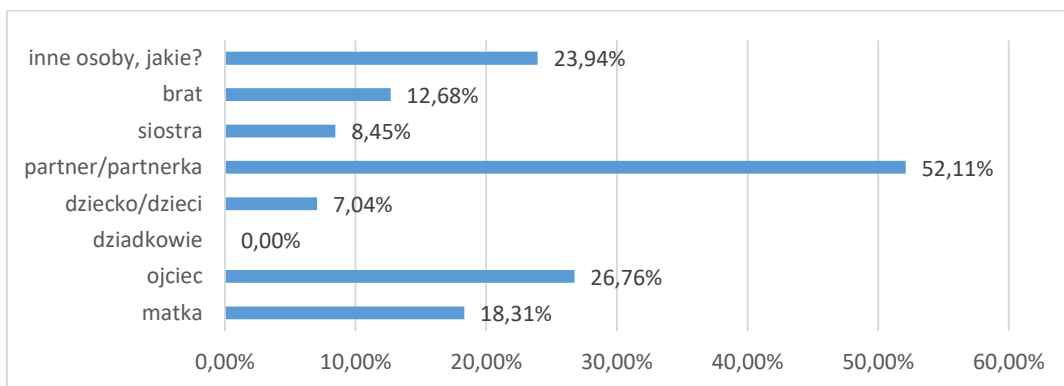
Na kolejne dwa pytania dotyczące doświadczenia przemocy odpowiedź mogły udzielić tylko te osoby, które w poprzednim pytaniu zadeklarowały, iż doświadczyły przemocy.

Respondenci, którzy doświadczyli przemocy, przyznali, iż była to głównie przemoc psychiczna – 83,10% i fizyczna – 50,70%. Natomiast 7,04% badanych doświadczyło przemocy ekonomicznej.

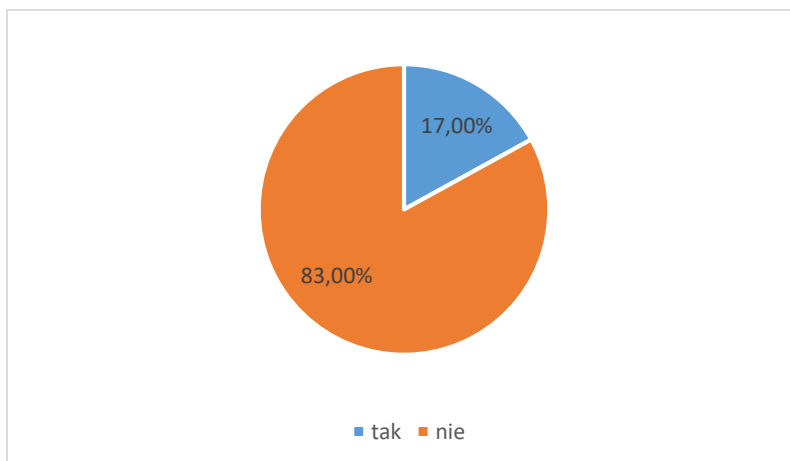
Wykres 37 Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznała? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Osobami stosującymi przemoc wobec respondentów najczęściej są: partner/partnerka (52,11%), ojciec (26,76%), a także inne osoby (23,94%) takie jak: pracodawca, obcy, znajomi/koledzy/przyjaciele oraz samoobrona.

Wykres 38 Kto stosował wobec Pana/i przemoc? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

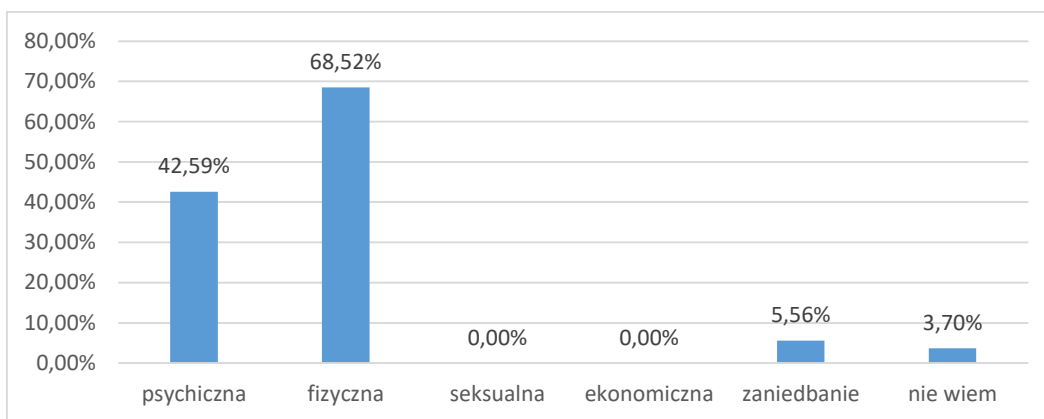
17,00% respondentów przyznaje, że stosowało przemoc wobec innych osób. Natomiast zdecydowana większość osób, tj. 83,00% nie stosowała nigdy przemocy wobec drugiej osoby.

Wykres 39 Czy kiedykolwiek doszło do sytuacji gdzie zastosował/a Pan/i zachowania przemocowe wobec drugiej osoby?

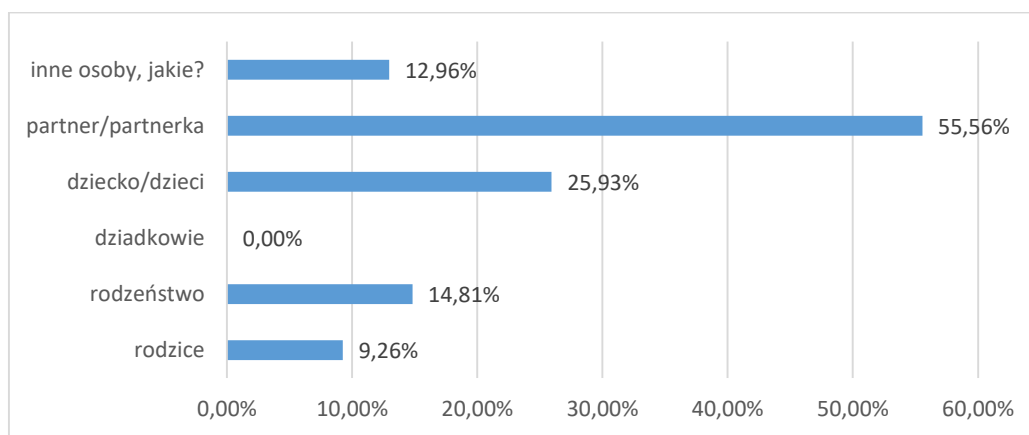
Na kolejne dwa pytania dotyczące stosowania przemocy odpowiedź mogły udzielić tylko te osoby, które w poprzednim pytaniu zadeklarowały, iż stosowały przemoc.

Ankietowani, którym zdarzyło się stosować zachowania przemocowe, stosowali głównie przemoc fizyczną (68,52%), przemoc psychiczną (42,59%) oraz zaniedbanie (5,56%).

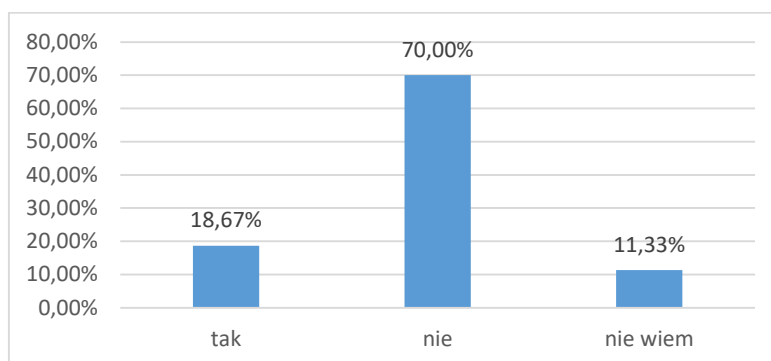
Wykres 40 Jakiego rodzaju zastosował Pan/i przemoc? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Respondenci stosowali przemoc wobec: partnera/partnerki (55,56%), dzieci/dziecka (25,93%), rodzeństwa (14,81%), a także wobec innych osób (12,96%), takich jak: obcy, znajomi/koledzy/przyjaciele oraz samoobrona.

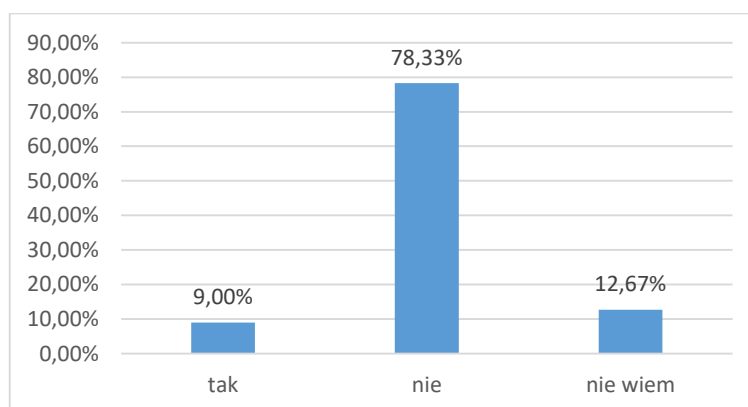
Wykres 41 W stosunku do kogo zastosowałeś zachowanie przemocowe? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

70,00% mieszkańców uważa, iż nie istnieją okoliczności usprawiedliwiające stosowanie przemocy, zaś 18,67% uważa odwrotnie. 11,33% osób nie potrafiło udzielić odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 42 Czy Pana/i zdaniem istnieją okoliczności usprawiedliwiające stosowanie przemocy?

Większość osób (78,33%) uważa, że stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci nie jest dobrą metodą wychowawczą. Przeciwnego zdania było 9,00% ankietowanych mieszkańców, a 12,67% osób nie potrafiło udzielić odpowiedzi na to pytanie, co może wynikać z niewiedzy na temat konsekwencji bycia ofiarą przemocy w okresie dzieciństwa.

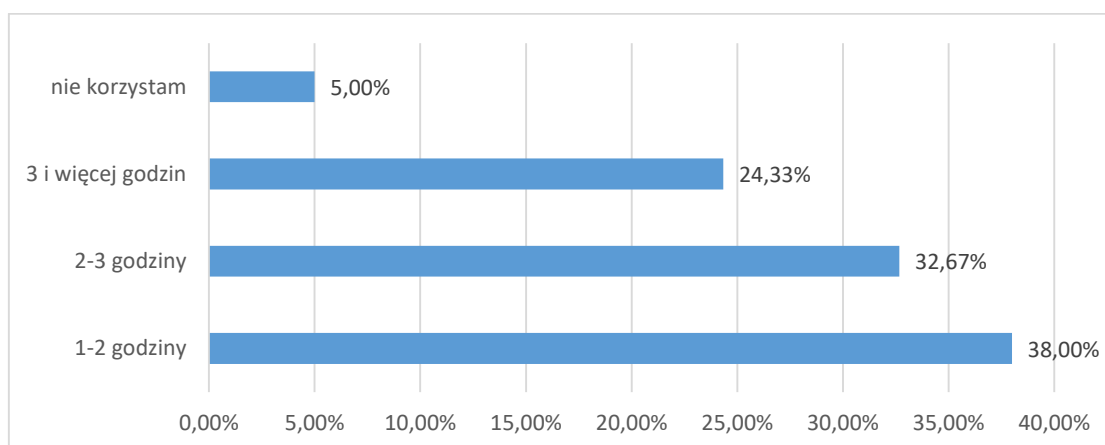
Wykres 43 Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą?

3.6 Problem uzależnień behawioralnych

Uzależnienia behawioralne (zwane także nałogami behawioralnymi) to pewne zachowania (np. korzystanie z Internetu, pracowanie, uprawianie ćwiczeń), które „krążą” wyłącznie wokół określonej czynności, np. myślimy o graniu w naszą ulubioną grę, nie możemy skupić się na lekcji, a gdy tylko mamy wolny czas, natychmiast włączamy komputer i gry (lub robimy to w każdej wolnej chwili na smartfonie).

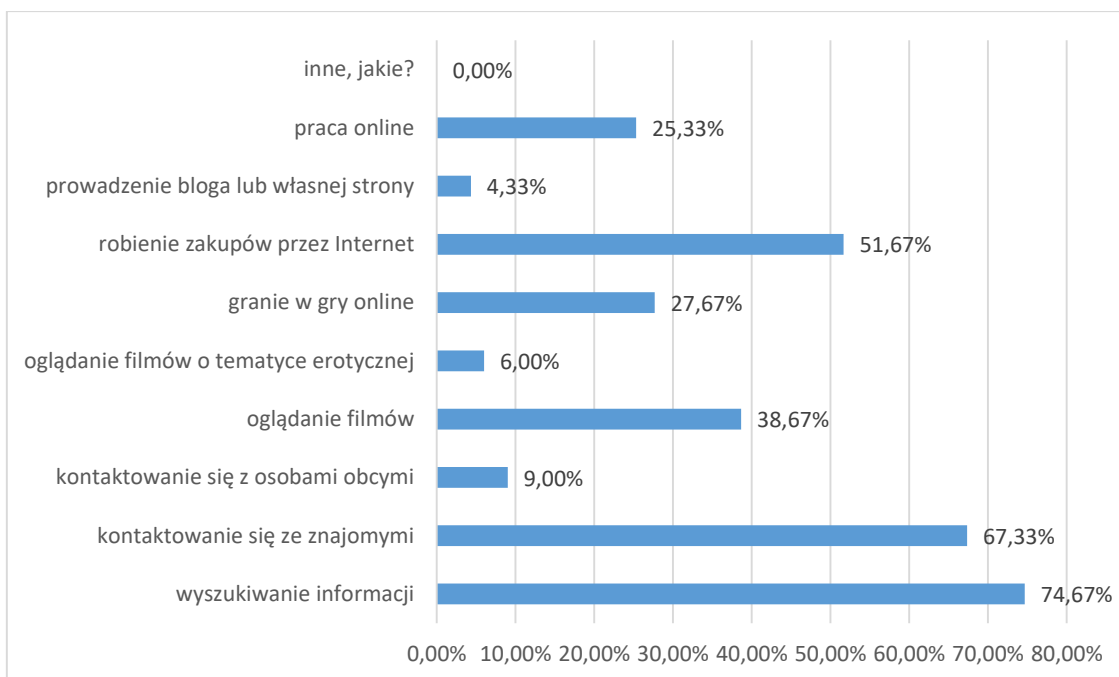
Niniejszy blok pytań ma na celu sprawdzenie wiedzy mieszkańców na temat bezpiecznego korzystania z nowych mediów oraz sprawdzenia skali zjawiska uzależnień behawioralnych wśród mieszkańców Miasta Łomża.

Większość dorosłych ankietowanych przegląda Internet lub korzysta z komputera poza pracą w ciągu dnia od 1 do 2 godziny (38,00%), 32,67% osób robi to od 2 do 3 godzin dziennie, 24,33% respondentów korzysta 3 godziny i więcej, zaś 5,00% osób twierdzi, że nie korzysta codziennie z komputera i Internetu.

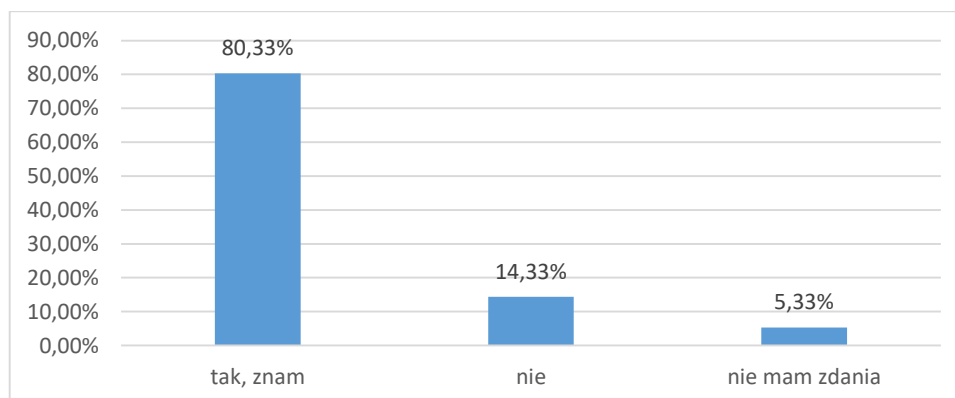
Wykres 44 Ile czasu dziennie spędza Pan/i korzystając z komputera/Internetu (z wyłączeniem pracy)? Można udzielić jednej odpowiedzi.

Respondenci najczęściej korzystają z Internetu/komputera w celu: poszukiwania informacji (74,67%), kontaktowania się ze znajomymi (67,33%) bądź robienia zakupów przez Internet (51,67%).

Wykres 45 Do jakich celów używa Pan/i najczęściej komputera/Internetu? Można wybrać kilka odpowiedzi. Można zaznaczyć kilka odpowiedzi.

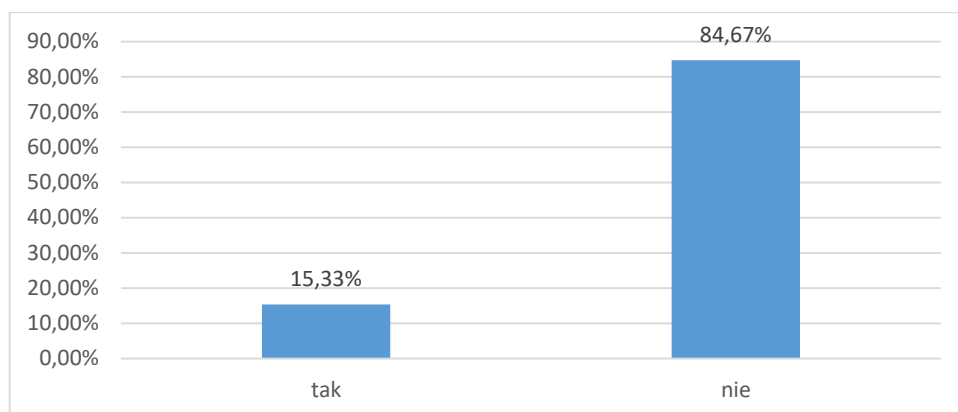
Kolejne pytania dotyczyły problemy cyberprzemocy. Mieszkańcy zostali zapytani czy znają to pojęcie. 80,33% respondentów wie czym jest cyberprzemoc, a 14,33% twierdzi odwrotnie. Dodatkowo 5,33% osób nie ma zdania na ten temat.

Wykres 46 Czy zna Pan/i pojęcie cyberprzemoc?

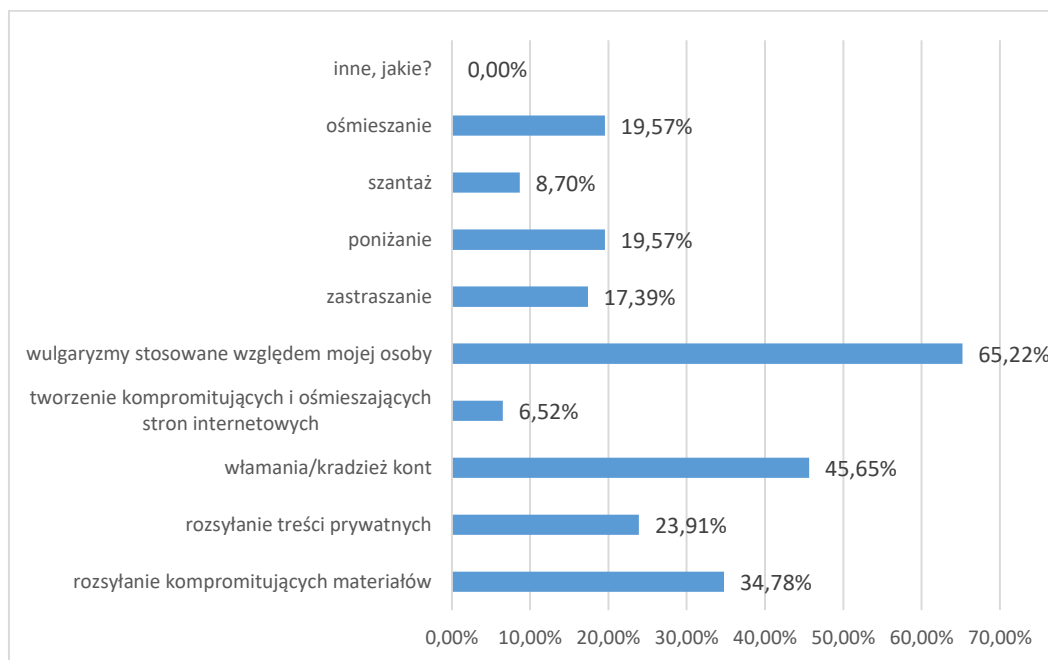

Mieszkańcy zostali zapytani, czy zdarzyło im się doświadczyć cyberprzemocy w sieci (np.: w postaci wulgarnego wyzywania, poniżania, zastraszania, ośmieszania, etc.). Zdecydowana większość respondentów nie doświadczyła tego problemu (84,67%), jednak 15,33% mieszkańców odpowiedziało pozytywnie na zadane pytanie.

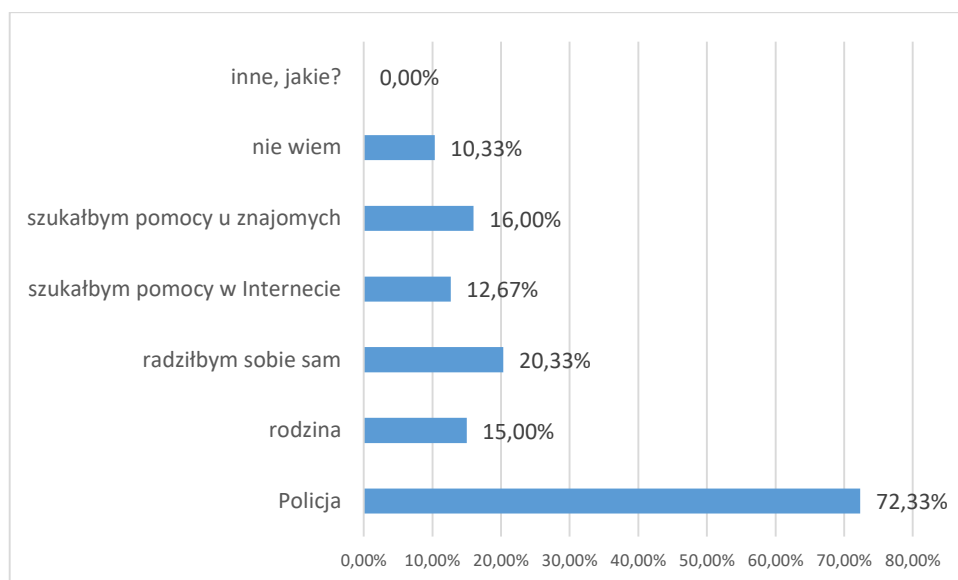
Wykres 47 Czy zdarzyło się Panu/i doświadczyć cyberprzemocy w sieci? (np.: w postaci wulgarnego wyzywania, poniżania, zastraszania, ośmieszania, etc.)

Respondenci, którzy przyznali, że doświadczyli cyberprzemocy, zaznali głównie: wulgaryzmów stosowanych względem mieszkańców (65,22%), włamań/kradzieży (45,65%), czy też rozsyłania kompromitujących materiałów (34,78%).

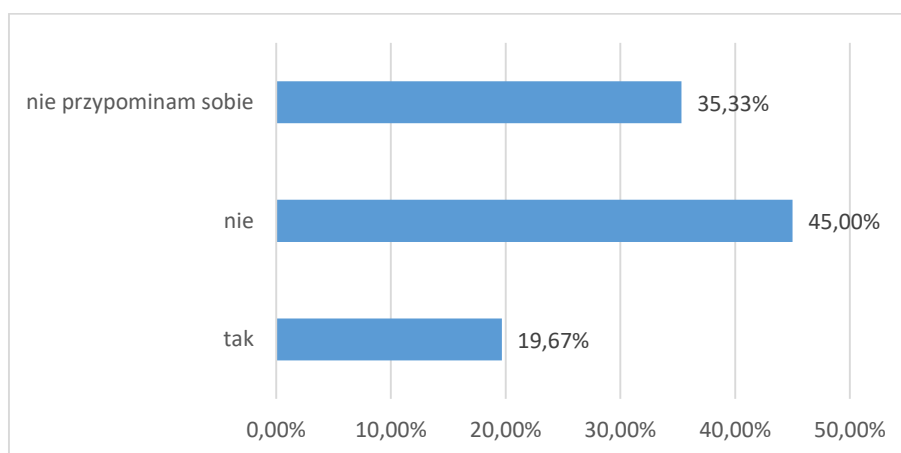
Wykres 48 Jakiego rodzaju była to przemoc?

Kolejno ankietowanym zadano pytanie, do kogo zwróciliby się o pomoc w razie problemu cyberprzemocy. Mieszkańcy najczęściej wskazywali na: Policję (72,33%), znajomych (16,00%), czy też rodzinę (15,00%). Dodatkowo 20,33% osób twierdzi, że radziłoby sobie samodzielnie.

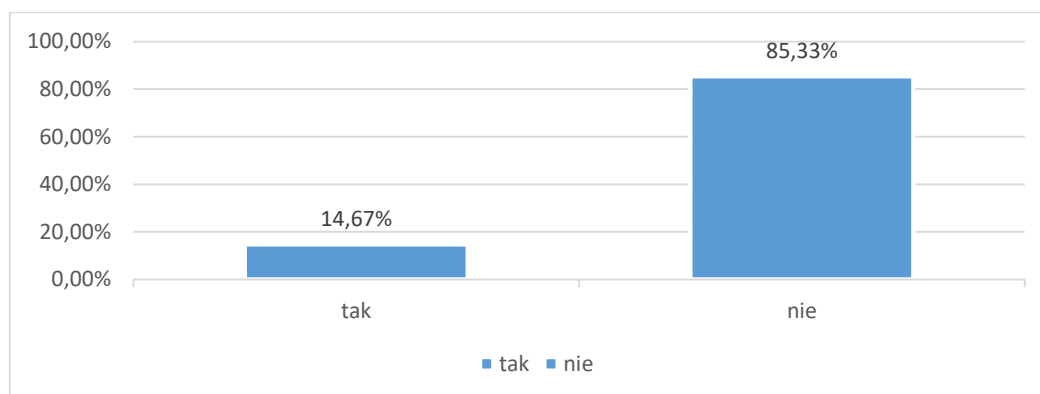
Wykres 49 Do kogo zwróciliby się Pan/i o pomoc w razie problemu cyberprzemocy?

Dodatkowo mieszkańcy zostali zapytani, czy kiedykolwiek wbrew ich woli wykonano im zdjęcie lub film. Większość osób nie doświadczyło takiego problemu (45,00%), jednak 19,67% respondentów przyznaje, że taka sytuacja im się przydarzyła.

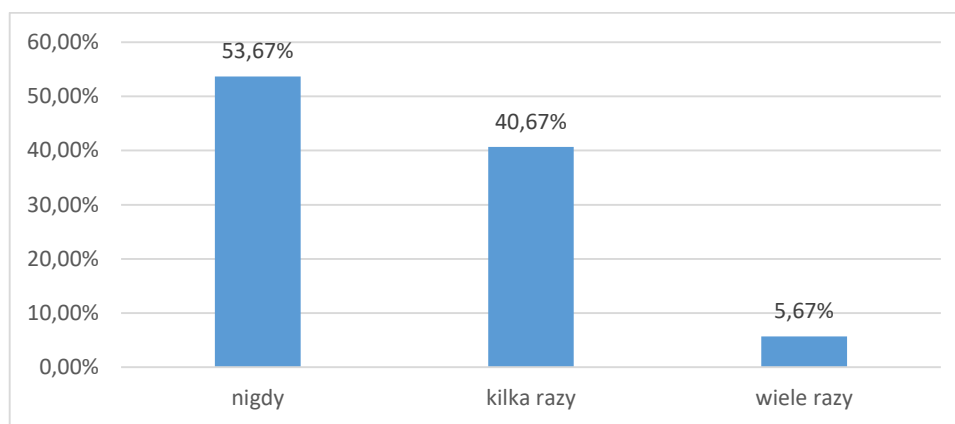
Wykres 50 Czy wbrew Pana/i woli wykonano Panu/i zdjęcie lub film?

Respondenci wypowiedzieli się również na temat znajomości organizacji lub serwisów internetowych, które udzielają pomocy w sytuacji zetknięcia się z cyberprzemocą. Większość badanych nie ma takiej wiedzy (85,33%), jednak 14,67% osób przyznaje, że słyszeli kiedykolwiek o takich organizacjach lub serwisach.

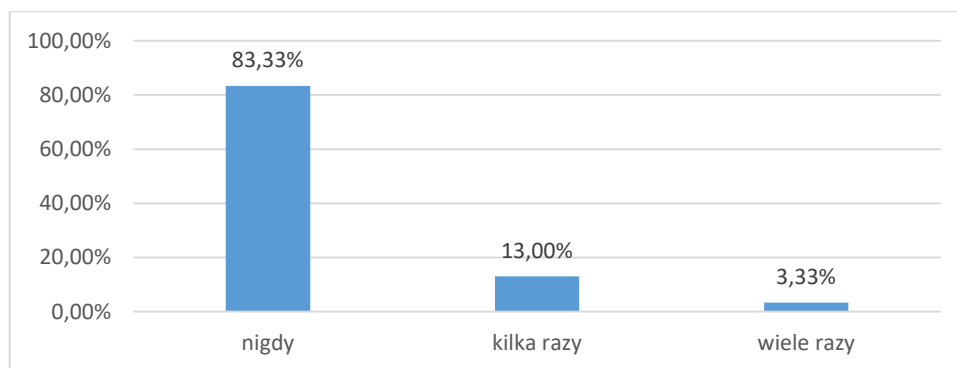
Wykres 51 Czy słyszał/a Pan/i o jakiejś organizacji lub serwisach internetowych, które udzielają pomocy w sytuacji zetknięcia się z cyberprzemocą?

Kolejne trzy pytania dotyczyły doświadczeń respondentów związanych z hazardem. Na początek ankietowanych zapytano, czy kiedykolwiek brali udział w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych w których wysyła się płatne smsy. 53,67% osób nigdy nie korzystało z takich usług, 40,67% osób robiło to kilka razy, a 5,67% - wiele razy.

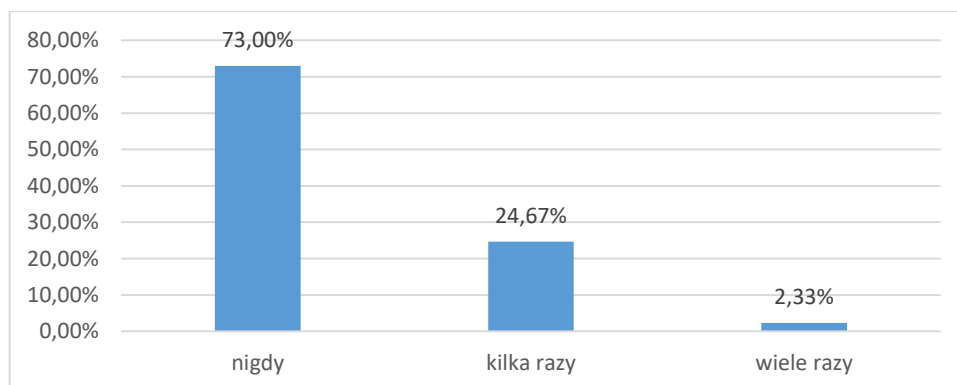
Wykres 52 Czy brał/a Pan/i udział w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych w których wysyła się płatne smsy?

Natomiast na automatach w salonach gier nigdy nie grało 83,33% osób. Kilka razy robiło to 13,00% respondentów, a wiele razy – 3,33% osób.

Wykres 53 Czy grał/a Pan/i na automatach, w salonach gier?

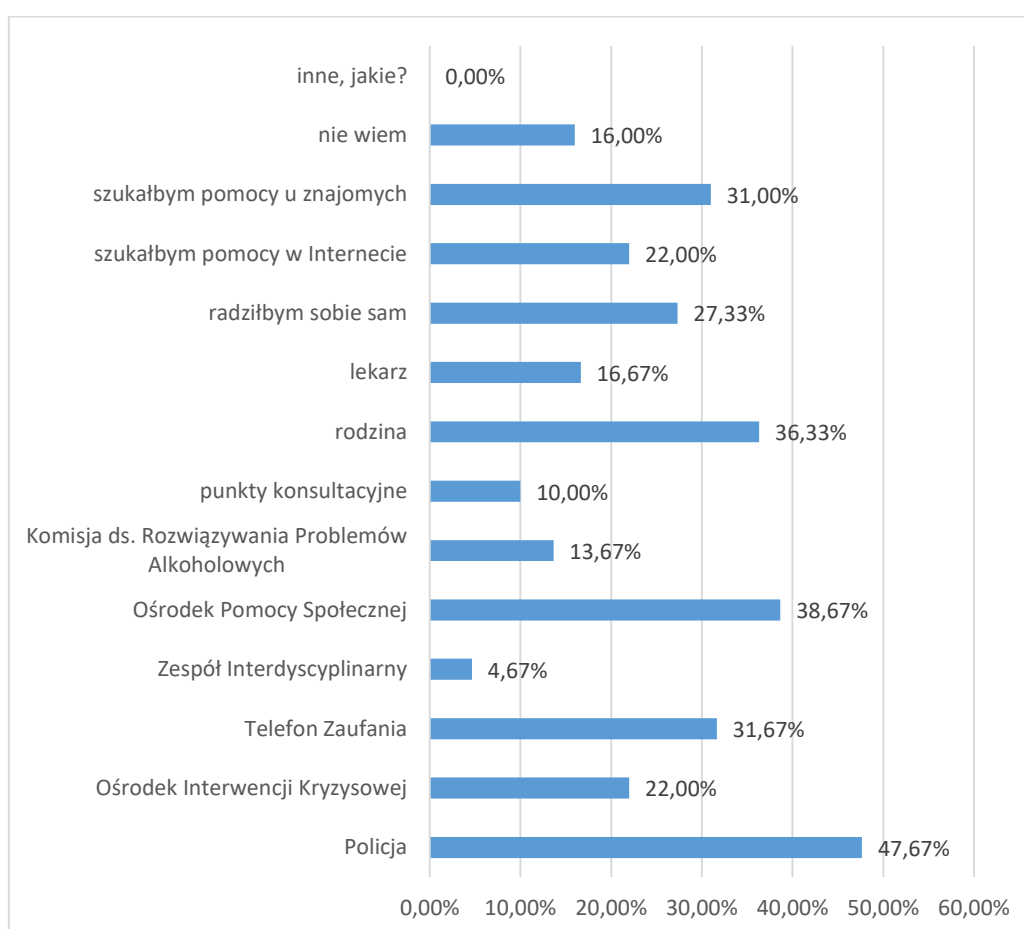
Zakłady bukmacherskie kilka razy obstawiało 24,67% ankietowanych, a wiele razy 2,33% badanych. Nigdy nie obstawiało ich 73,00% respondentów. Zebrany materiał badawczy wskazuje, iż problem hazardu w mieście nie przybiera dużych rozmiarów, jednak jest on obecny. W związku z tym zaleca się podejmowanie działań profilaktycznych, (np. kampanii profilaktycznych), aby zapobiegać zwiększaniu się skali tego zjawiska.

Wykres 54 Czy obstawiał/a Pan/i zakłady bukmacherskie, np. STS, Totomix?

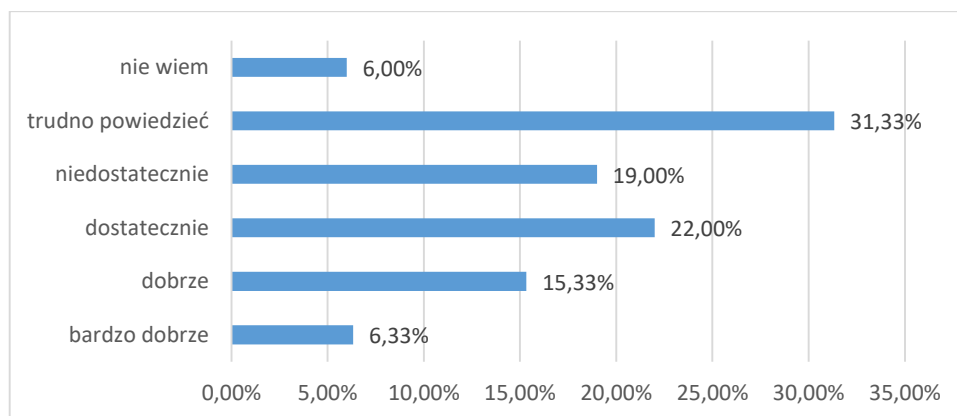
3.7 Miasto wobec problemów społecznych – opinia mieszkańców

Profilaktyka społeczna jest to system metod i środków mających na celu usuwanie przyczyn ujemnych zjawisk społecznych i stwarzanie warunków prawidłowego funkcjonowania i rozwoju jednostek oraz grup społecznych. Niniejszy rozdział poświęcony będzie działaniom profilaktycznym prowadzonym przez miasto. Mieszkańców poproszono o wskazanie instytucji, w której ich zdaniem można uzyskać pomoc. W opinii większości respondentów w przypadku problemów można uzyskać pomoc: od Policji (47,67%), Ośrodka Pomocy Społecznej (38,67%), rodziny (36,33%), czy też szukaliby pomocy u znajomych (31,00%). Natomiast 27,33% osób przyznało, iż w takiej sytuacji radziłoby sobie samodzielnie.

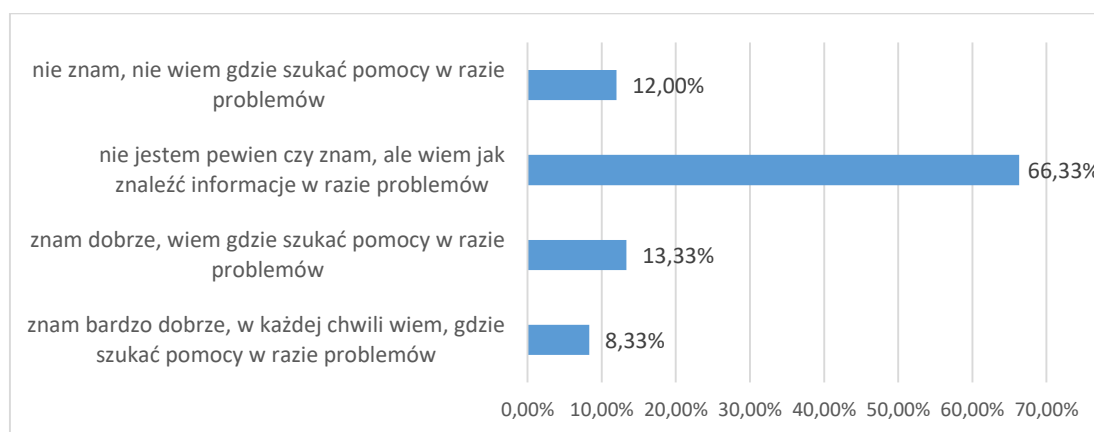
Wykres 55 Do kogo zwróciłby się Pan/i o pomoc w razie problemu uzależnień lub/i przemocy w rodzinie? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

W kolejnym pytaniu ankietowanych poproszono o ocenę stopnia zaangażowania władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców. Wyniki wskazują na to, że respondentom w większości trudno ocenić działania miasta (31,33%). Dodatkowo 22,00% osób twierdzi, że działania są dostateczne, 19,00% ocenia je na poziom niedostateczny, kolejne 15,33% osób wskazuje na odpowiedź „dobrze”, a 6,33% na „bardzo dobrze”.

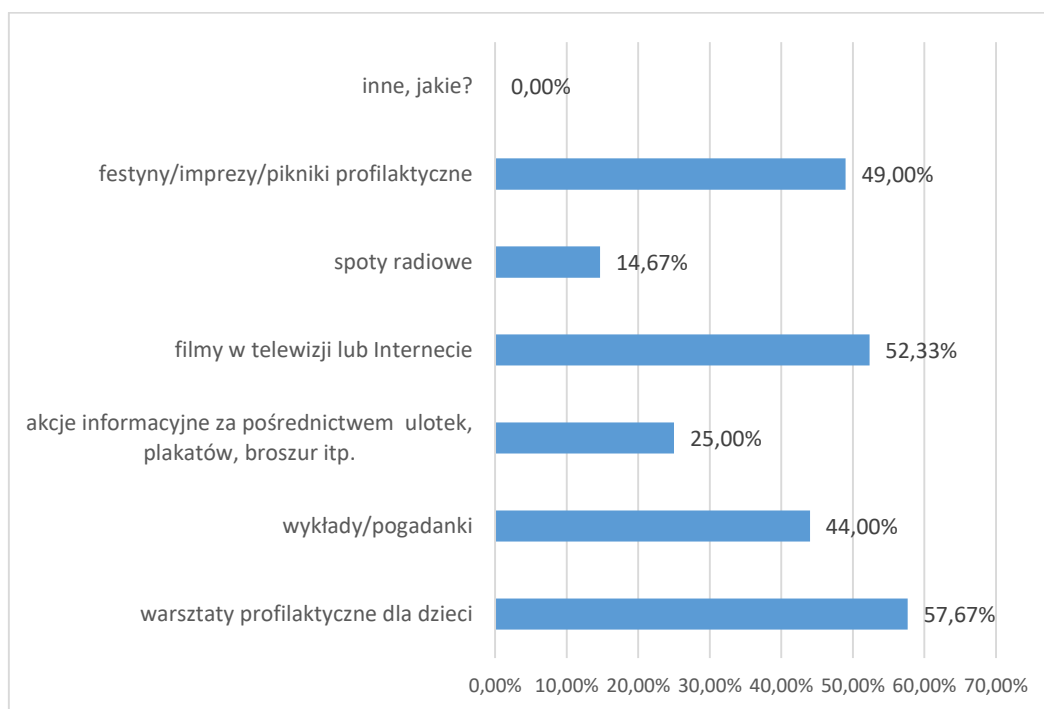
Wykres 56 Jak ocenia Pan/i stopień zaangażowania władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców?

Ankietowanych zapytano również, czy znają dane kontaktowe do instytucji pomocowych. Niestety większość osób nie było pewnych, czy zna te dane, ale wiedzą, gdzie ich szukać – taką odpowiedź zaznaczyło 66,33% osób. 8,33% badanych zna bardzo dobrze dane kontaktowe i w każdej chwili wie, gdzie szukać pomocy. 13,33% osób zna dobrze i wie, gdzie szukać pomocy. Natomiast 12,00% osób nie zna danych kontaktowych do instytucji pomocowych i nie wie, gdzie szukać pomocy w razie problemów.

Wykres 57 Czy zna Pan/i dane kontaktowe do instytucji pomocowych, gdzie można się zgłosić w razie problemów?

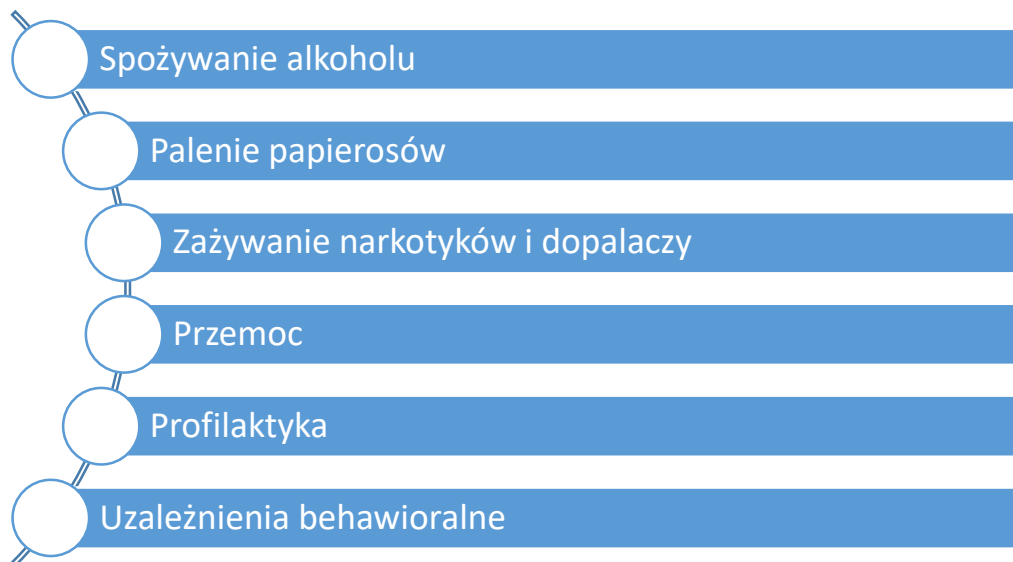
Zdaniem respondentów najlepsze efekty profilaktyczne przynoszą następujące formy działań: warsztaty profilaktyczne dla dzieci (57,67%), filmy w telewizji lub Internecie (52,33%), festyny/imprezy i pikniki profilaktyczne (49,00%), czy też wykłady i pogadanki (44,00%).

Wykres 58 Poniżej wymieniono różne formy działań, które z nich według Pana/i przyniosą najlepsze efekty w oddziaływaniach profilaktycznych? Możesz zaznaczyć kilka odpowiedzi.

4. BADANIE DZIECI I MŁODZIEŻY

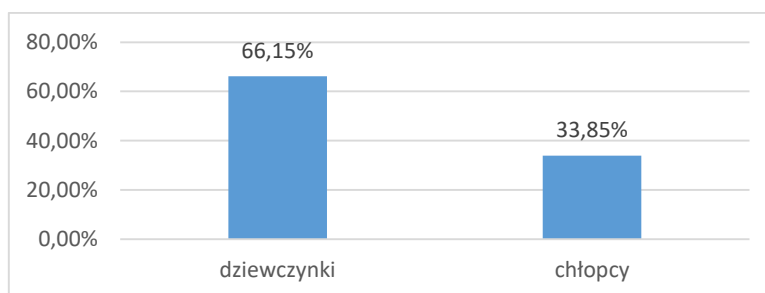
Uczniowie zostali przebadani za pomocą metody ankietowej przy użyciu kwestionariusza online. Badanie zostało podzielone na bloki poświęcone następującym problemom:

Rysunek 2 Obszar tematyczny zawarty w kwestionariuszu ankiety dla uczniów szkół.

4.1 Struktura badanej próby

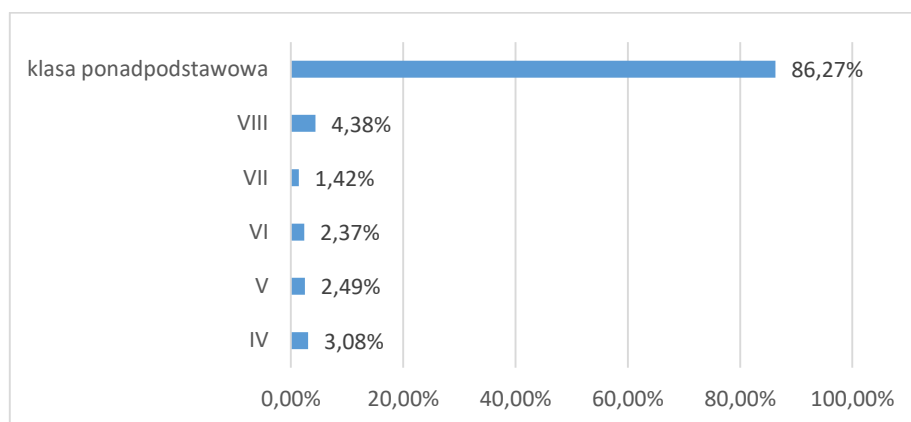
W badaniu dotyczącym problemów społecznych w Mieście Łomża wzięło udział 845 uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Analizując badaną społeczność ze względu na płeć można dostrzec, iż w badaniu wzięło udział 33,85% chłopców i 66,15% dziewczynek.

Wykres 59 Płeć.

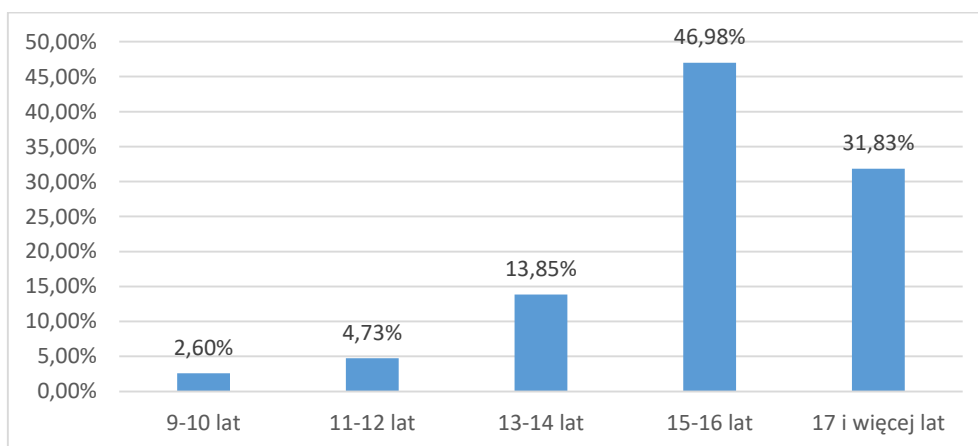

Do klas ponadpodstawowych uczęszcza 86,27% badanych uczniów, 4,38% próby to uczniowie klasy VIII, kolejne 3,08% to uczniowie klasy IV, 2,49% to ankietowani klasy V, do klasy VI uczęszcza 2,37% uczniów, a do klasy VII – 1,42% młodych respondentów.

Wykres 60 Klasa.

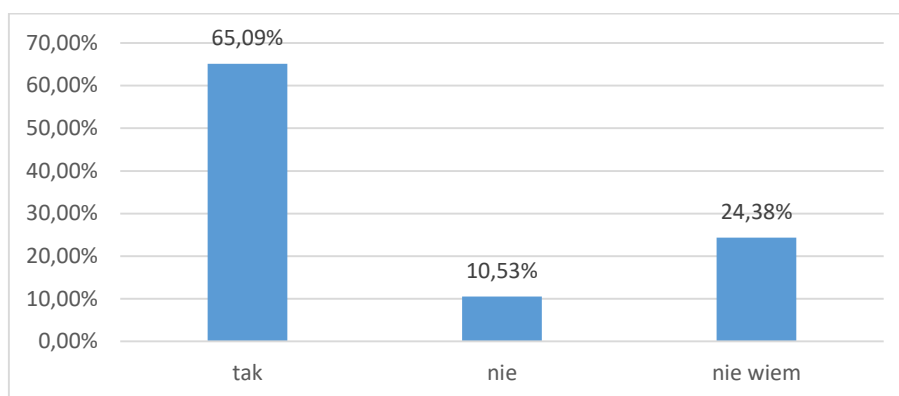
Charakteryzując badaną próbę ze względu na wiek można zauważyć, iż najliczniejszą jej część stanowili uczniowie w wieku 15-16 lat (46,98%). 31,83% uczniów to osoby w wieku 17 lat i więcej, 13,85% badanych było w wieku 13-14 lat, a najmniej liczną część społeczności stanowili uczniowie w wieku 11-12 lat (4,73%) oraz w wieku 9-10 lat (2,60%).

Wykres 61 Wiek.

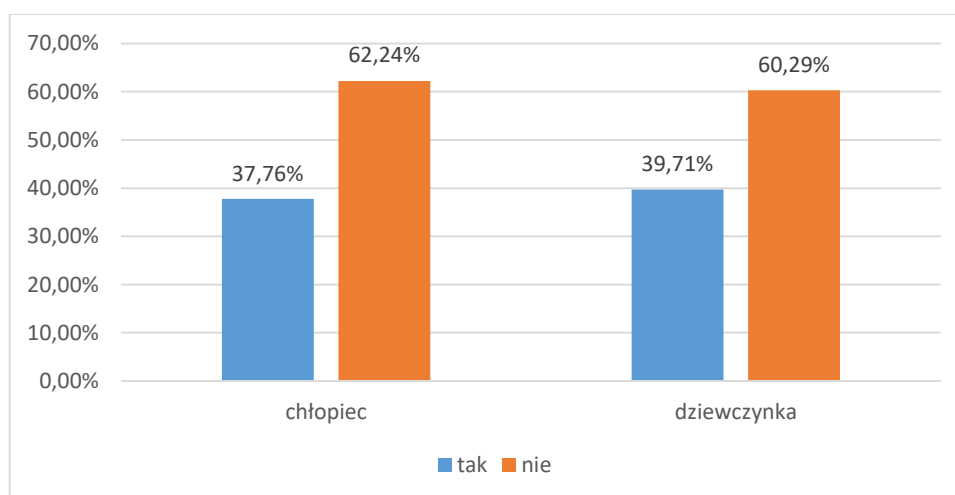
4.2 Problem alkoholowy z perspektywy dzieci i młodzieży

Pierwszy blok pytań skierowanych do uczniów Miasta Łomża dotyczył problemu alkoholowego. Celem niniejszego działu było nie tylko oszacowanie skali problemu alkoholowego wśród najmłodszych mieszkańców, ale i sprawdzenie wiedzy ankietowanych związanej z tematyką uzależnień alkoholowych. Na początek respondentów zapytano, czy ich zdaniem, osoby w ich wieku spożywają alkohol. Odpowiedzi twierdzącej udzieliło tutaj 65,09% badanych uczniów, następnie 10,53% ankietowanych uważa, że ich rówieśnicy nie piją alkoholu, zaś 24,38% młodych respondentów nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie.

Wykres 62 Czy osoby w Twoim wieku piją alkohol?

Do spożywania kiedykolwiek w życiu alkoholu przyznało się 37,76% uczniów oraz 39,71% uczennic⁸. Natomiast 62,24% chłopców i 60,29% dziewczynek nigdy nie spożywało napojów alkoholowych.

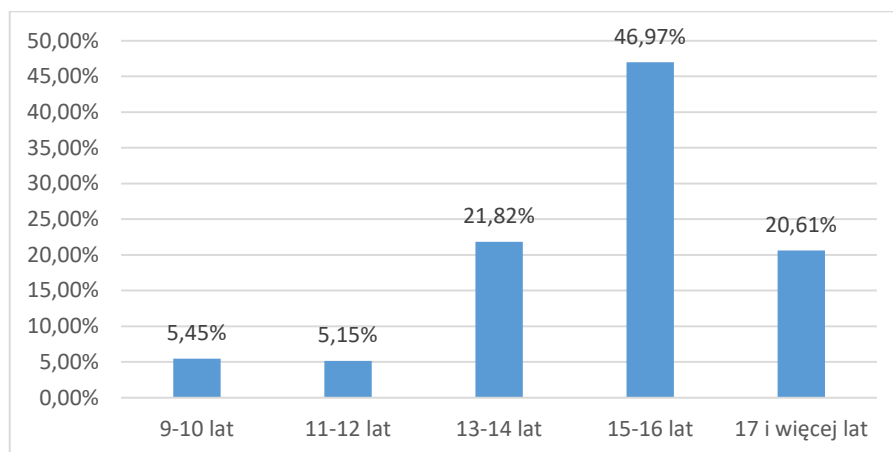

Wykres 63 Czy próbowałeś/aś pić alkohol? – podział na płeć.

⁸ Łącznie 108 chłopców oraz 222 dziewczynek.

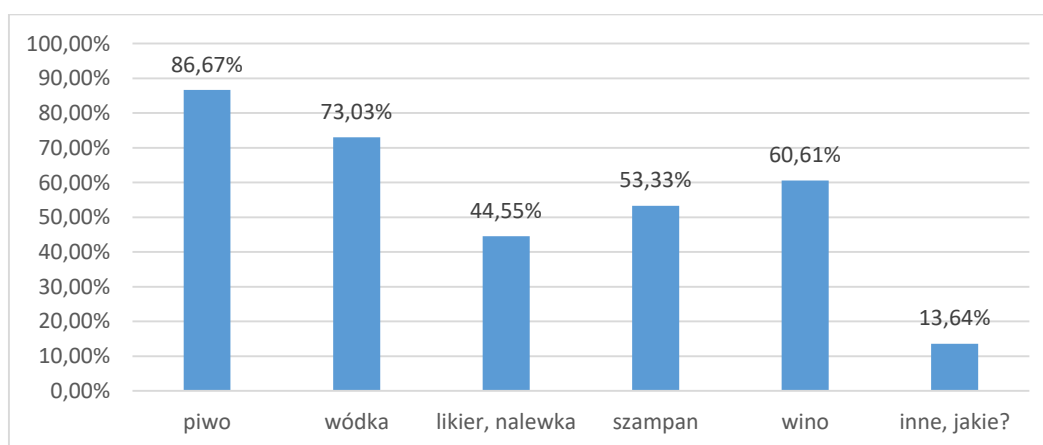
Na kolejne pytania dotyczące spożywania alkoholu odpowiedź mogły udzielić tylko te osoby, które w poprzednim pytaniu zadeklarowały, iż piły alkohol.

Młodzi ankietowani najczęściej sięgali pierwszy raz po alkohol kolejno w wieku: 15 - 16 lat (46,97%), 13-14 lat (21,82%), 17 lat i więcej (20,61%), 9-10 lat (5,45%), czy też 11-12 lat (5,15%).

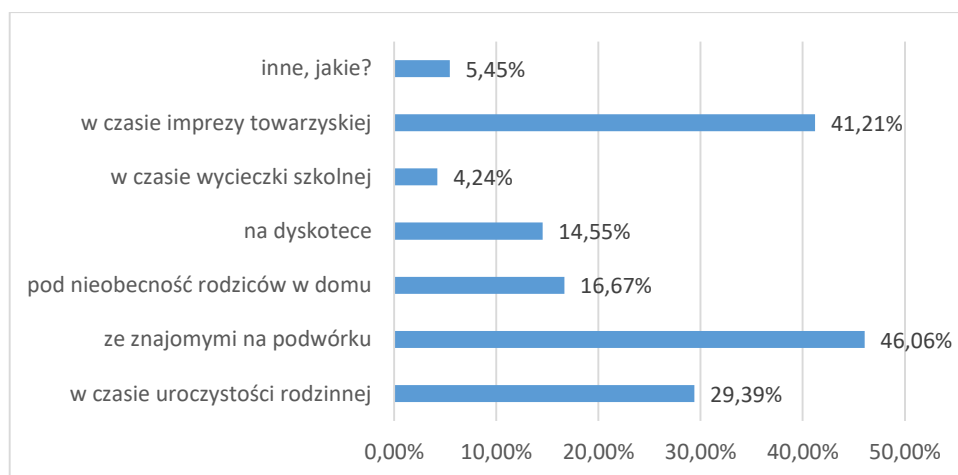
Wykres 64 W jakim wieku zaczęłeś/zaczęłaś pić alkohol?

Następnie młodzież, która miała już kontakt z alkoholem, poproszono o wskazanie rodzaju napoju wyskokowego, który zdarzyło im się próbować. Respondenci najczęściej wskazywali na: piwo (86,67%), wódkę (73,03%), wino (60,61%) oraz szampan (53,33%). W odpowiedzi „inne, jakie?” (13,64%) wymieniono: bimber, amarena, spirytus, samogon, whisky, piwo bezalkoholowe, „jabol”, tequila, czy też spirytus i denaturat.

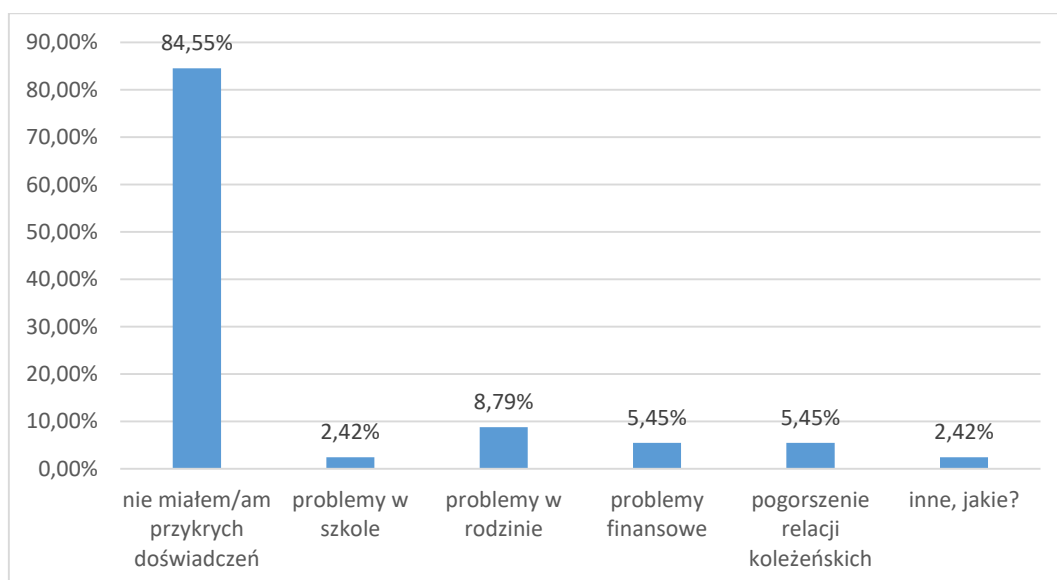
Wykres 65 Jaki rodzaj alkoholu próbowałeś/aś? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Uczniowie przyznają, że po raz pierwszy sięgali po alkohol w czasie imprezy towarzyskiej (46,06%), ze znajomymi na podwórku (46,06%), a także w czasie uroczystości rodzinnej (29,39%). Dodatkowo 5,45% uczniów wskazało inne okoliczności, takie jak: „wakacje, urodziny, Sylwester, na weselu, na swojej osiemnastce, w domu, z kolegą w garażu a także na urodzinach”.

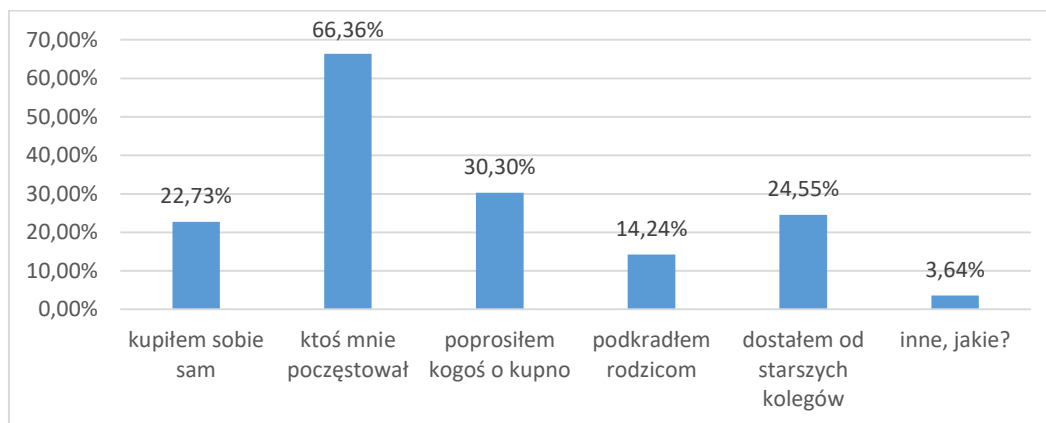
Wykres 66 W jakich okolicznościach spożyłeś/aś alkohol po raz pierwszy? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Większość uczniów, którzy przyznali, że spożywali już alkohol nie doświadczyło nigdy negatywnych konsekwencji związanych ze spożywaniem napoju wysokokawowego (84,55%). Pozostali w odpowiedzi „inne, jakie?” (2,42%) młodzi ankietowani wymieniali: „trafiłam do szpitala, zgon, zwinęła mnie policja”.

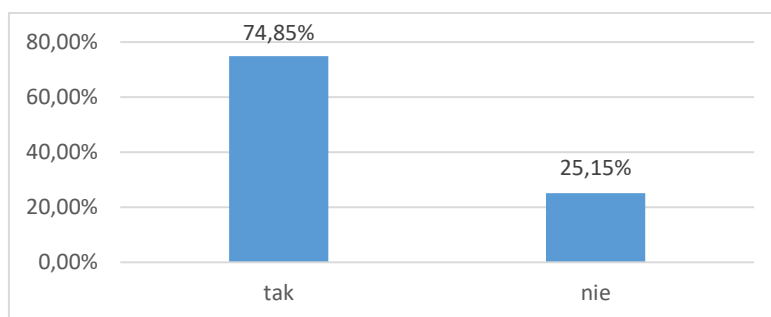
Wykres 67 Czy miałeś/aś jakieś przykre doświadczenia związane ze spożywaniem alkoholu? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Następnie poproszono ankietowanych uczniów o wskazanie jak otrzymali alkohol. Prawie połowa badanych przyznała, że została nim poczęstowana (66,36%), może to wskazywać, iż uczniowie spożywali w tym przypadku alkohol jednorazowo na spróbowanie. 24,55% dostało go od starszych kolegów, a kolejne 14,24% osób podkraśćło rodzicom. Niepokojący jest fakt, że 22,73% młodych mieszkańców kupiło alkohol samodzielnie. 3,64% uczniów zdobyło alkohol w inny sposób: „wakacje, ojciec mi dał, od rodziny, kupiłam sam bo jesteśmy pełnoletni, kolega kupił, kolega dał spróbować”.

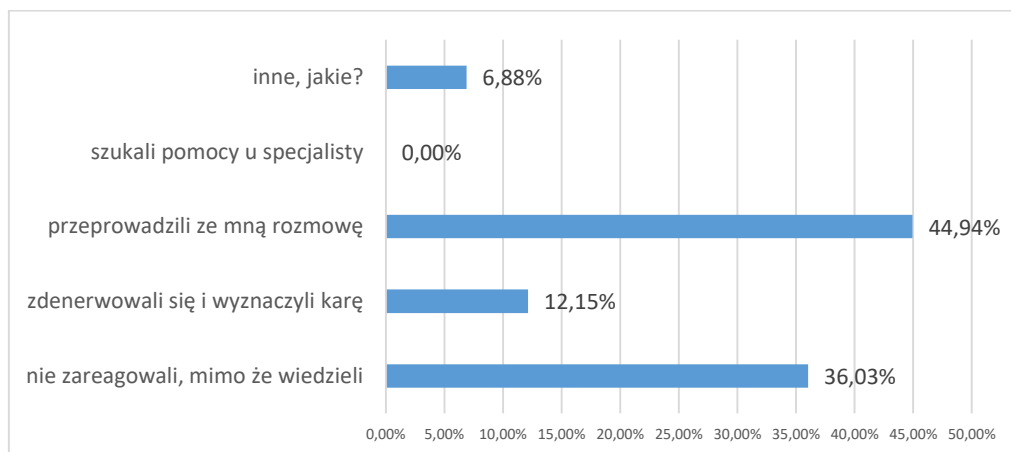
Wykres 68 Jak otrzymałeś/aś alkohol? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Co ciekawe, ponad połowa uczniów przyznała, że ich rodzice wiedzą o spożywaniu przez nich alkoholu – taką odpowiedź wskazało 74,85% badanych.

Wykres 69 Czy rodzice wiedzą, że próbowałeś/aś pić alkohol?

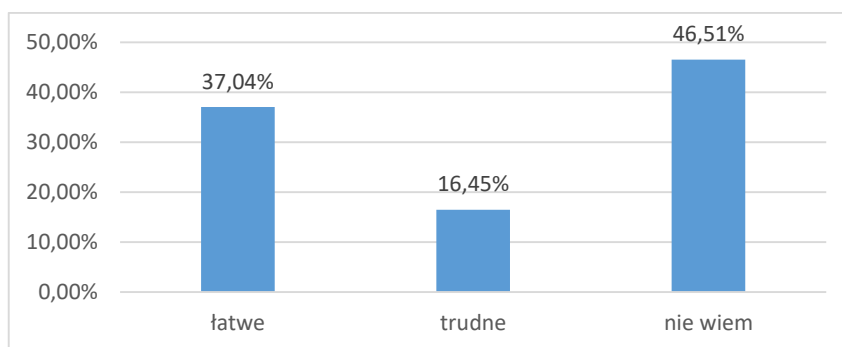
Niepokój budzi fakt, iż 36,03% uczniów uważa, że ich rodzice nie zareagowali na informację o spożywaniu przez nich alkoholu. Natomiast 12,15% respondentów przyznało, że rodzice zdenerwowali się i wyznaczyli dzieciom karę lub (44,94%) przeprowadzili z nimi rozmowę. W odpowiedzi „inne, jakie?” (6,88%) młodzi napisali: „rozmawiali ze mną, abym nie piła często, nie mieli z tym problemu, nic nie zrobili bo jestem pełnoletni, jestem pełnoletnia więc nie mają nic przeciwko, normalnie zareagowali, jestem osoba pełnoletnią i wiedzą ze mam rozum, nie mieli z tym problemu, sami częstowali.

Wykres 70 Jak Twoi rodzice zareagowali na spożywanie przez Ciebie alkoholu? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

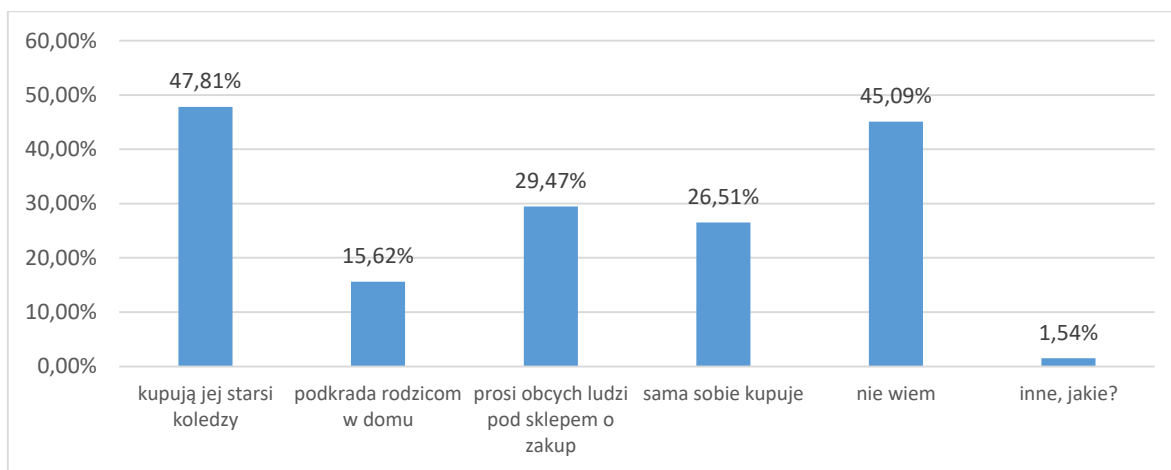
Na kolejne pytania dotyczące spożywania alkoholu odpowiedź mogli udzielić wszyscy respondenci – nie tylko te osoby, które zadeklarowały, iż piły alkohol.

Uczniów zapytano, czy ich zdaniem kupno alkoholu przez osoby w ich wieku jest czymś osiągalnym na terenie Miasta Łomża. Ponad połowa osób nie potrafiła udzielić odpowiedzi na to pytanie (46,51%). 37,04% uczniów wskazało, że zdobycie alkoholu jest łatwe, a kolejne 16,45% osób uważa, że pozyskanie alkoholu w ich mieście jest trudne.

Wykres 71 Gdybyś chciał/a zdobyć alkohol w swojej miejscowości byłoby to:

Znaczna część uczniów z Miasta Łomża uważa, że młodzież z ich okolicy zdobywa alkohol dzięki starszym kolegom (47,81%), proszą obcych ludzi pod sklepem o zakup alkoholu (29,47%), podkradają rodzicom w domu (15,62%) lub sami sobie kupują (26,51%). Natomiast 45,09% uczniów nie potrafiło udzielić odpowiedzi na to pytanie. W odpowiedzi „inne, jakie?” (1,54%) młodzi mieszkańcy wymieniali: „bezdomny, robią sami, sami pędzą na własny użytek, kradną, w mojej okolicy nie można zdobyć alkoholu, zaufany sprzedawca”.

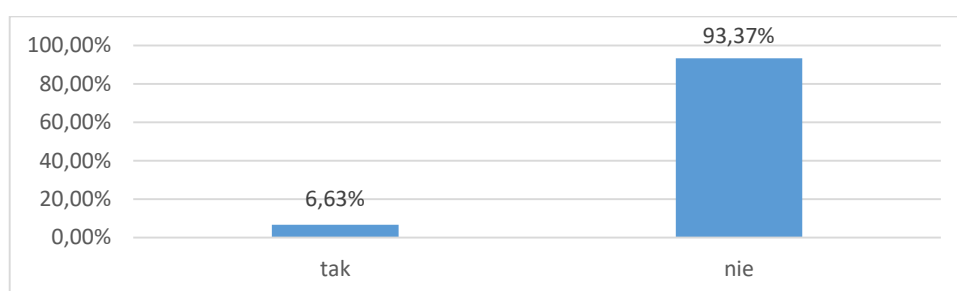

Wykres 72 Jak młodzież w Twojej okolicy może zdobyć alkohol? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

4.3 Problem narkotykowy z perspektywy dzieci i młodzieży

Kolejny rozdział niniejszej diagnozy dotyczył problemu narkotykowego. Jego celem było oszacowanie skali problemu wśród uczniów oraz sprawdzenie wiedzy młodych mieszkańców dotyczącej środków psychoaktywnych.

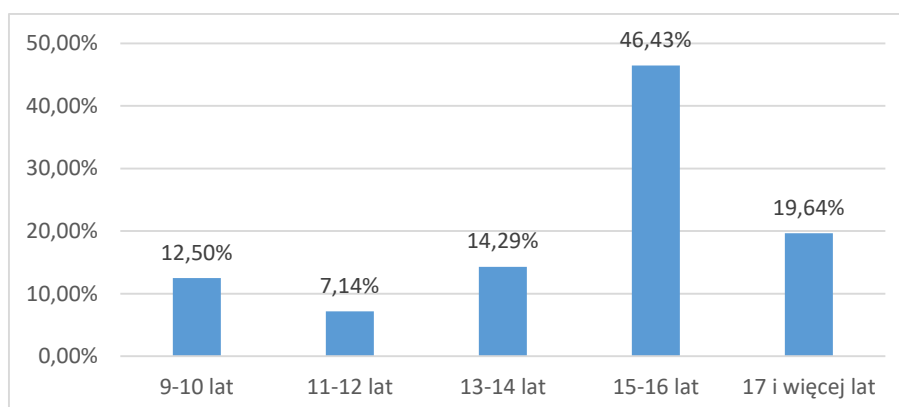
Analizując kontakt uczniów z substancjami psychoaktywnymi można zauważyć, iż jedynie 6,63% badanych próbowało kiedykolwiek narkotyków lub dopalaczy⁹.

Wykres 73 Czy próbowałeś/aś kiedykolwiek zażywać narkotyki/dopalacze?

Na kolejne pytania dotyczące zażywanie substancji psychoaktywnych odpowiedź mogły udzielić tylko te osoby, które w poprzednim pytaniu zadeklarowały, iż zażywały te substancje.

Uczniowie sięgający po substancje psychoaktywne zażywali je po raz pierwszy w wieku 15-16 lat (46,43%), w wieku 13-14 lat (14,29%), 17 lat lub więcej (19,64%), w wieku 11-12 lat (7,14%), a także w wieku 9-10 lat (12,50%).

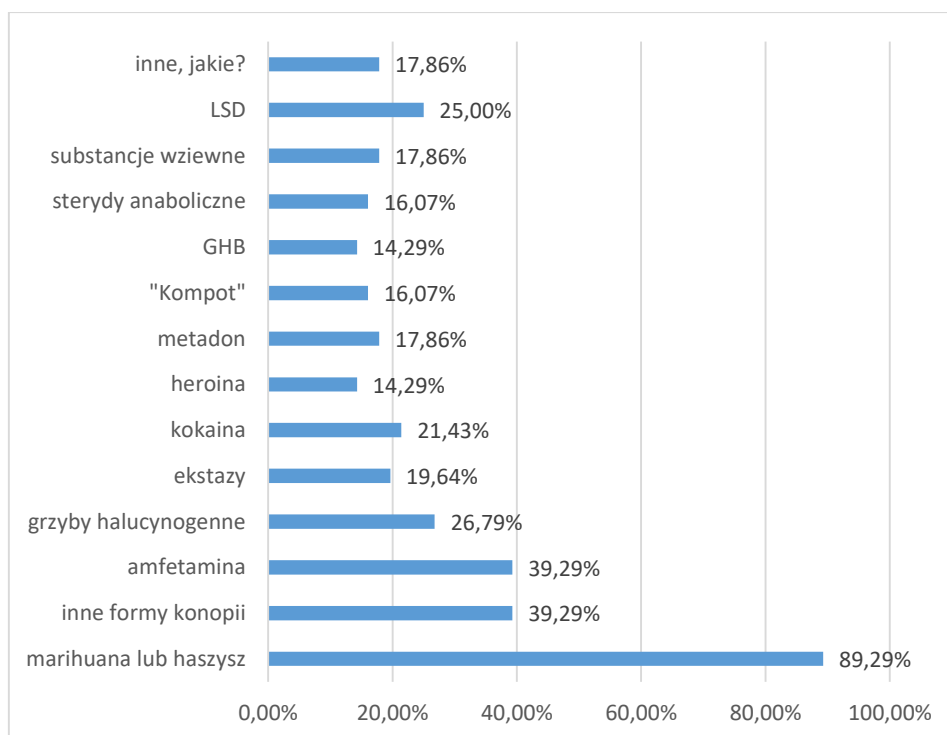

Wykres 74 Jeśli tak, to ile miałeś/aś wtedy lat?

⁹ 56 uczniów.

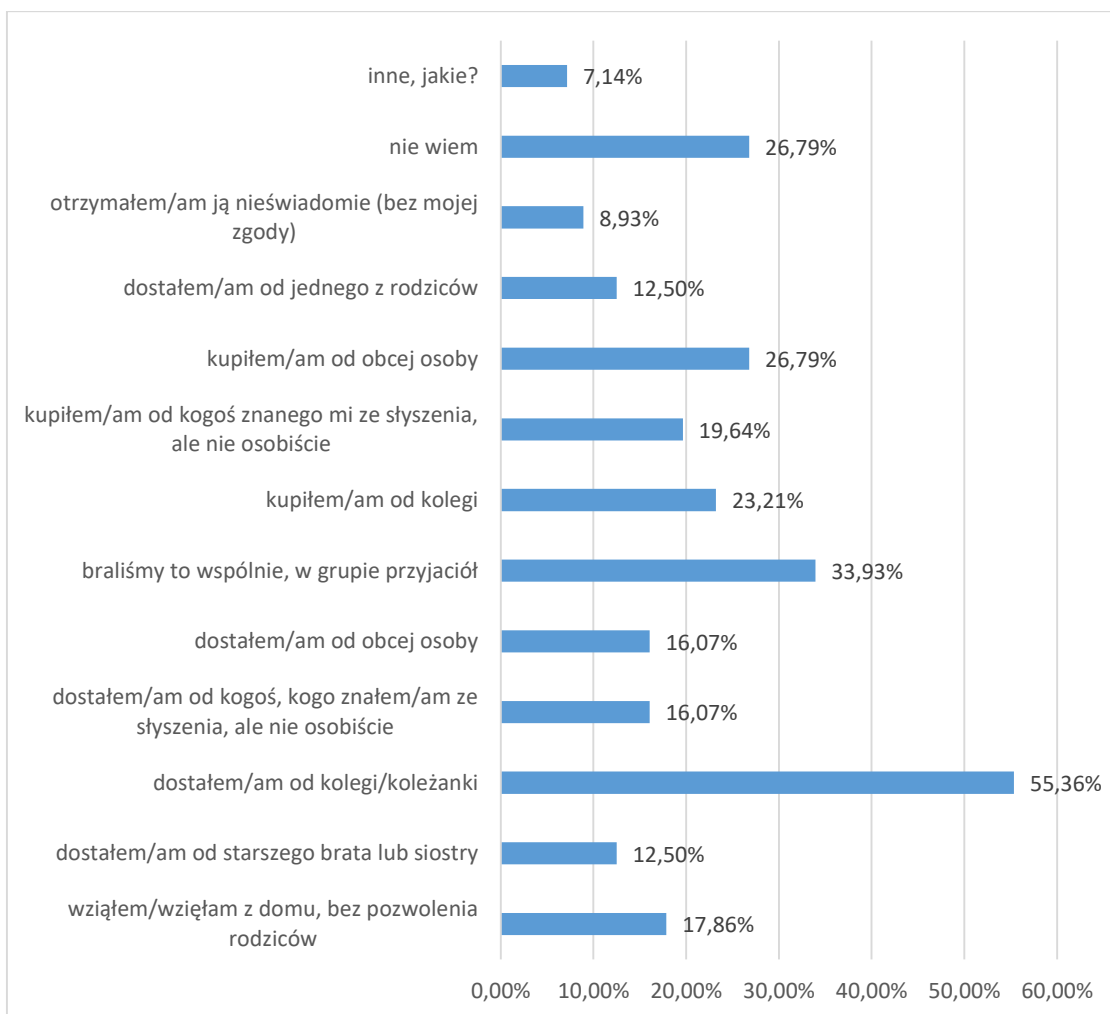

Następnie uczniowie zostali poproszeni o wskazanie substancji psychoaktywnych, które zdarzyło im się spróbować. Młodzi mieszkańcy wymieniali najczęściej: marihuanę lub haszysz (89,29%), amfetamina, inne formy konopi (po 39,29%), grzyby halucynogenne (26,79%), czy też LSD (25,00%). Dodatkowo w odpowiedzi „inne, jakie?” (17,68%) młodzi ankietowani napisali: „metamfetamina, mefedron z targówka, kwas klony, różne”.

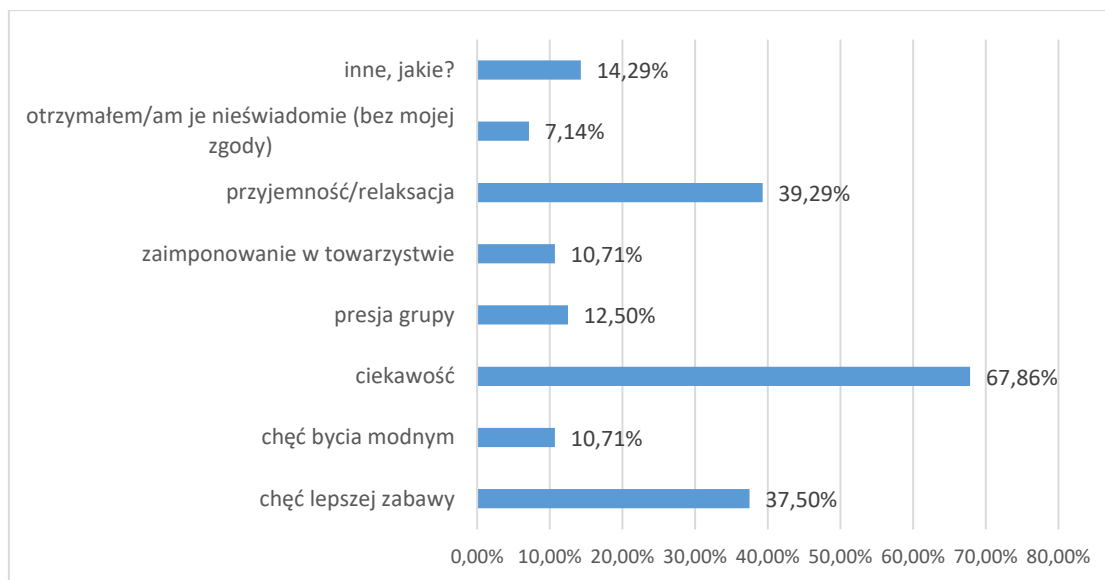
Wykres 75 Jakie były to substancje? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Niezwykle ciekawe wydaje się to skąd młodzi mieszkańcy biorą tego typu substancje, skoro są one prawnie zabronione. Jak wynika z odpowiedzi, zdobycie substancji psychoaktywnych nie jest niemożliwe. Badani uczniowie wskazują, iż najczęściej narkotyki lub dopalacze dostają je od koleżanek/kolegów (55,36%), zażywają wspólnie, w grupie przyjaciół (33,93%), bądź kupują od obcej osoby (26,79%). Dodatkowo w odpowiedzi „inne, jakie?” (7,14%) napisano: „kupiłem w aptece, wyjadałem klej”.

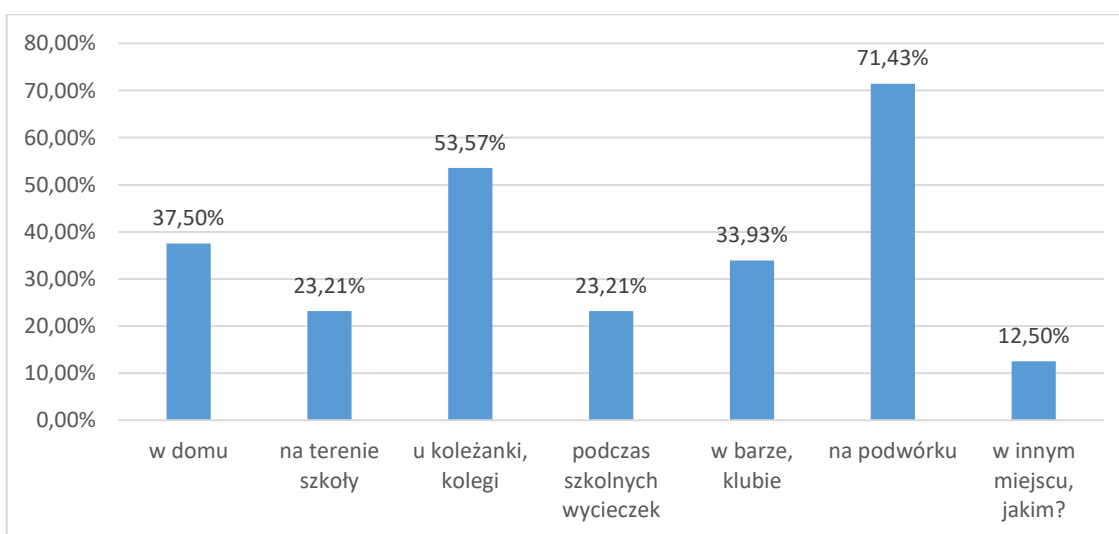
Wykres 76 Skąd wzięłeś/wzięłaś tę substancję? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Interesujące wydają się także to, dlaczego młodzi ludzie sięgają po narkotyki lub dopalacze. Najpopularniejszym powodem wskazywanym przez uczniów jest ciekawość (67,86%), chęć odczuwania przyjemności/relaksacji (39,29%), czy też chęć lepszej zabawy (37,50%). W odpowiedzi „inne, jakie?” (14,29%) młodzi ankietowani napisali: „szkoła, lubię palić ziółko marzenie, depresja”.

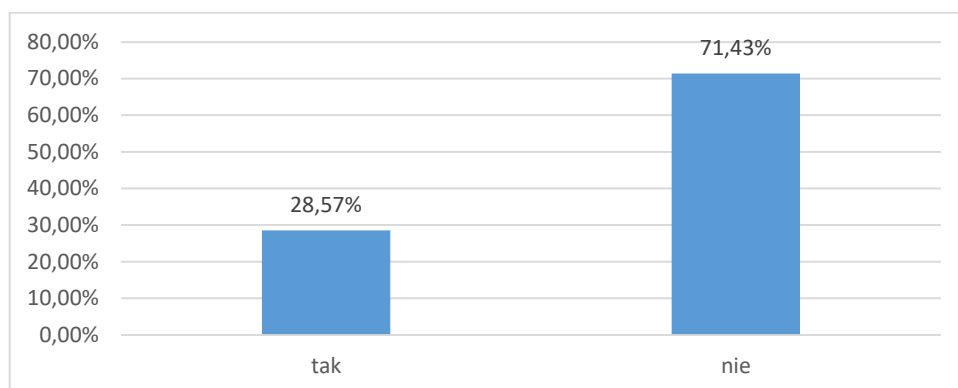
Wykres 77 Co skłoniło Cię do zażywania narkotyków/dopalaczy/innych środków psychoaktywnych? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Jak przyznają uczniowie środki psychoaktywne zażywają głównie na podwórku (71,43%), a także: u koleżanki/kolegi (53,57%), w domu (37,50%), w barze/klubie (33,93%), czy też w innych miejscach (12,50%) takich jak: „w budzie, na imprezie, pod pokojem nauczycielskim”.

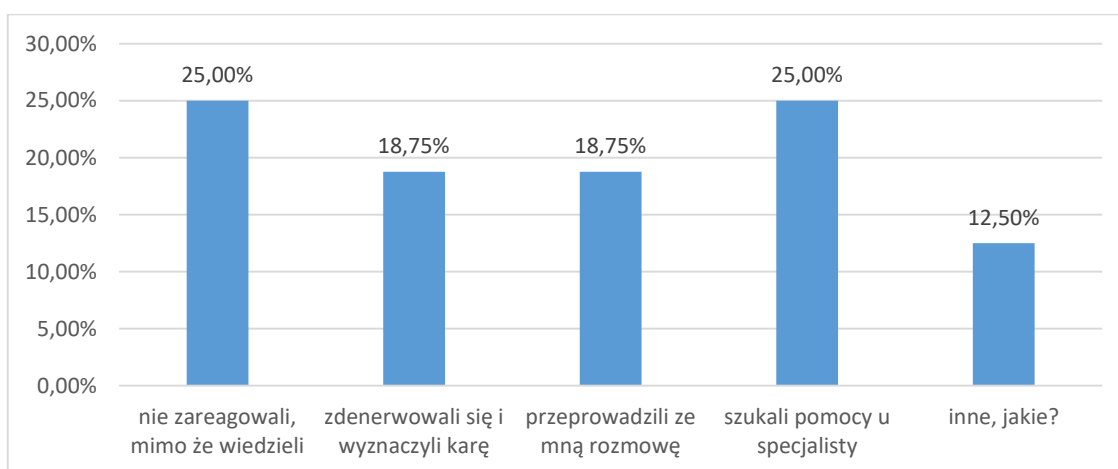
Wykres 78 Gdzie zdarzyło Ci się zażywać narkotyki/dopalacze? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Dodatkowo uczniowie, którzy przyznali, że zażywali kiedykolwiek substancje psychoaktywne deklarują w większości, iż ich rodzice nie wiedzą o sięganiu przez nich po narkotyki lub dopalacze (71,43%). Natomiast jedna osoba zaznaczyła odpowiedź „tak” (28,57%).

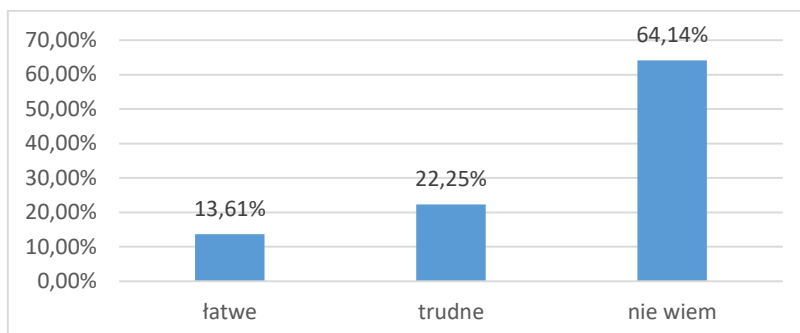
Wykres 79 Czy rodzice wiedzą, że zażywasz narkotyki/dopalacze?

Uczniowie, którzy przyznali, że ich rodzice wiedzą o spożywaniu narkotyków/dopalaczy przyznali, iż opiekunowie szukali pomocy u specjalisty bądź nie zareagowali mimo, że wiedzieli o tym fakcie (po 25,00%), zdenerwowali się i wyznaczyli karę, czy też przeprowadzili rozmowę ze swoim dzieckiem (po 18,75%). W odpowiedzi „inne, jakie?” (12,50%) nie wymieniono konkretnych odpowiedzi.

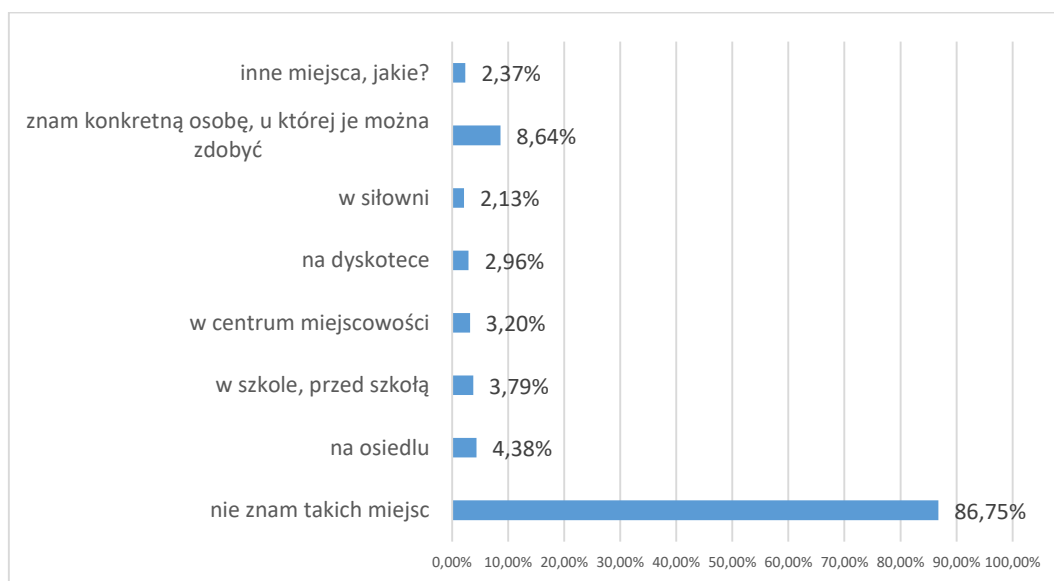
Wykres 80 Jak Twoi rodzice zareagowali na zażywanie przez Ciebie środków psychoaktywnych?

Na kolejne pytania odpowiedzi udzielali **wszyscy ankietowani biorący udział w badaniu**. Większość uczniów nie wie, czy zdobycie narkotyków w ich mieście jest możliwe – taką odpowiedź wskazuje 64,14% uczniów. 22,25% uważa, że jest to trudne, zaś 13,61% uważa, że jest to łatwe.

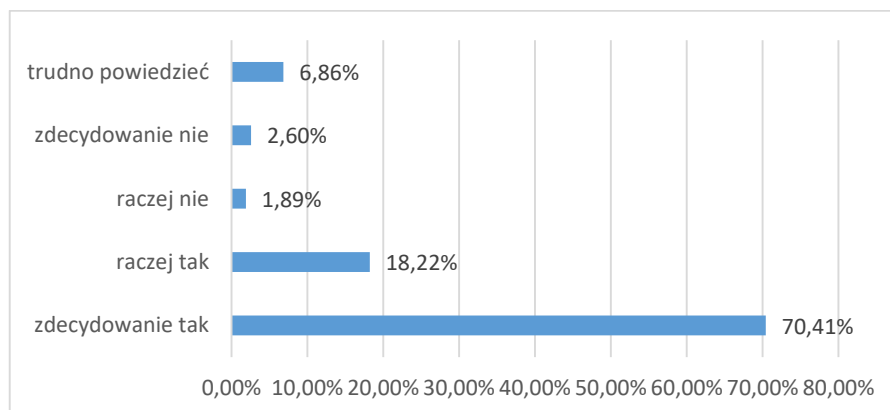
Wykres 81 Gdybyś chciał zdobyć narkotyki lub dopalacze w swojej miejscowości byłoby to?

Zdecydowana większość badanych uczniów również nie zna miejsc, w których można kupić narkotyki lub dopalacze na terenie Miasta Łomża (86,75%). W odpowiedzi „inne miejsca, wymień jakie?” (2,37%) uczniowie napisali: „mini max, galeria Weneda, w kościele”.

Czy znasz miejsca w swojej miejscowości, gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

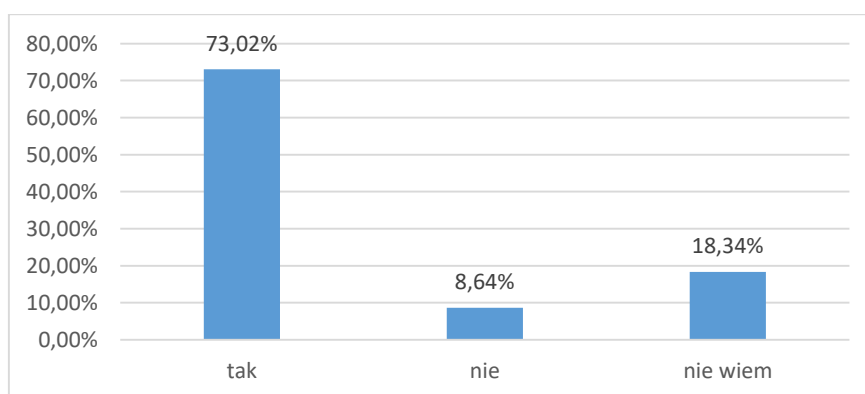
70,41% uczniów sądzi, że zażywanie narkotyków/dopalaczy jest zdecydowanie szkodliwe dla zdrowia, zaś 18,22% osób uważa, że jest to raczej szkodliwe. Z tą opinią nie zgadza się 4,49% uczniów, gdzie 1,89% sądzi, iż substancje te są raczej nieszkodliwe, a 2,60% - zdecydowanie nieszkodliwe.

Wykres 82 Czy uważasz, że zażywanie narkotyków/dopalaczy jest szkodliwe dla zdrowia?

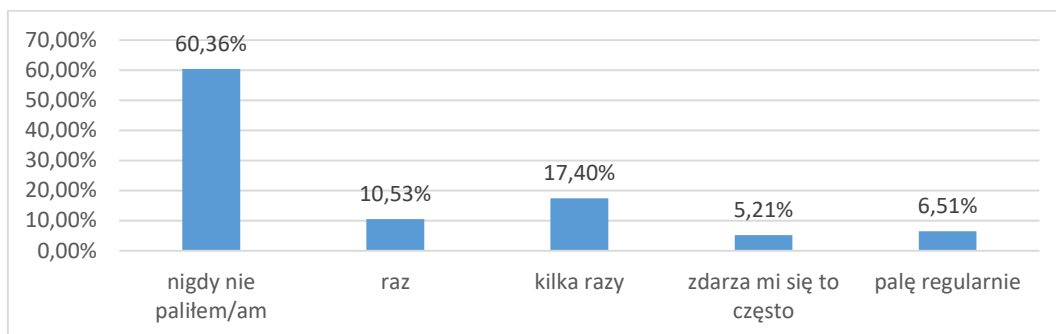
4.4 Problem nikotynowy z perspektywy dzieci i młodzieży

Wraz z pićem alkoholu wiąże się również problem nikotynowy. Pomimo tego, że są to wyroby dozwolone od lat 18, młodzież bezproblemowo może sięgnąć po papierosy. Papierosy szkodzą przede wszystkim osobie palącej, ale również innym osobom w towarzystwie. 73,02% uczniów przyznaje, że ich rówieśnicy palą papierosy, a 8,64% badanych twierdzi odwrotnie.

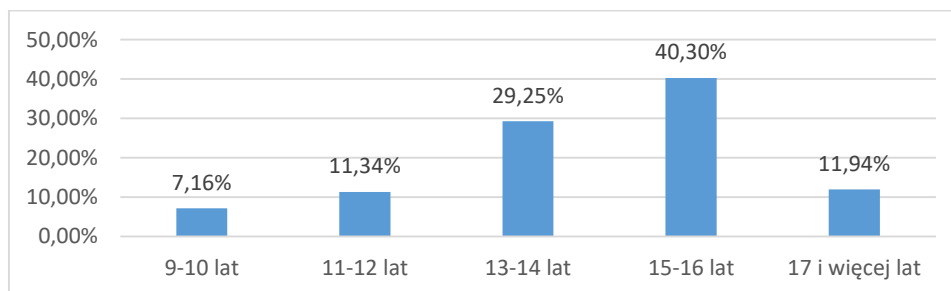
Wykres 83 Czy osoby w Twoim wieku palą papierosy?

Następnie uczniów zapytano ile razy w życiu palili papierosy. 60,36% młodych mieszkańców odpowiedziało, że nigdy nie paliło papierosów. Pozostali respondenci palili: raz (10,53%), kilka razy (17,40%), palą często (5,21%), a także palą regularnie (6,51%)¹⁰.

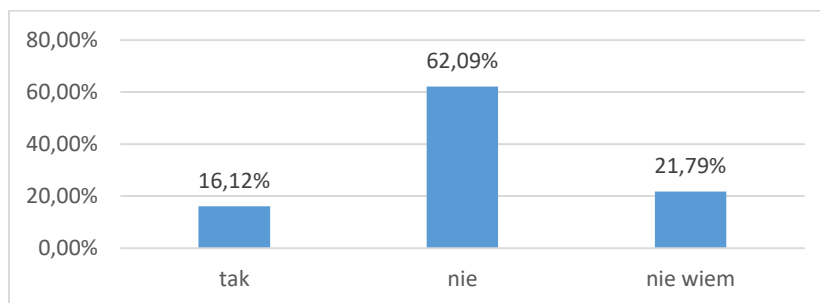
Wykres 84 Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się próbować palić papierosy?

Uczniowie, którzy przyznali, że palą papierosy poproszeni zostali o określenie wieku w jakim zaczęli to robić. Młodzi ankietowani po raz pierwszy, zapalili papierosa kolejno w wieku: 9-10 lat (7,16%), 11-12 lat (11,34%), 13-14 lat (29,25%), 15-16 lat (40,30%) oraz 17 lat i więcej (11,94%).

Wykres 85 W jakim wieku paliłeś/aś papierosy po raz pierwszy?

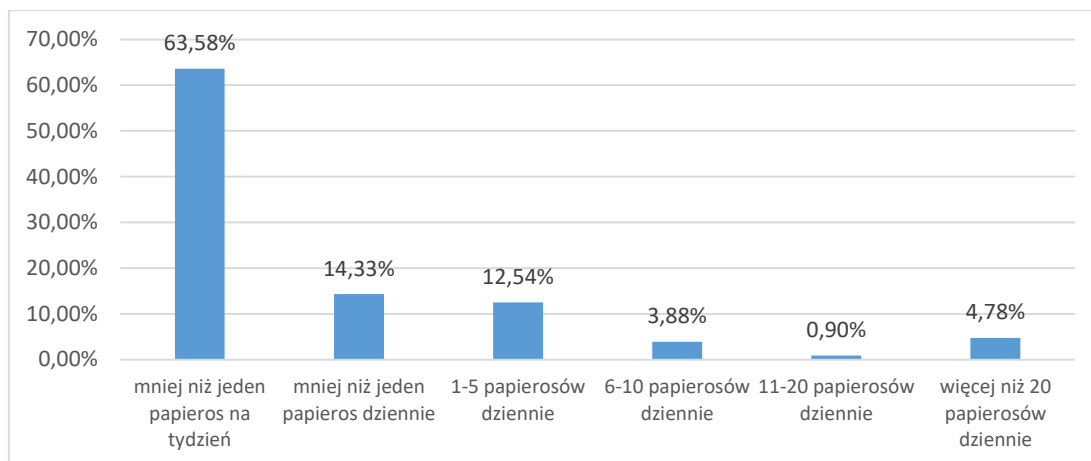
16,12% uczniów, którzy wskazali, że palą papierosy przyznało, że ich rodzice o tym wiedzą. Kolejne 62,09% respondentów twierdzi, że rodzice nie wiedzą o tym fakcie. Pozostałe 21,79% ankietowanych nie ma wiedzy, czy ich rodzice są świadomi, że ich dziecko pali papierosy.

Wykres 86 Czy rodzice wiedzą, że palisz papierosy?

¹⁰ Łącznie kiedykolwiek paliło papierosy 335 uczniów.

Pocieszający jest fakt, że większość ankietowanych (63,58%), którzy zadeklarowali się, że palą, robią to rzadko, bowiem głównie palą mniej niż jednego papierosa na tydzień. Pozostali wskazali, że palą: mniej niż jednego papierosa dziennie (14,33%), 1-5 dziennie (12,54%), 6-10 papierosów dziennie (3,88%), 11-20 papierosów dziennie (0,90%) oraz więcej niż 20 papierosów dziennie (4,78%).

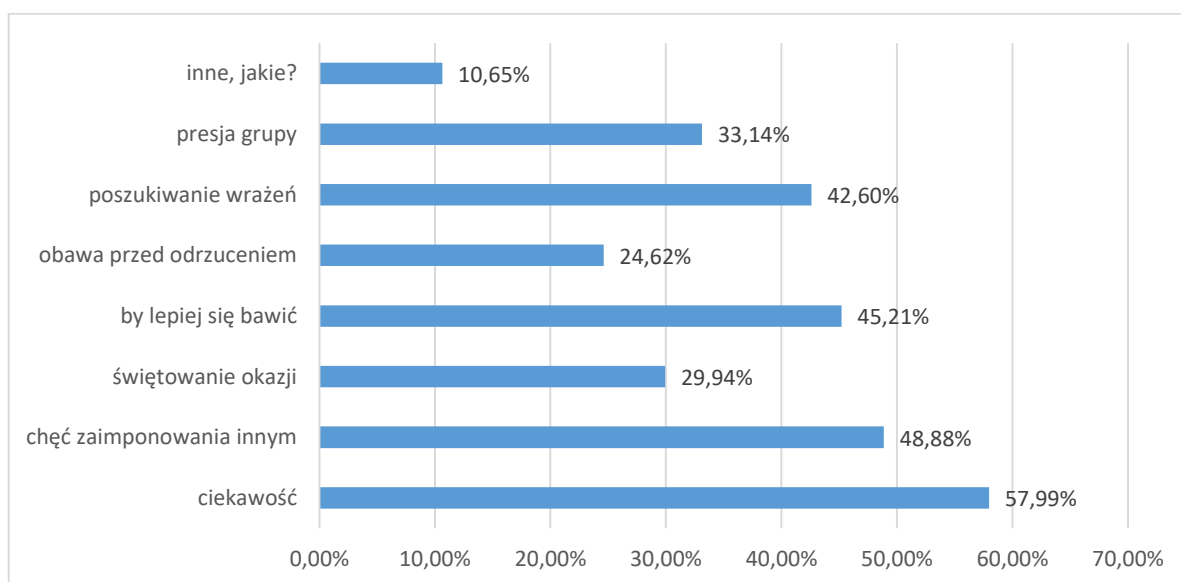

Wykres 87 Jak często paliłeś/aś papierosy w ciągu OSTATNICH 30 DNI (zaznacz jedną odpowiedź).

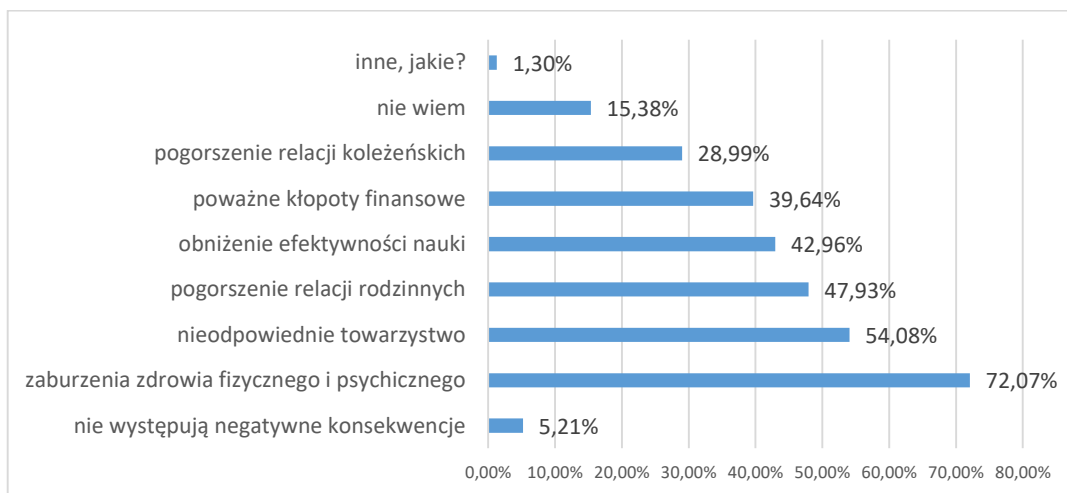
4.5 Profilaktyka z perspektywy dzieci i młodzieży

Niniejszy podrozdział miał na celu sprawdzenie wiedzy uczniów na temat substancji uzależniających. Zdaniem uczniów chęć zaimponowania innym (48,88%) oraz ciekawość (57,99%) to główne powody, które skłaniają ich rówieśników do sięgania po narkotyki, czy dopalacze. W odpowiedzi „inne, jakie?” (10,65%) młodzi mieszkańcy napisali: „stres, odcięcie się od problemów, sam tego nie rozumiem, depresja, choroby psychiczne, załamanie, jednie rekreacyjnie, okazjonalnie a drudzy z uzależnienia, radzą tak sobie z problemami, stres i presją wynikająca z powodu szkoły i nauki, materiał którego jest za dużo i presja nauczycieli, problemy w rodzinie, problemy szkolne, uspokojenie, samotność, aby być jak koledzy, by zapomnieć o problemach, problemy z psychiką, brak wsparcia, nie radzenie sobie z problemami, chęć przedstawienia siebie jako dorosłych”.

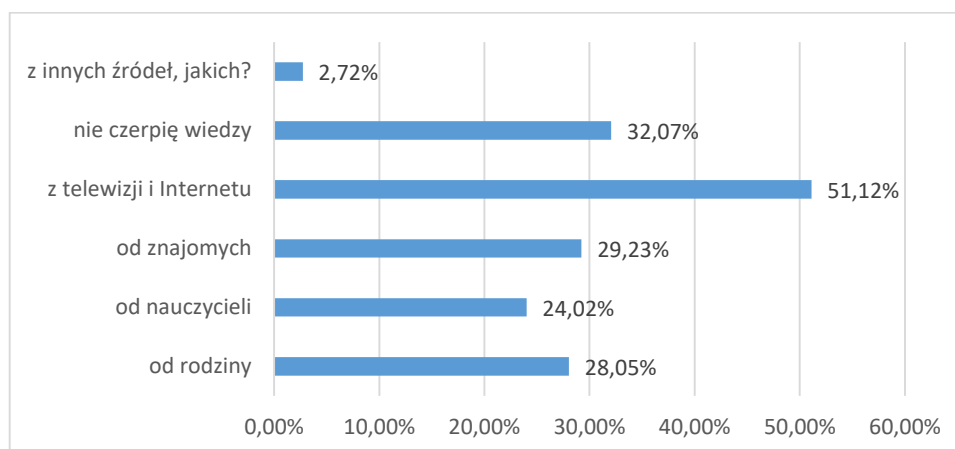
Wykres 88 Z jakich powodów osoby w Twoim wieku sięgają po narkotyki lub dopalacze? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Jeśli chodzi o konsekwencje zażywania substancji, takich jak: alkohol, papierosy, narkotyki, dopalacze, tytoń to zdaniem uczniów wpływają one przede wszystkim na: zaburzenia zdrowia fizycznego i psychicznego (72,07%), nieodpowiednie towarzystwo (54,08%), czy też pogorszenie relacji rodzinnych (47,93%). 15,38% badanych nie potrafiło udzielić odpowiedzi na to pytanie, a 5,21% uczniów uważa, że uzależnienia nie niosą ze sobą negatywnych konsekwencji. W odpowiedzi „inne, jakie?” (1,30%) napisano: „ćpanie robi z ciebie debila, same pozytywy, ma się trzy straszne kłopoty, śmierć”.

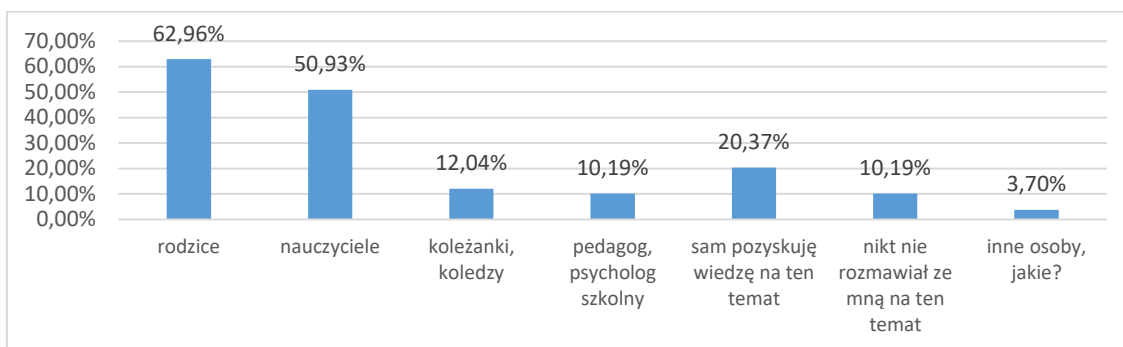
Wykres 89 Jak według Ciebie mogą być negatywne konsekwencje związane z uzależnieniem od alkoholu, narkotyków, dopalaczy, tytoniu? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

51,12% uczniów przyznało, że pozyskują wiedzę na temat szkodliwości środków takich jak alkohol, tytoń, narkotyki i dopalacze z Internetu i telewizji. Młodzi respondenci pozyskują wiedzę również: od nauczycieli (24,02%), rodziny (28,05%), znajomych (29,23%). W odpowiedzi „inne, jakie?” (2,72%) młodzi mieszkańcy wymieniali: „encyklopedia, Internet,, mówiliśmy o nich w szkole i to wiele razy, filmy, seriale, z życia, inne źródła, sama ją zdobywam”. Pozostałe 32,07% uczniów uważa, że nie czerpie wiedzy na ten temat.

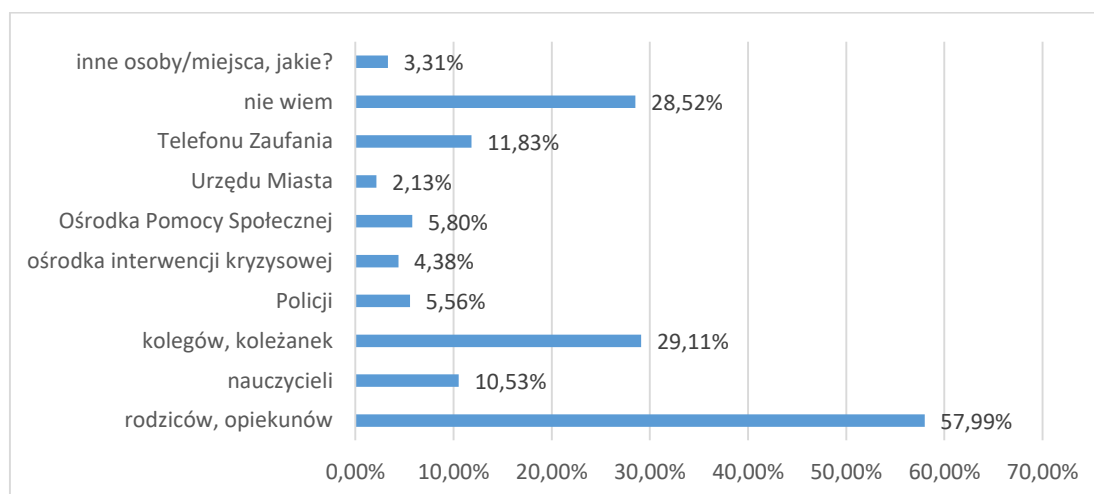
Wykres 90 Skąd czerpiesz wiedzę na temat szkodliwości środków takich jak alkohol, tytoń, narkotyki, dopalacze? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Uczniowie przyznają, że na temat szkodliwości substancji psychoaktywnych, alkoholu, czy papierosów najczęściej rozmawiają z nimi rodzice (62,96%) oraz nauczyciele (50,93%). Rzadziej są to koleżanki i koledzy (12,04%) lub pedagog, psycholog szkolny (10,19%). Niepokojący jest fakt, że 10,19% młodych respondentów nie rozmawiało z nikim na temat zagrożeń jakie niosą ze sobą szkodliwe substancje, a 20,37% pozyskuje wiedzę samodzielnie. W odpowiedzi „inne, jakie?” (3,70%) młodzi mieszkańcy pisali: „nikt, siostry, psychoterapeuta, sąsiad”.

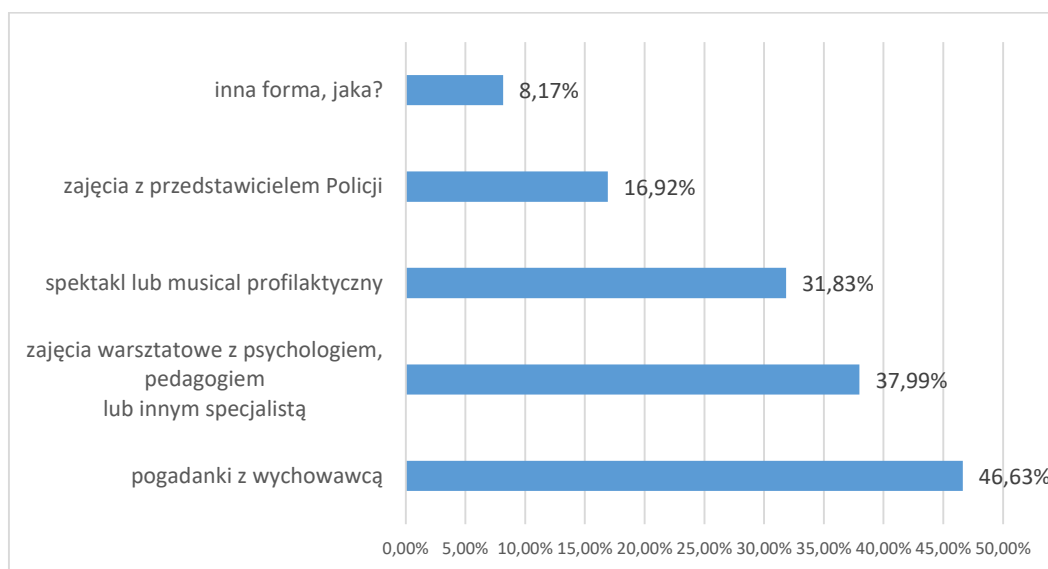
Wykres 91 Kto rozmawiał z Tobą na temat działania i szkodliwości środków, takich jak alkohol, tytoń, narkotyki, dopalacze, papierosy? Można wybrać kilka odpowiedzi.

Uczniowie w sytuacjach problemowych najchętniej zwróciliby się z prośbą o pomoc do rodziców i opiekunów – taką opinię wyraża 57,99% osób. W dalszej kolejności uczniowie wskazują na: kolegów i koleżanki (29,11%), po Telefonem Zaufania (11,83%), czy też u nauczycieli (10,53%). 28,52% uczniów nie potrafiło udzielić odpowiedzi na to pytanie, a 3,31% w odpowiedzi „inne osoby/miejsca, jakie?” wskazuje: „psycholog, rodzeństwo, przyjaciół, do nikogo, nie mam takich problemów, Monar, do siebie, pogotowie psychiatryczne, bliskich przyjaciół i resztę rodziny”.

Wykres 92 Do kogo zwróciłbyś się o pomoc mając problem związany z alkoholem, tytoniem, narkotykami lub dopalaczami? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Zdaniem uczniów, formami zajęć profilaktycznych najkorzystniejszymi dla nich są: pogadanki z wychowawcą (46,63%), zajęcia warsztatowe z psychologiem, pedagogiem lub innym specjalistą (37,99%), spektakl lub musical profilaktyczny (31,83%), zajęcia z przedstawicielami Policji (16,92%), a także inne formy zajęć (8,17%), takie jak: „żadna, wycieczki do muzeum, mniej kartkówek, nie wiem - żadna z powyższych, rozmowa z przyjaciółmi, godzina wolna, zajęcia sportowe, film, bajka, kino, teatr, rozmowa z kolegą”.

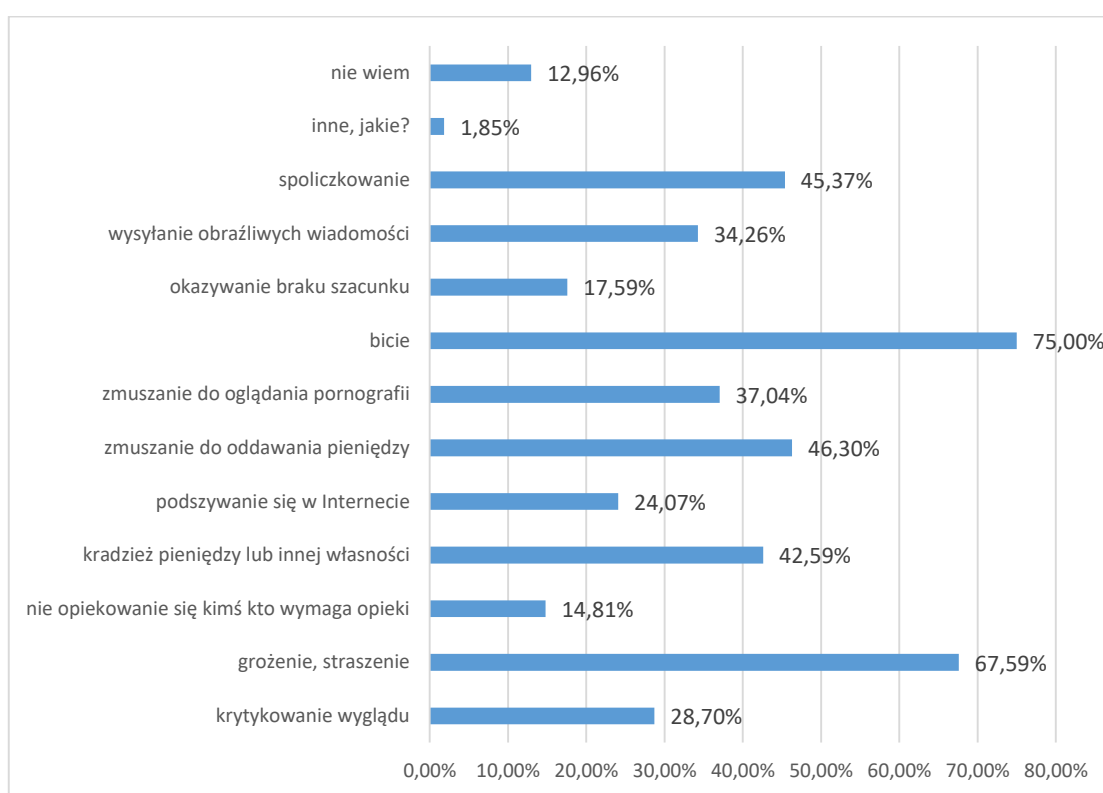

Wykres 93 Jaka forma zajęć profilaktycznych jest według Ciebie najciekawsza/najefektywniejsza? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

4.6 Problem przemocy z perspektywy dzieci i młodzieży

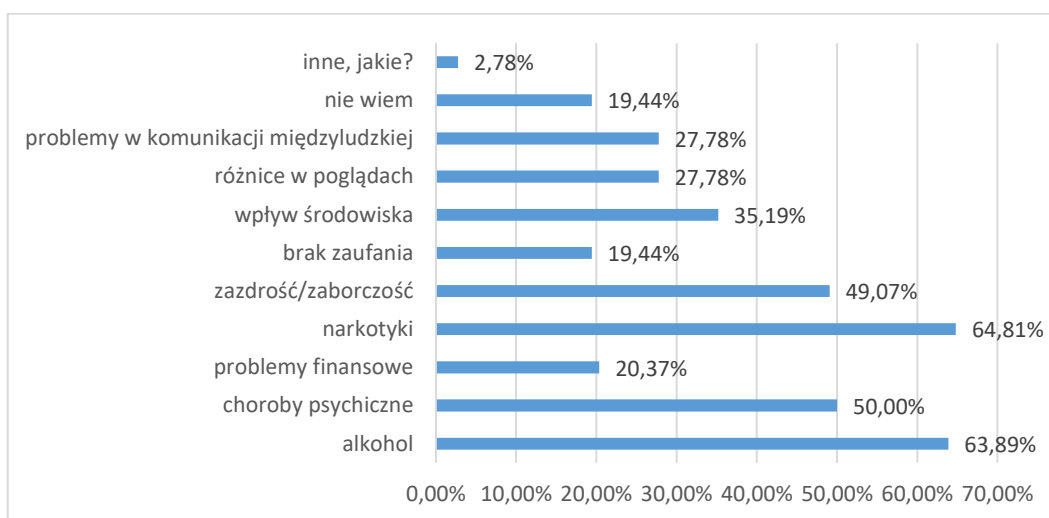
W kolejnym rozdziale omówiony został problem przemocy z perspektywy dzieci i młodzieży. Jego celem, było sprawdzenie wiedzy uczniów na temat zjawiska przemocy. W związku z tym, poproszono ich o wskazanie sytuacji, które ich zdaniem można nazwać aktem przemocy.

Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, uczniowie najczęściej wskazują na następujące zachowania: bicie (75,00%), grożenie, straszenie (67,59%), czy też zmuszanie do oddawania pieniędzy (46,30%). Natomiast 12,96% uczniów nie potrafiło udzielić odpowiedzi na to pytanie, a w odpowiedzi „inne, jakie?” (1,85%) wymieniono: „wysmiewanie”.

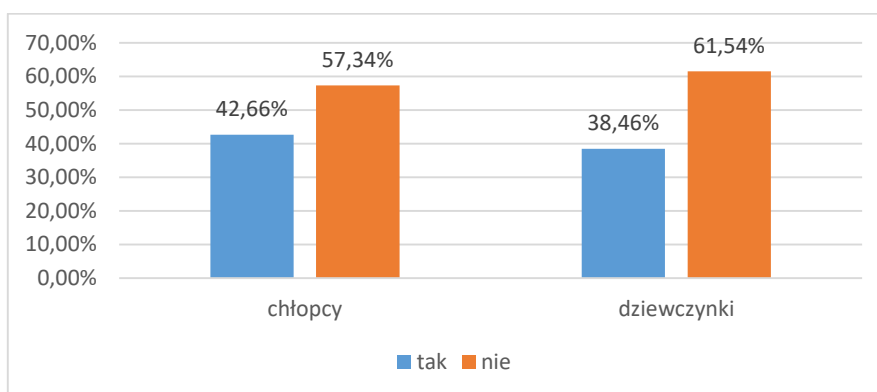
Wykres 94 Które z wymienionych poniżej sytuacji są Twoim zdaniem aktem przemocy? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Następnie uczniów poproszono o wskazanie powodów, które ich zdaniem przyczyniają się do przemocy. Uczniowie uważają, że przemoc wynika głównie z nadużywania alkoholu (63,89%), narkotyków (64,81%), czy też zazdrość/zaborczość (49,07%). Dodatkowo 19,44% osób nie potrafiło udzielić odpowiedzi na to pytanie. W odpowiedzi „inne, jakie?” (2,78%) wymieniono: „szkoła, stres, zachowania nauczycieli wobec uczniów, brak porozumienia wobec ucznia, hormony chęć bycia 'lepszym' lub 'popularniejszym' i by 'zaimponować' komuś, chęć popisania się w grupie, poczucie władzy, niewiedzy nastolatków i brak tolerancji do drugiego człowieka, skrajności poglądów”.

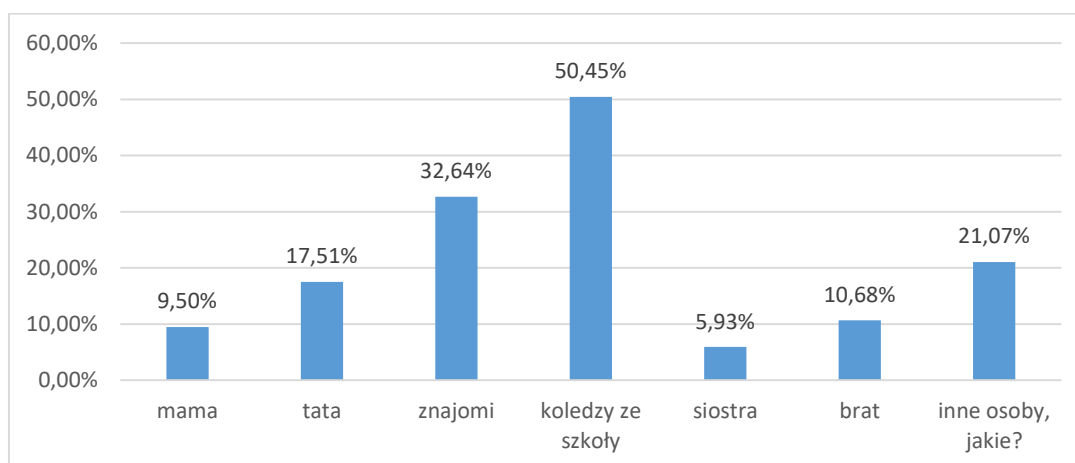
Wykres 95 Które z wymienionych poniżej sytuacji Twoim zdaniem prowokują agresję/przemoc wśród młodzieży? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Kolejne pytania będą dotyczyły doświadczania oraz stosowania przemocy przez uczniów. Na początek uczniów zapytano, czy kiedykolwiek doświadczyli przemocy. Odpowiedzi twierdzącej udzieliło tutaj 42,66% uczniów oraz 38,46% uczennic.

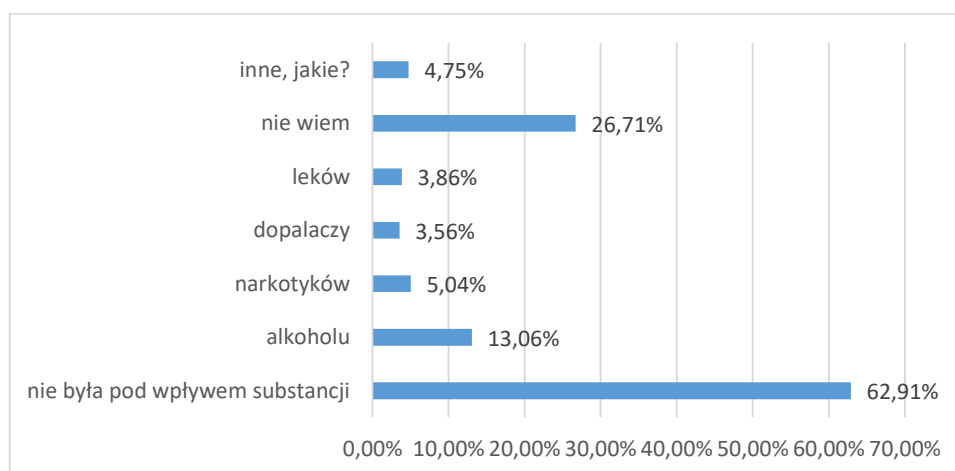
Wykres 96 Czy zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy? – podział na płeć.

Osobami stosującymi przemoc wobec uczniów byli głównie koledzy ze szkoły – taką odpowiedź wskazuje 50,45% uczniów, którzy doznali przemocy. Rzadziej wskazywano natomiast na: znajomych (32,64%), ojca (17,51%), brata (10,68%), matkę (9,50%), czy też siostrę (5,93%). W odpowiedzi „inne, jakie?” (21,07%) młodzi mieszkańcy wymienili: „nauczyciel, osoby ze szkoły, ale nie były oni moimi kolegami, jedna dziewczyna w podstawówce, ziomeczek, który miał do mnie problem, nieznajomi ludzie na szkolnym boisku, znajomi osób z klasy i osoby ze szkoły, osoby z starszych klas w podstawówce, osoby z Internetu, w bursie, były chłopak, ksiądz, przyjaciółka z ławki”.

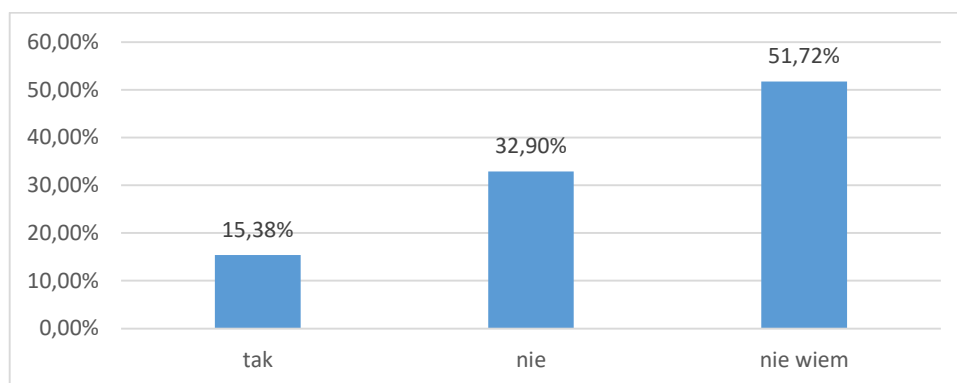
Wykres 97 Kto stosował wobec Ciebie przemoc? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Większość uczniów, którzy doświadczyli przemocy uważa, że osoby, które stosowały wobec nich ową przemoc nie były pod wpływem żadnych substancji (62,91%). Następnie uczniowie wskazują na: alkohol (13,06%), narkotyki (5,04%), leki (3,86%), czy też dopalacze (3,56%). W odpowiedzi „inne, jakie?” (4,75%) wymieniono: „piwo, nudziła się, idiotyzmu, dla beki, nerwów”.

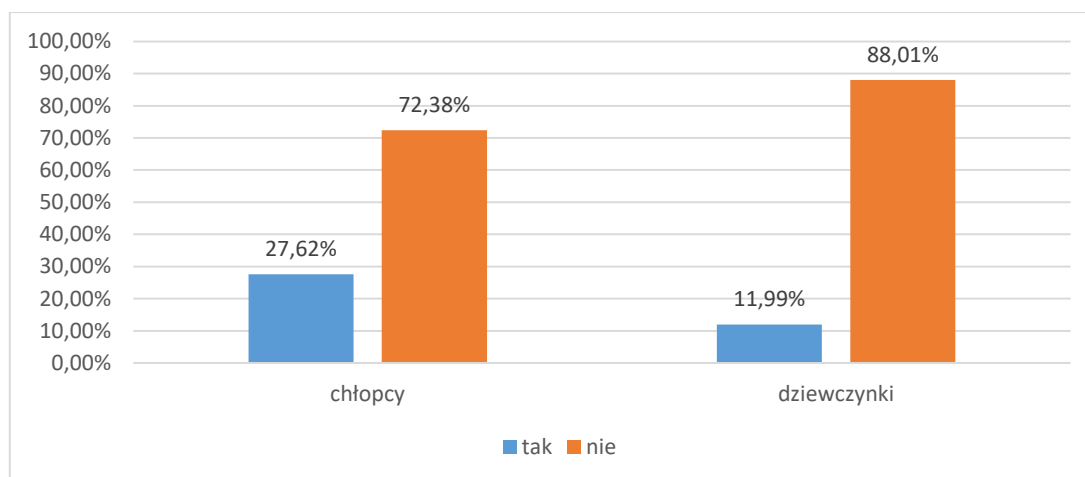
Wykres 98 Czy osoba, która stosowała wobec Ciebie przemoc była pod wpływem? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

15,38% uczniów przyznaje, że w ich szkole występuje przemoc między uczniami. Natomiast 32,90% uczniów twierdzi, że w ich szkole nie ma zjawiska przemocy, a 51,72% osób nie potrafiło udzielić odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 99 Czy w Twojej szkole występuje problem przemocy między uczniami?

Ponadto do stosowania przemocy wobec innych osób przyznało się 27,62% chłopców oraz 11,99% dziewczynek¹¹. Natomiast 72,38% uczniów oraz 88,01% uczennic nigdy nie stosowało przemocy wobec innych.

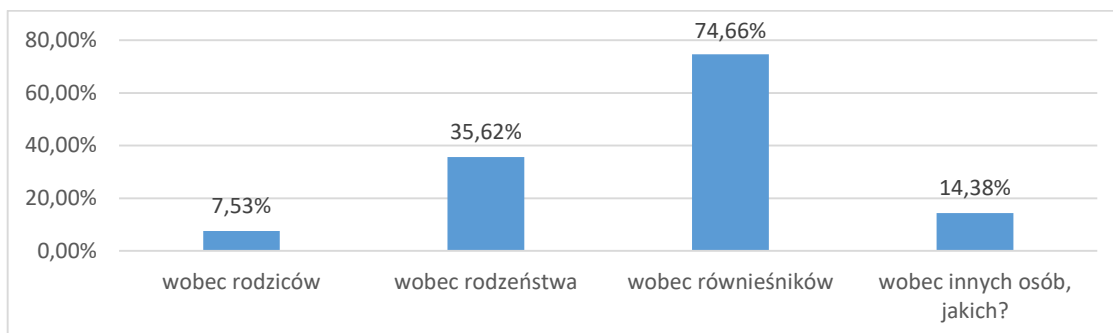

Wykres 100 Czy samemu zdarzyło Ci się stosować przemoc wobec innych? – podział na płeć.

¹¹ Łącznie 79 chłopców oraz 67 dziewczynek.

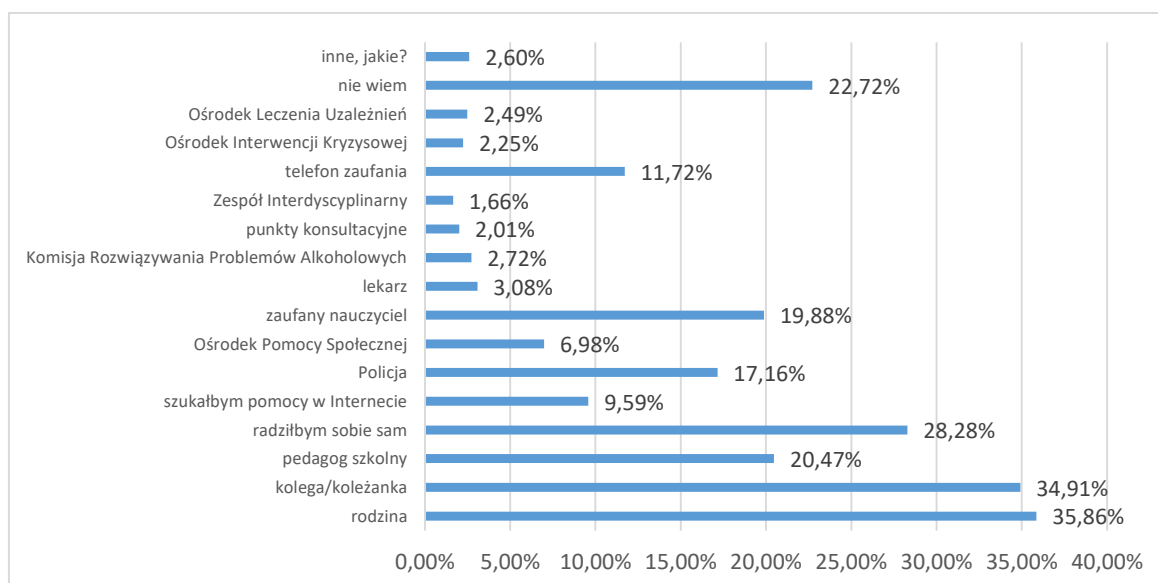

Uczniowie stosowali przemoc głównie wobec rówieśników (74,66%) i rodzeństwa (35,62%), ale także innych osób (14,38%), takich jak: „nikogo, osób które się (czepiały) na imprezach po alkoholu, osoba dokuczająca mojej koleżance, wobec osób które mnie atakują, chłopaka, wobec księdza, z koleżanką dla zabawy, znajomi bo mi się bardzo nudziło”.

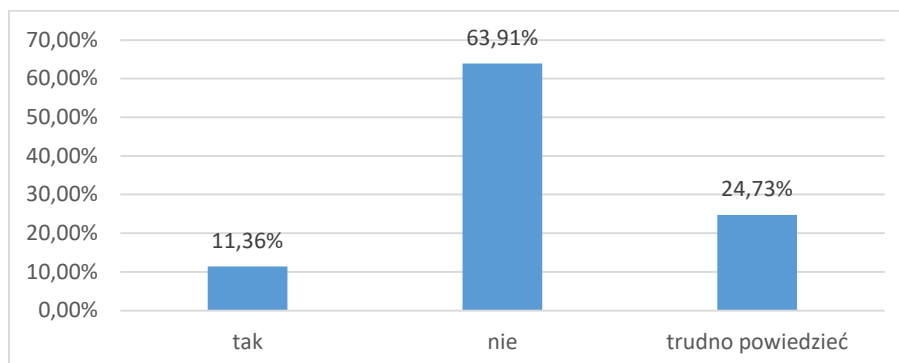
Wykres 101 Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

W sytuacji doświadczania przemocy, ankietowani najchętniej zwróciliby się o pomoc do rodziny (35,86%), koleżanek/kolegów (34,91%), czy też do pedagoga szkolnego (20,47%). Niepokojący jest stosunkowo wysoki odsetek odpowiedzi uczniów, którzy uważają, iż radziliby sobie sami w takiej sytuacji – taką odpowiedź wskazało 28,28% osób oraz fakt, iż 9,59% badanych szukałoby pomocy w Internecie. Pokazuje to, iż uczniowie nie wiedzą do kogo mogliby się zwrócić w sytuacji kryzysowej lub też nie mają zaufanej osoby, do której mogliby zwrócić się z takim problemem. To stwierdzenie może potwierdzić również odpowiedź „nie wiem”, która uzyskała 22,72% punktów procentowych. W odpowiedzi „inne, jakie?” (2,60%) młodzi mieszkańcy wskazywali na: „psycholog, druga połówka, siostra, chłopak”.

Wykres 102 Do kogo zwrócić/a byś się o pomoc w razie problemu przemocy w rodzinie? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Dodatkowo 11,36% uczniów zna osoby doświadczające przemocy domowej. 63,91% ankietowanych nie zna takich osób, a 24,73% respondentów nie potrafiło udzielić odpowiedzi na to pytanie.

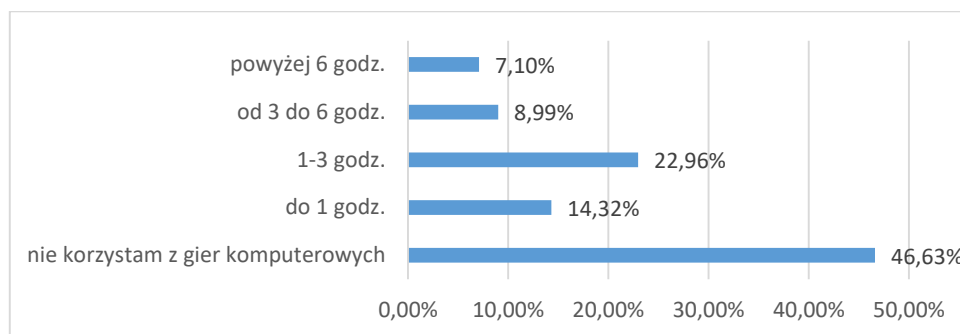

Wykres 103 Czy znasz kogoś w swoim otoczeniu, kto jest ofiarą przemocy w swoim domu?

4.7 Problem uzależnień behawioralnych z perspektywy dzieci i młodzieży

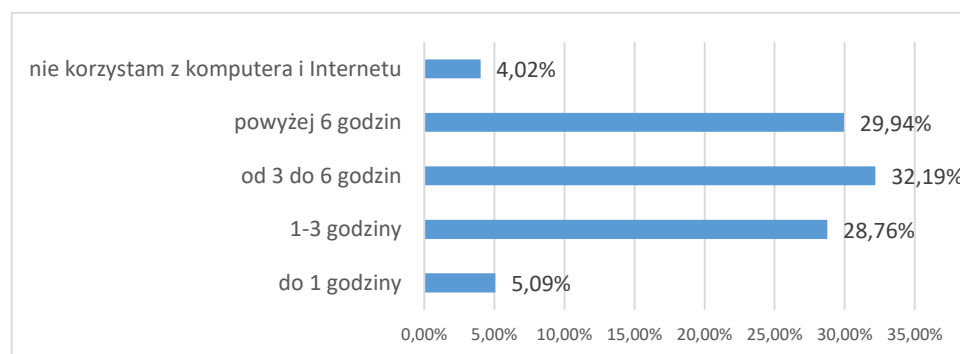
Oprócz uzależnień od substancji psychoaktywnych w ostatnich latach coraz większym problemem stają się uzależnienia behawioralne - uzależnienia od zachowań, uzależnienia od czynności, zachowania nałogowe czy uzależnienia niechemiczne, np. patologiczny hazard, czy narastające w ostatnich latach lawinowo uzależnienie od komputera bądź od Internetu (siecioholizm).

W ostatnim bloku tematycznym została poruszona kwestia problemu uzależnień behawioralnych. Na początek ankietowanych uczniów zapytano ile czasu poświęcają każdego dnia na granie w gry komputerowe. Ze zgromadzonego materiału badawczego wynika, iż uczniowie poświęcają dziennie: od 1 do 3 godzin (22,96%), do 1 godziny (14,32%), od 3 do 6 godzin (8,99%) lub powyżej 6 godzin dziennie (7,10%). Natomiast 46,63% uczniów nie gra w gry komputerowe.

Wykres 104 Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na granie w gry komputerowe?

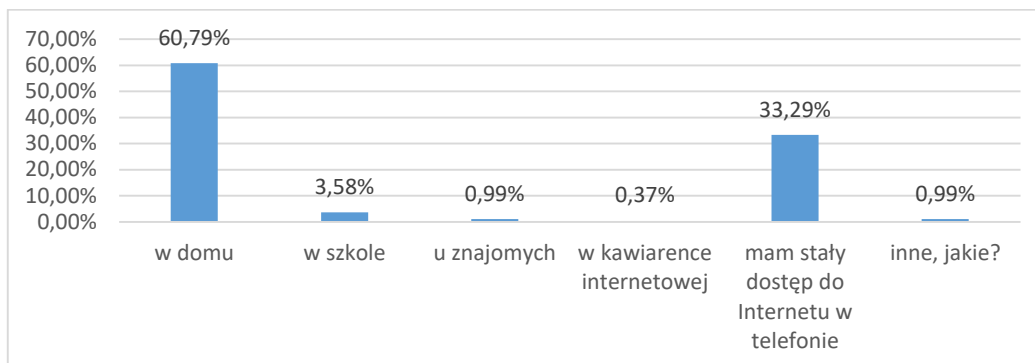
Na korzystanie z komputera/Internetu uczniowie poświęcają każdego dnia: od 3 do 6 godzin (32,19%), powyżej 6 godzin (29,94%), od 1 do 3 godzin (28,76%) oraz do powyżej 6 godzin dziennie (29,94%). 4,02% ankietowanych uczniów nie korzysta z nowych mediów.

Wykres 105 Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na korzystanie z komputera i Internetu (poza nauką)?

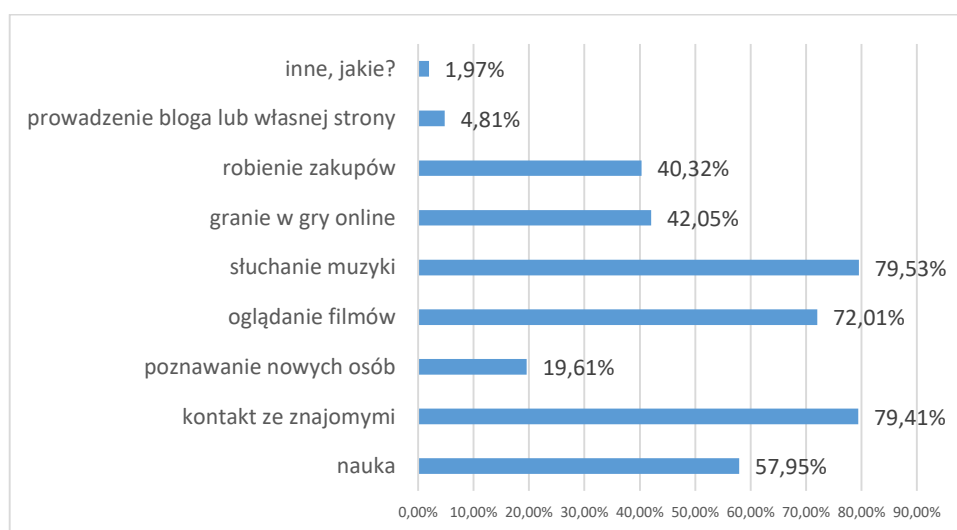
Na kolejne pytania dotyczące korzystania z urządzeń mobilnych odpowiadały wyłącznie te osoby, które w poprzednim pytaniu zadeklarowały, iż korzystają z nich.

Większość uczniów, którzy przyznali, iż korzystają z komputera i Internetu najczęściej używa go w domu (60,79%). W szkole z tego medium korzysta 3,58% ankietowanych, a 33,29% uczniów przyznaje, że ma stały dostęp do Internetu w telefonie. W odpowiedzi „inne, jakie?” (0,99%) młodzi mieszkańcy pisali: „wszędzie, domu, szkole, poza domem, w bursie”.

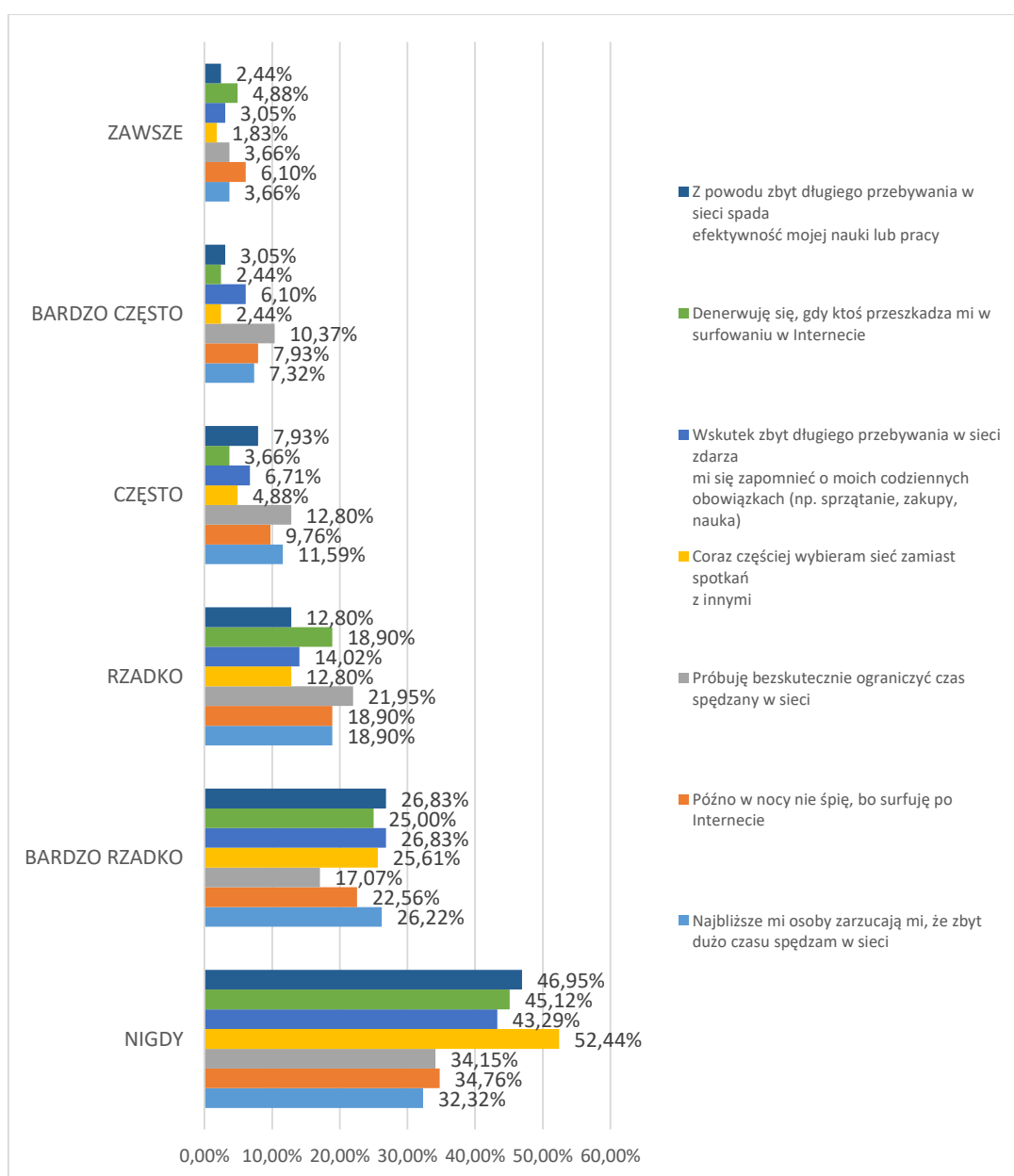
Wykres 106 Gdzie najczęściej korzystasz z komputera i Internetu? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

W kolejnym pytaniu, uczniów poproszono o wskazanie, po co korzystają z komputera i Internetu. Uczniowie wskazywali na następujące powody: słuchanie muzyki (79,53%), kontakt ze znajomymi (79,41%) oraz oglądanie filmów (72,01%). Dodatkowo 1,97% ankietowanych w odpowiedzi „inne, jakie?” napisało: „kupowanie narkotyków online, nauka, ale nie w znaczeniu szkolnym tylko hobby'istycznym, pomoc w nauce, odstresowanie, nuda, oglądanie samochodów, telegram, social-media, paypal carding”.

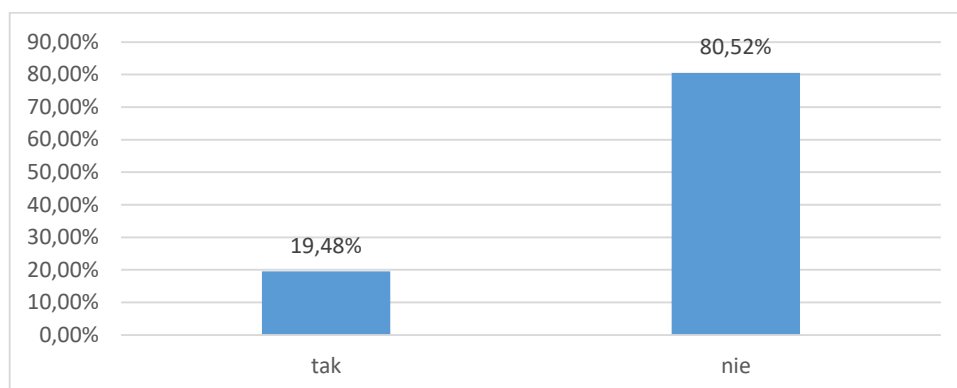
Wykres 107 Z jakich powodów najczęściej korzystasz z komputera i Internetu? Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Celem sprawdzenia, czy uczniowie zmagają się z problemami uzależnień behawioralnych poproszono ich o ustosunkowanie się do kilku stwierdzeń. Jak wynika ze zgromadzonego materiału badawczego skala problemu uzależnień nie przybiera dużych rozmiarów. Jedynie 12,80% ankietowanych często próbuje bezskutecznie ograniczyć czas spędzany w sieci, a 3,66% osób często denerwuje się, gdy ktoś przeszkadza im w korzystaniu z Internetu. Kolejne 9,76% uczniów często późno chodzi spać, bo korzysta z Internetu oraz zapomina o codziennych obowiązkach ponieważ nadmiernie korzysta z sieci (7,93%,). 11,59% uczniów uważa, że najbliższe osoby bardzo często zarzucają im, że zbyt dużo czasu spędzają w sieci. Co istotne zdecydowana większość uczniów nigdy lub bardzo rzadko spotkała się z problemami wymienionymi w ankiecie.

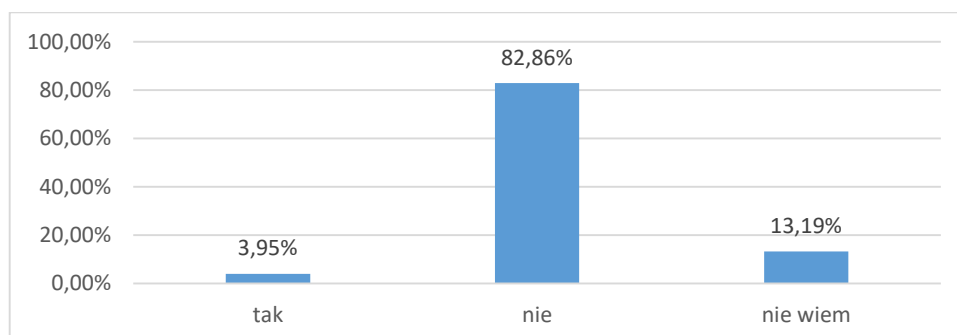
Wykres 108 Odnieś się proszę, do poniższych stwierdzeń korzystając z przedstawionej skali.

Następnie uczniów zapytano, czy czuli kiedykolwiek dyskryminację z powodu braku dostępu do komputera lub Internetu. Odpowiedzi twierdzącej udzieliło 19,48% ankietowanych uczniów.

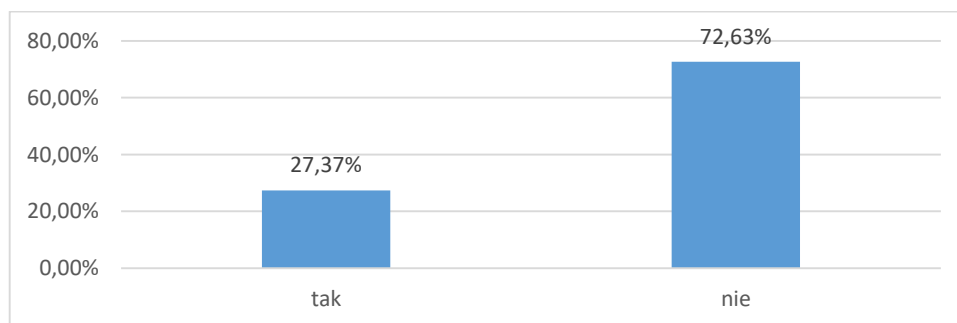
Wykres 109 Czy czułeś się kiedykolwiek dyskryminowany ze względu na brak dostępu do komputera i Internetu?

Na kolejne pytania odpowiedzi udzielali wszyscy ankietowani uczniowie. Jak przyznają respondenci, blokadę rodzicielską posiada 3,95% z nich. Natomiast 82,86% osób nie posiada takiego zabezpieczenia na swoim komputerze, a 13,19% respondentów nie potrafiło udzielić odpowiedzi na to pytanie.

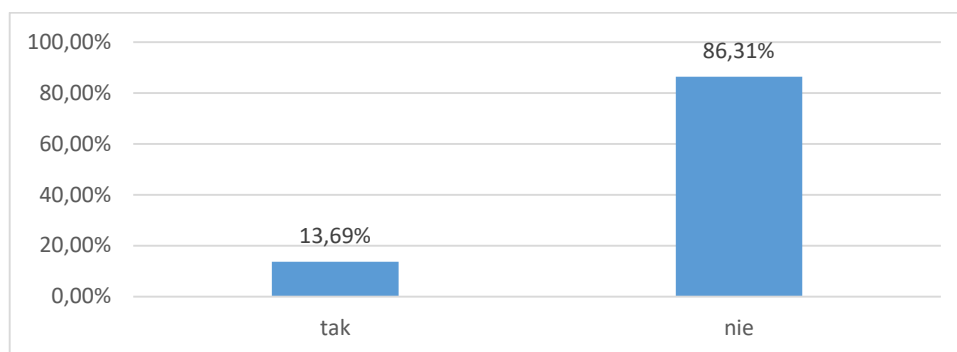
Wykres 110 Czy na komputerze z którego korzystasz jest zainstalowana tzw. „blokada rodzicielska”?

Dodatkowo 27,37% uczniów przyznało, iż zdarzyło im się kłamać, aby ukryć prawdziwą ilość czasu spędzanego na korzystaniu z komputera lub Internetu.

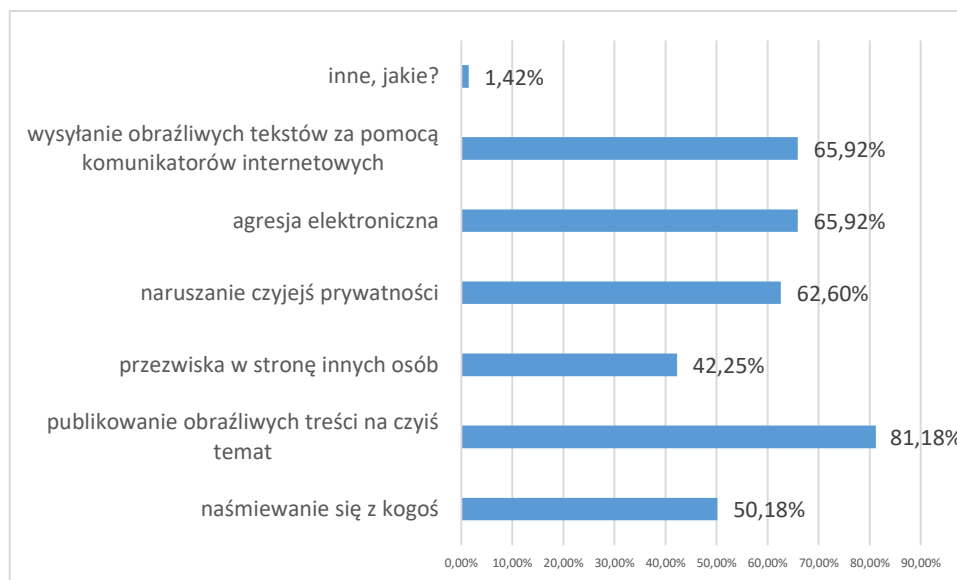
Wykres 111 Czy zdarzyło Ci się kłamać aby ukryć prawdziwą ilość czasu spędzanego na korzystaniu z komputera lub Internetu np. przed rodzicami?

Warto zwrócić uwagę na fakt, iż 13,69% uczniów podałyby swoje dane osobie poznanej w Internecie. Świadczyć to może o tym, iż Ci uczniowie nie znają konsekwencji wynikających z takiego zachowania.

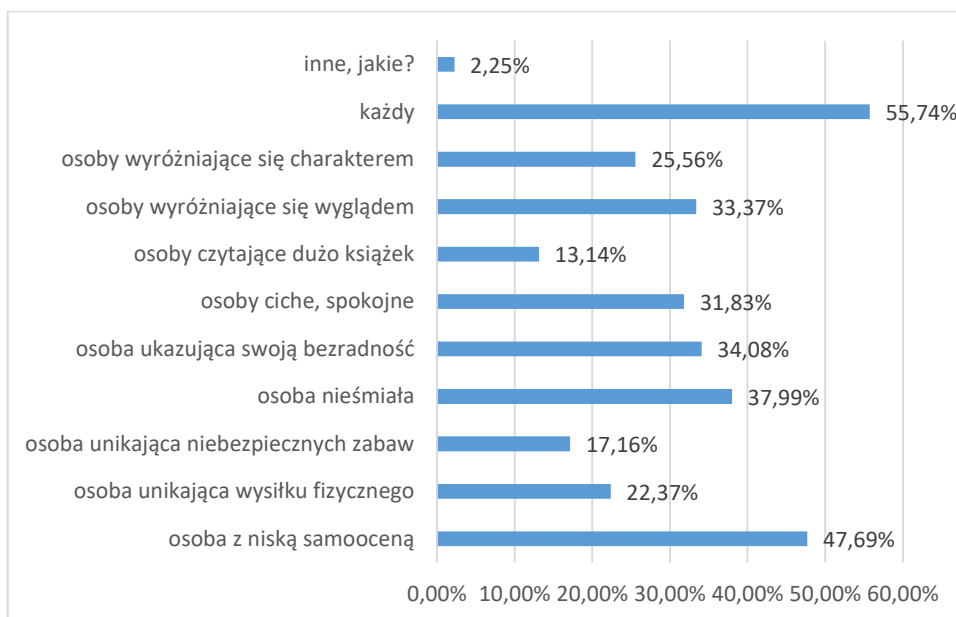
Wykres 112 Czy podałyby swoje dane osobowe osobie poznanej w Internecie?

Młodzi respondenci zostali zapytani również, czym jest według nich cyberprzemoc. Ankietowani głównie wskazywali na: publikowanie obraźliwych treści na czyjś temat (81,18%), wysyłanie obraźliwych tekstów za pomocą komunikatorów internetowych, agresja elektroniczna (po 65,92%), czy naruszanie czyjeś prywatności (62,60%). W odpowiedzi „inne, jakie” (1,42%) badani napisali: „hejt, nagrywanie i fotografowanie kogoś bez zgody i umieszczanie tego online, groźby internetowe, szantaż, publikowanie fałszywych treści na czyjś temat”.

Wykres 113 Czym według Ciebie jest cyberprzemoc?

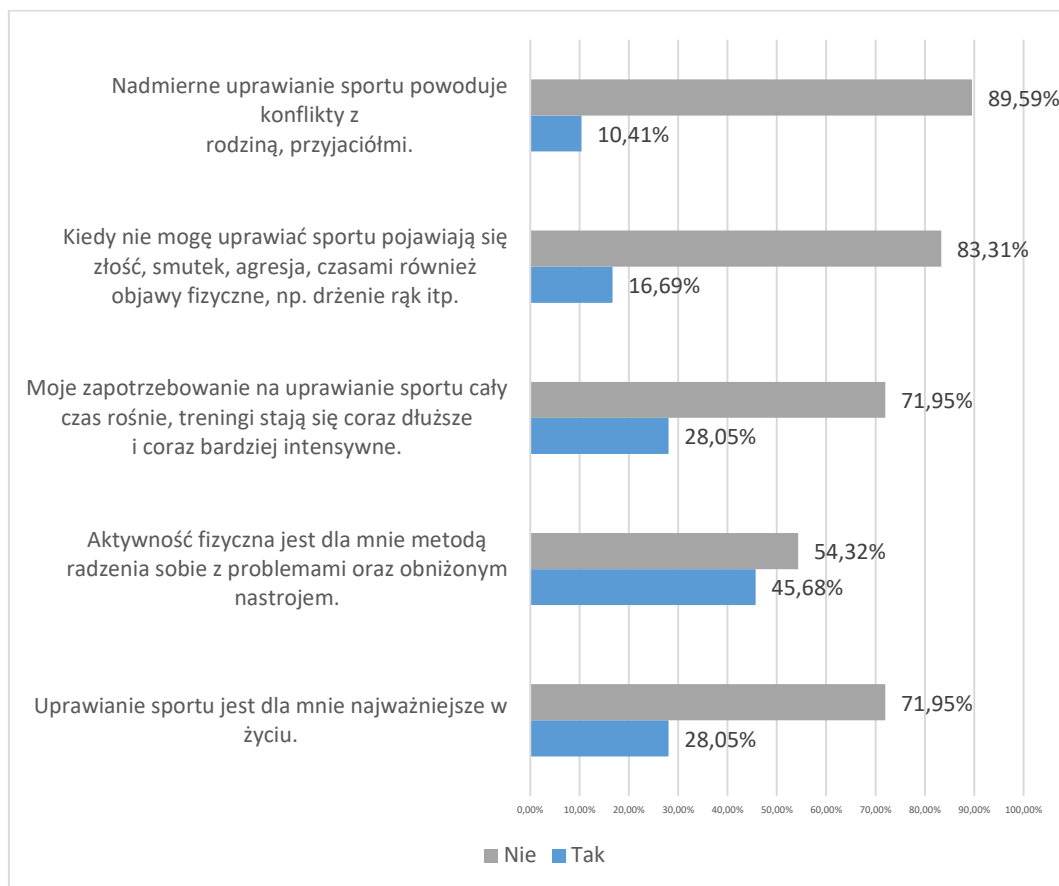
Według uczniów osobą doświadczającą przemocy może się stać głównie każdy (55,74%). Natomiast respondenci wskazywali również na: osoby z niską samooceną (47,69%), osoby nieśmiałe (37,99%), osoby wyróżniające się wyglądem (25,56%), czy też osoby okazujące swoją bezradność (34,08%). W odpowiedzi „inne, jakie” (2,25%) większość uczniów napisało: „nie wiem, osoby z zaburzeniami psychicznymi typu Autyzm, ADHD, depresja, stany lękowe, wszystkie”.

Wykres 114 Kto Twoim zdaniem może stać się ofiarą cyberprzemocy?

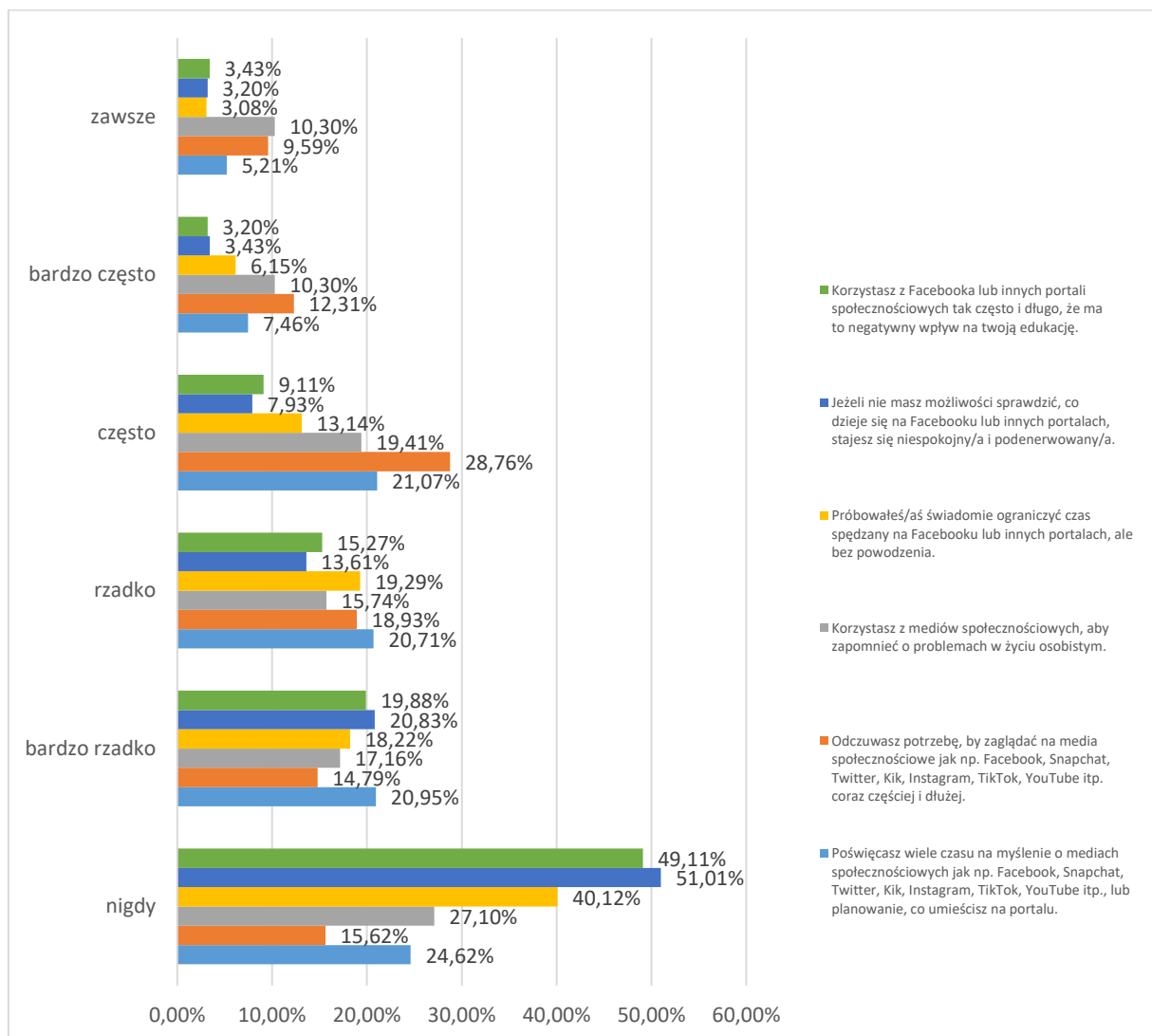

Następnie uczniów poproszono by odnieśli się do kilku stwierdzeń. Dla 89,59% młodych mieszkańców nadmierne uprawianie sportu nie powoduje konfliktów z rodziną lub przyjaciółmi, a 83,31% respondentów nie ma negatywnych emocji kiedy nie mogą uprawiać sportu. Dodatkowo 71,95% uczniów przyznaje, że nie czują zwiększonego zapotrzebowania na uprawianie sportu, a dla 45,68% młodych mieszkańców aktywność fizyczna jest metodą radzenia sobie z problemami i obniżonym nastrojem. Kolejne 71,95% ankietowanych uczniów twierdzi, że uprawianie sportu nie jest dla nich najważniejsze w życiu.

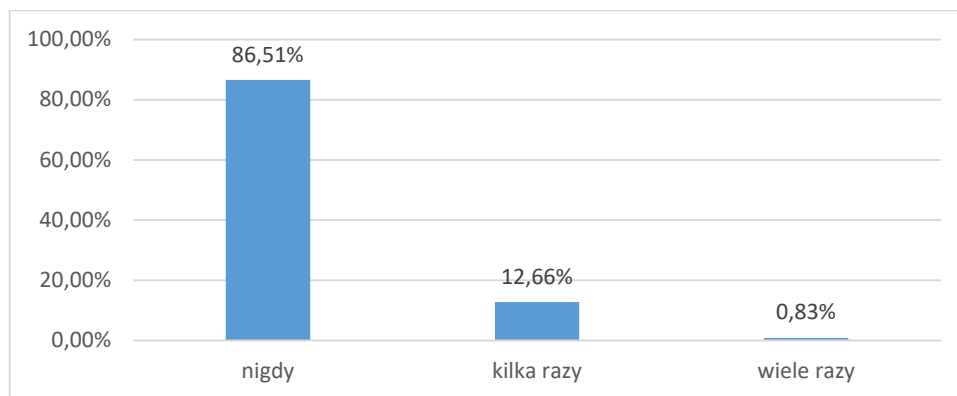
Wykres 115 Ocen proszę, czy zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami. Można wybrać jedną odpowiedź przy każdym z 5 stwierdzeń:

Celem sprawdzenia, czy młodzi mieszkańcy zmagają się z problemem uzależnienia od Facebooka poproszono ich o ustosunkowanie się do kilku stwierdzeń. Jak wynika ze zgromadzonego materiału badawczego skala problemu uzależnień nie przybiera dużych rozmiarów. Między innymi prawie połowa uczniów przyznaje, że nie korzysta z Facebooka lub innych portali społecznościowych tak często i długo ze ma to negatywny wpływ na ich naukę (49,11%). Kolejno 51,01% ankietowanych nie odczuwa niepokoju lub podenerwowania jeśli nie mają możliwości sprawdzić co dzieje się na Facebooku lub innych portalach, a 40,12% młodych osób nigdy nie próbowało świadomie ograniczać czasu spędzanego na Facebooku lub innych portalach. Dodatkowo 28,76% uczniów często odczuwa potrzebę, by zaglądać na media społecznościowe takie jak np. Facebook, Snapchat, Twitter itp.

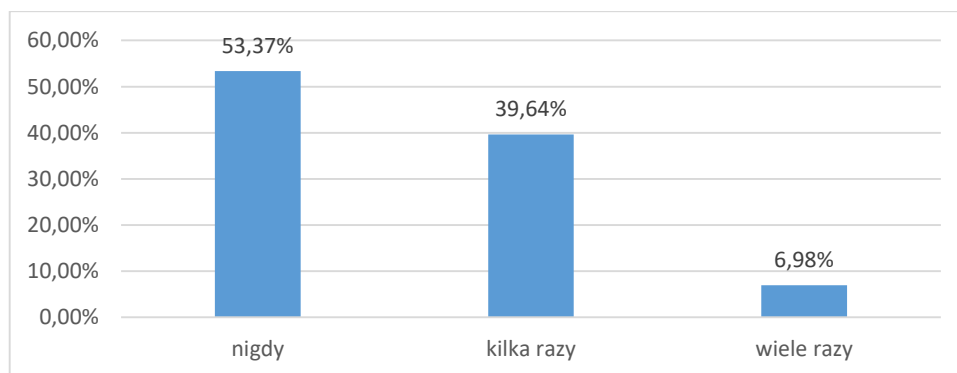
Wykres 116 Odnieś się proszę, do poniższych stwierdzeń korzystając z przedstawionej skali.

Kolejne trzy pytania dotyczyły doświadczeń młodych respondentów związanych z hazardem. Na początek ankietowanych zapytano, czy kiedykolwiek brali udział w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych w których wysyła się płatne smsy. 86,51% uczniów nigdy nie korzystało z takich usług, 12,66% osób robiło to kilka razy, a 0,83% - wiele razy.

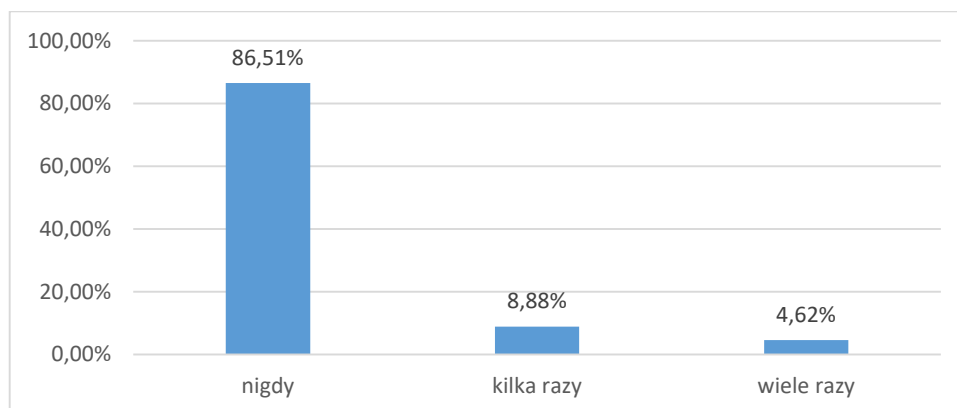
Wykres 117 Czy brałeś/aś udział w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych, w których wysyła się płatne smsy?

Natomiast na automatach w salonach gier nigdy nie grało 53,37% młodych osób. Kilka razy robiło to 39,64% respondentów, a wiele razy – 6,98% uczniów.

Wykres 118 Czy grałeś/aś na automatach do gier?

Zakłady bukmacherskie kilka razy obstawiało 8,88% uczniów, a wiele razy 4,62% badanych. Nigdy nie obstawiało ich 86,51% młodych respondentów.

Wykres 119 Czy obstawiałeś/aś zakłady bukmacherskie?

5. BADANIE ESPAD

Wyniki badań realizowanych w Mieście Łomża w roku 2022 porównano z wynikami badań ogólnopolskich, realizowanych w ramach programu ESPAD¹². Porównanie to ma na celu ukazanie różnic pomiędzy danymi ogólnopolskimi, a danymi lokalnymi.

Diagnoza „*Używanie narkotyków i alkoholu przez młodzież*” była badaniem ogólnopolskim. Badanie zostało zrealizowane przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Instytut Psychiatrii i Neurologii. Realizowana była w 2019 roku. Badanie zrealizowano na próbie losowej młodzieży trzecich klas ówczesnych gimnazjów i drugich klas ówczesnych szkół ponadgimnazjalnych. Badaniem objęto próbę ogólnopolską, 6 prób wojewódzkich (Dolnośląskie, Lubelskie, Małopolskie, Mazowieckie, Śląskie, Świętokrzyskie) oraz 5 prób miejskich (Wrocław, Płock, Kalisz, Sopot, Szczecinek). Badania zrealizowano w 383 ówczesnych klasach gimnazjalnych oraz w 431 klasach ówczesnych szkół ponadgimnazjalnych. W ówczesnych szkołach gimnazjalnych zebrano 5 939 ankiet, zaś w ówczesnych szkołach ponadgimnazjalnych – 6 495 ankiet. Badanie zostało realizowane metodą ankiety audytoryjnej przez zespół ankietatorów rekrutujący się spoza systemu oświaty i wychowania.

W diagnozie problemów społecznych realizowanej na terenie Miasta Łomża brali udział uczniowie szkół podstawowych. Analizę przeprowadzono na grupie uczniów w wieku 15 – 16 lat (397 osób). Poniżej zaprezentowano wyniki przeprowadzonej analizy porównawczej.

5.1 Problem alkoholowy

Analizując badania ogólnopolskie można dostrzec, iż napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży szkolnej, podobnie jak ma to miejsce w dorosłej części społeczeństwa. Próby picia ma za sobą 80,00% polskich uczniów w wieku 15 – 16 lat i 92,80% uczniów w wieku 17 – 18 lat. W czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem piło jakiegokolwiek napoje alkoholowe 67,90% młodszych uczniów i 89,00% uczniów starszych. Natomiast w ostatnim miesiącu przed badaniem kontakt z alkoholem miało 46,70% młodszych oraz 76,10% starszych uczniów.

---

¹²J. Sierosławski, *Używanie narkotyków i alkoholu przez młodzież szkolną*, Warszawa, 2020.

Stanu silnego upojenia alkoholem doświadczyło, chociaż raz w życiu, ponad jedna trzecia piętnasto-szesnastolatków (33,30%) i 56,60% uczniów ze starszej grupy. W ciągu ostatniego roku przed badaniem do stanu silnego upojenia alkoholowego doprowadziło się 26,20% uczniów młodszych i 44,00% uczniów starszych, a w ostatnim miesiącu przed badaniem 11,30% młodszych i 18,80% uczniów starszych. Porównanie wyników z 2019 r. z wynikami z 2015 r. wskazuje na spadek odsetków uczniów, którzy upili się chociaż raz w życiu oraz tych którzy upili się chociaż raz w czasie ostatnich 12 miesięcy.

Badanie ESPAD odbywa się od roku 1995. Ostatnia edycja miała miejsce w roku 2019		1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	Miasto Łomża 2022 rok, 15-16 lat
15 – 16 lat	Kiedykolwiek w życiu	92,8	90,3	92,5	90,2	87,3	83,8	80,0	35,52
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	77,3	82,0	84,9	78,9	78,3	71,7	67,9	x
	W czasie 30 dni przed badaniem	50,4	61,1	65,8	57,3	57,6	48,6	46,7	x

Tabela 4 Picie napojów alkoholowych (wyniki przedstawiają wartości procentowe).

W kwestii młodzieży z **Miasto Łomża zauważyć można znacznie niższy odsetek sięgania po alkohol w porównaniu do danych ogólnopolskich**. W przypadku uczniów w wieku 15 – 16 lat, 35,52% (141 na 397 osób) z nich przyznaje, iż spożywało alkohol kiedykolwiek w życiu. Jeśli chodzi o rodzaj spożywanego alkoholu w Mieście Łomża, uczniowie w wieku 15-16 lat wybierają głównie piwo (28,50%).

Zjawisko to jest również widoczne wśród uczniów w Polsce. Tutaj uczniowie także najczęściej sięgają właśnie po piwo.

Badanie ESPAD		1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	Miasto Łomża 15-16 lat, 2022
15 – 16 lat	piwo	45,6	52,8	68,8	60,3	57,4	51,3	47,5	28,50
	szampan	32,8	24,4	23,7	22,6	26,0	21,1	21,1	15,22
	wino	29,9	25,0	36,7	30,3	57,6	33,1	33,1	17,15

Tabela 5 Picie napojów alkoholowych (wyniki przedstawiają wartości procentowe).

Skala problemu alkoholowego wśród uczniów w Mieście Łomża jest mniejsza w porównaniu do skali całego kraju.

Piwo jest najpopularniejszym alkoholem wśród uczniów Mieście Łomża.

5.2 Problem narkotykowy

Jak wynika z badań ogólnopolskich, problem narkotykowy nie przybiera tak dużych rozmiarów jak problem alkoholowy. Chociaż raz w ciągu całego życia używało tych substancji 21,40% młodszych uczniów i 37,00% starszych uczniów. Na drugim miejscu pod względem rozpowszechnienia używania substancji nielegalnych wśród uczniów ówczesnych gimnazjów jest amfetamina (4,20%), a wśród uczniów szkół wyższego poziomu – ekstazy (5,10%).

W czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem marihuana lub haszysz i przetwory konopi są na pierwszym miejscu pod względem rozpowszechnienia wśród młodzieży. W ówczesnych klasach trzecich gimnazjów używało tych środków ponad 16,70% uczniów, natomiast w ówczesnych klasach drugich szkół ponadgimnazjalnych – 29,60%. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem 9,00% uczniów klas trzecich gimnazjów i 15,10% uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych używało marihuany lub haszyszu.

Do problemowych użytkowników marihuany lub haszyszu zidentyfikowanych przy pomocy testu przesiewowego zaliczyć można 5,20% ówczesnych gimnazjalistów oraz 6,70% uczniów ze starszej grupy.

W przypadku uczniów w wieku 15-16 lat ankietowanych ze szkół w Mieście Łomża **problem narkotykowy występuje w bardzo małym stopniu**. Jedynie 3,53% respondentów (14 z 397 osób) przyznało, że jednorazowo zdarzyło im się zażyć substancje psychoaktywne.

5.3 Problem nikotynowy

Analizując problem nikotynowy wśród dzieci i młodzieży w Polsce, można zauważyć, iż jest on coraz mniej powszechny wśród tych grup. Z badania ESPAD 2019 wynika, że w czasie całego życia, jakiegokolwiek doświadczenia z paleniem miało 49,90% uczniów w wieku 15-16 lat, a 50,10% badanych nigdy nie paliło. Uczniowie z Miasta Łomża rzadziej niż uczniowie w Polsce, palą papierosy. Do jakiegokolwiek kontaktu z papierosami przyznało się łącznie 37,78% uczniów w wieku 15-16 lat (łącznie 150 na 397 osób).

Na poniższym wykresie można zaobserwować dokładnie, odpowiedzi uczniów dotyczące palenia papierosów na terenie Miasta Łomża w 2022 roku oraz porównać je do wyników ESPAD z poprzednich lat.

BADANIE ESPAD	2007	2011	2015	2019	Miasto Łomża
	15-16 LAT (ESPAD)	15-16 LAT (ESPAD)	15-16 LAT (ESPAD)	15-16 LAT (ESPAD)	2022, 15-16 lat
Nigdy nie paliłem/am	46,90	42,80	43,80	50,10	62,22%

Tabela 6 Palenie papierosów (wyniki przedstawiają wartości procentowe).

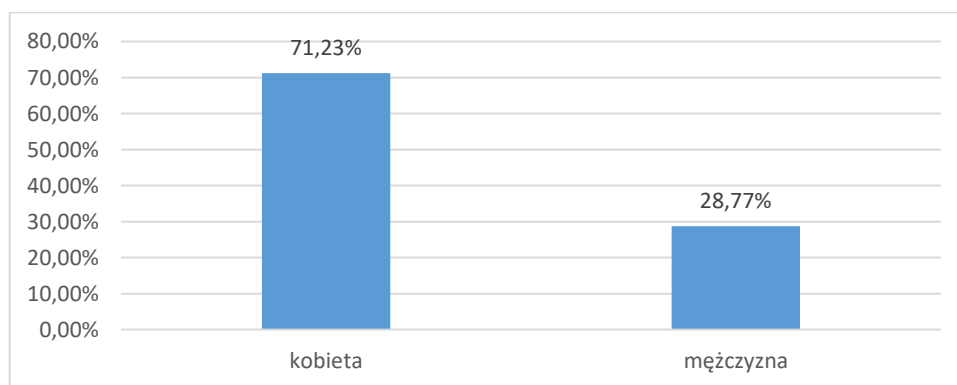
6. BADANIE SPRZEDAWCÓW

Badania ankietowe wśród przedstawicieli sprzedawców napojów alkoholowych w Mieście Łomża obejmują przede wszystkim ich obserwacje dotyczące zjawiska uzależnień w otoczeniu lokalnym. Badanie ankietowe zostało przeprowadzone w 100 punktach sprzedaży alkoholu, natomiast uzyskano 73 kwestionariusze oraz 27 odmów wzięcia udziału w badaniu.

Kwestionariusz skierowanej do nich ankiety zawierał pytania dotyczące zarówno samego handlu trunkami i możliwych związanych z tym negatywnych konsekwencji, jak również innych problemów społecznych. W sumie respondenci udzielili odpowiedzi na 17 pytań. Najbardziej rozbudowany został blok poświęcony kwestiom dotyczącym alkoholu, a kwestionariusz kończył się metryczką z pytaniami o wiek, płeć oraz staż pracy w charakterze sprzedawcy napojów alkoholowych.

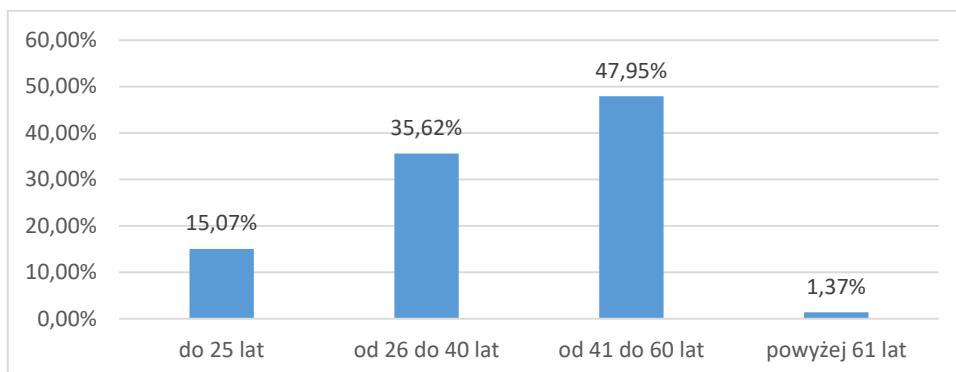
6.1 Struktura badanej próby

Kwestionariusze ankiet wypełniło siedemdziesięciu trzech sprzedawców. Zdecydowaną większość próby badawczej stanowiły kobiety – 71,23%. W badaniu brało udział również 28,77% mężczyzn.

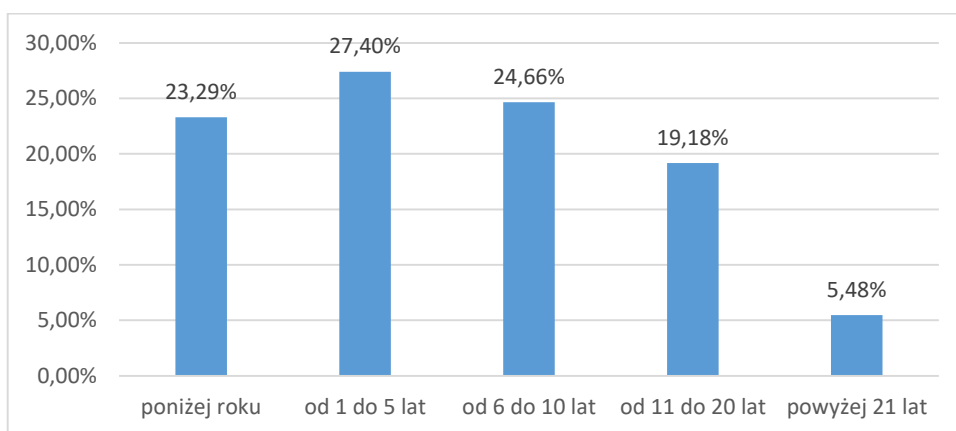
Wykres 120 Płeć.

Analizując strukturę wiekową badanej grupy możemy zauważyć, że największy udział w badaniu mają respondenci między 41, a 60 rokiem życia (47,95%). 35,62% ankietowanych ma od 26 do 40 lat, 15,07% ankietowanych wskazało odpowiedź „do 25 lat”, a 1,37% sprzedawców - „powyżej 61 lat”.

Wykres 121 Wiek.

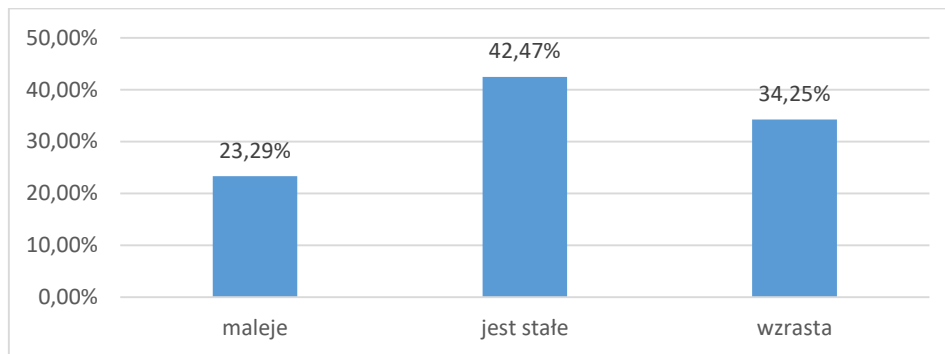
27,40% respondentów zadeklarowało zatrudnienie w sklepie od 1 roku do 5 lat, 24,66% osób pracują w punkcie sprzedaży alkoholu od 6 do 10 lat, 5,48% sprzedawców pracuje powyżej 21 lat, 23,29% osób wskazało na odpowiedź „poniżej roku”, a 19,18% ankietowanych pracuje w branży od 11 do 20 lat.

Wykres 122 Staż pracy.

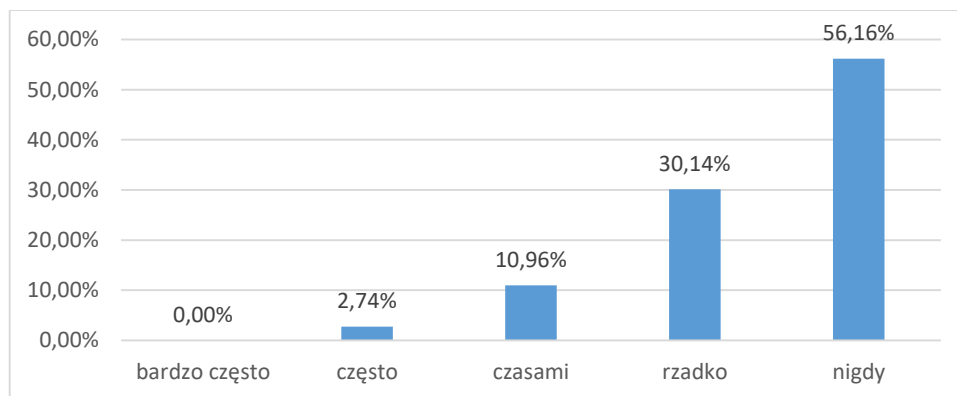
6.2 Problemy społeczne z perspektywy sprzedawców

Pytania skierowane do osób pracujących w sklepach na terenie Miasta Łomża miały na celu sprawdzenie ich opinii względem skali spożywania napojów alkoholowych przez mieszkańców, ich dostępności dla osób nieletnich oraz znajomości ustawy z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Respondentów poproszono zatem, o ocenę poziomu spożycia alkoholu na przestrzeni kilku lat. 23,29% respondentów zauważyło zmniejszanie się poziomu spożycia alkoholu, a 42,47% ankietowanych stwierdziło, że jest ono stałe. Warto zwrócić uwagę na to, że 34,25% badanych wskazało na jego wzrost.

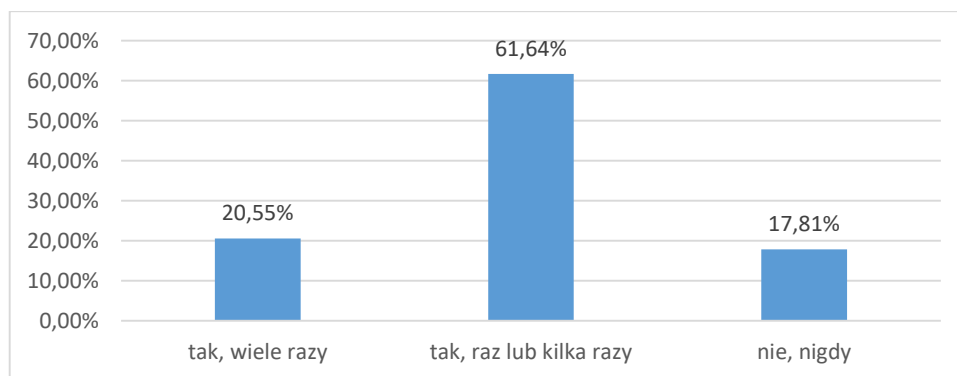
Wykres 123 Proszę ocenić czy spożycie alkoholu na przestrzeni kilku lat w Pana/i mieście:

W dalszej kolejności sprzedawców poproszono o ocenę częstotliwości sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim w ich mieście. 56,16% badanych stwierdziło, że do takich sytuacji nigdy nie dochodzi, 30,14% respondentów uważa, że ma to miejsce rzadko, 10,96% respondentów wskazało na odpowiedź „czasami”, a 2,74% - „często”.

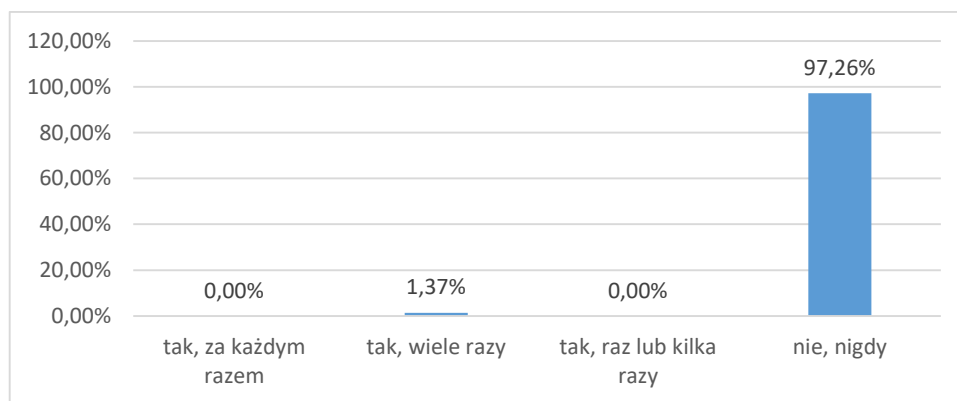
Wykres 124 Proszę ocenić jak często zdarza się, że alkohol jest sprzedawany osobom niepełnoletnim w Pana/i mieście?

Kolejne zagadnienie dotyczyło sytuacji, jak często zdarzało się, że osoba niepełnoletnia chciała kupić alkohol w obsługiwanym przez badanych punkcie. Analizując odpowiedzi na to pytanie można zauważyć, że według 61,64% osób miało to miejsce raz lub kilka razy, zdaniem 17,81% respondentów – nigdy, a 20,55% badanych przyznaje, że przytrafiło im się to wiele razy. Dane pokazują, iż w Mieście Łomża zdarzają się sytuację, gdy osoba nieletnia chce kupić napoje alkoholowe.

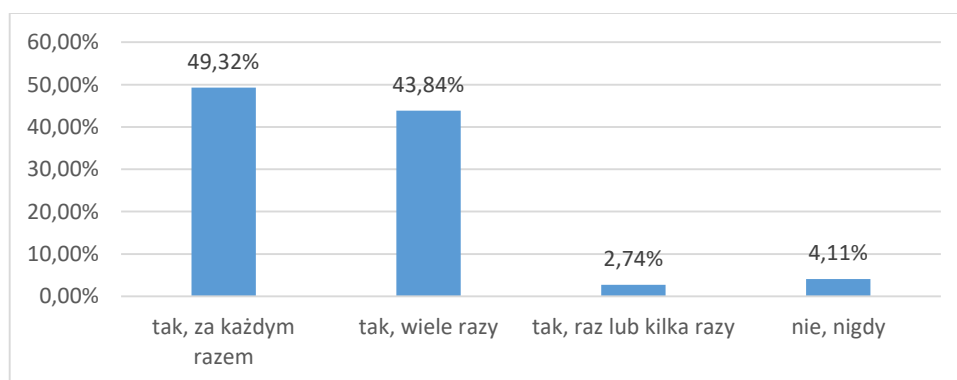
Wykres 125 Czy zdarzyło się Panu/i, że osoba niepełnoletnia chciała kupić alkohol w obsługiwanym przez Pana/iq punkcie?

Przeprowadzone badania wskazują na to, że łącznie 1,37% respondentów przyznało, że sprzedali oni alkohol osobie nieletniej. Warto zwrócić uwagę, iż są to odpowiedzi deklaratywne, ankietowani często świadomie nie przyznają się do tego typu zachowań.

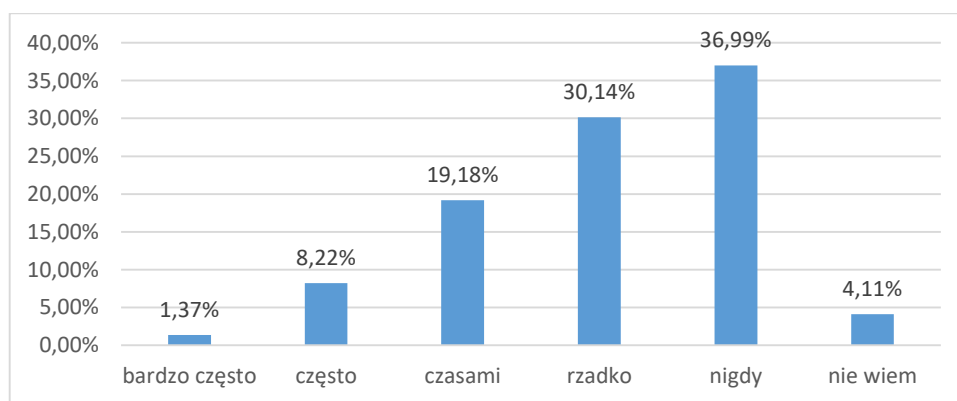
Wykres 126 Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobie niepełnoletniej?

Zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, sprzedawcy napojów alkoholowych mają obowiązek kontrolować dokumenty tożsamości klientów, w celu weryfikacji ich pełnoletniości. Na podstawie zebranych danych możemy zauważyć, że nie wszyscy sprzedawcy napojów alkoholowych w mieście, weryfikują wiek osoby wyglądającej na nieletnią **za każdym razem**. 43,84% respondentów wskazało odpowiedź „tak, wiele razy”, 2,74% wybrało odpowiedź „tak, raz lub kilka razy”, a 4,11% sprzedawców przyznało, że nigdy nie pyta o dowód osobisty w takiej sytuacji. W przypadku braku pewności, czy klient jest osobą pełnoletnią, 49,32% ankietowanych sprawdza dowód za każdym razem, gdy ma tę wątpliwość.

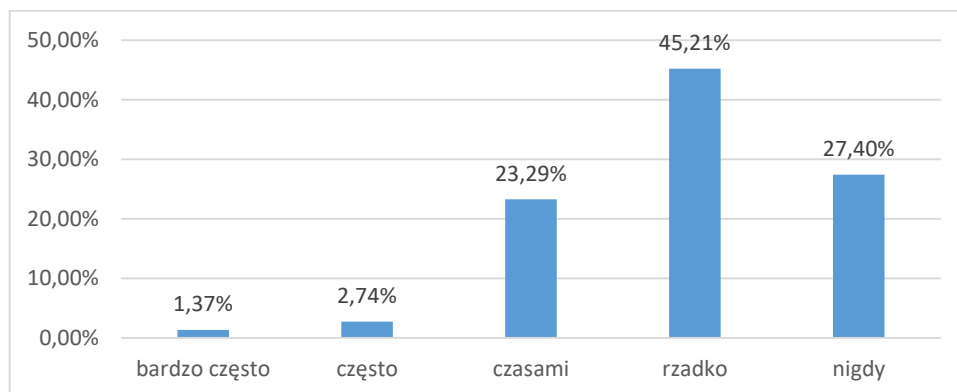
Wykres 127 Czy zdarzyło się Panu/i kiedykolwiek pytać o dowód osobisty klienta, nie mając pewności czy jest pełnoletni?

Respondentów zapytano również o to, jak często w ich opinii ma miejsce sytuacja jazdy po wypiciu alkoholu w ich mieście. 36,99% sprzedawców stwierdziło, że taka sytuacja nigdy nie ma miejsca, jednak 30,14% badanych osób wskazuje na odpowiedź „rzadko”.

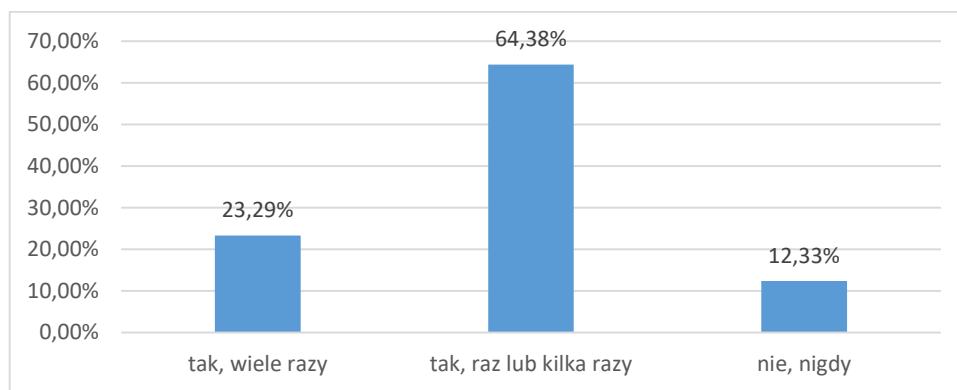
Wykres 128 Proszę ocenić jak często ma miejsce sytuacja jazdy po wypiciu alkoholu w Pana/i mieście?

Ponadto na pytanie dotyczące częstotliwości sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym, 45,12% sprzedawców stwierdziło, że takie sytuacje na terenie ich miasta mają miejsce rzadko bądź: czasami (23,29%), często (2,74%) oraz bardzo często (1,37%). 27,40% ankietowanych stwierdziło, że alkohol nigdy nie jest sprzedawany osobom nietrzeźwym.

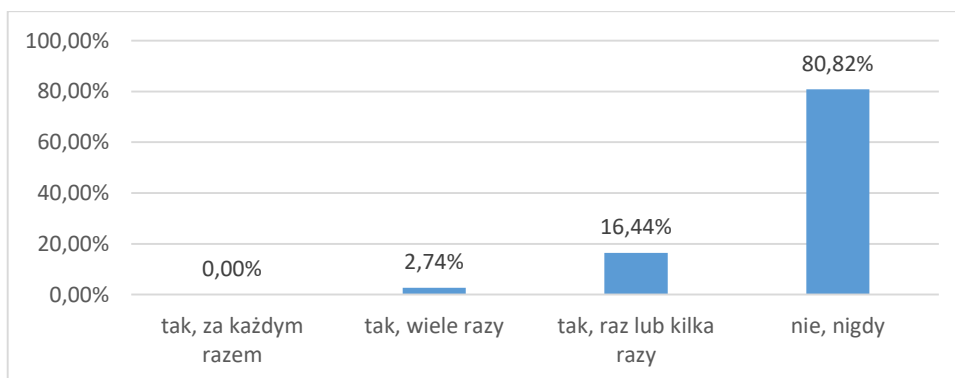
Wykres 129 Proszę ocenić jak często zdarza się, że alkohol jest sprzedawany osobom nietrzeźwym w Pana/i mieście?

Na podstawie zebranych danych możemy zauważyć, że według 23,29% sprzedawców wiele razy i zdaniem 64,38% ankietowanych raz lub kilka razy, zdarzyło się, że osoba nietrzeźwa próbowała kupić alkohol w obsłużanym przez nich punkcie. Kolejnym 12,33% sprzedawcom nigdy nie przytrafiła się taka sytuacja.

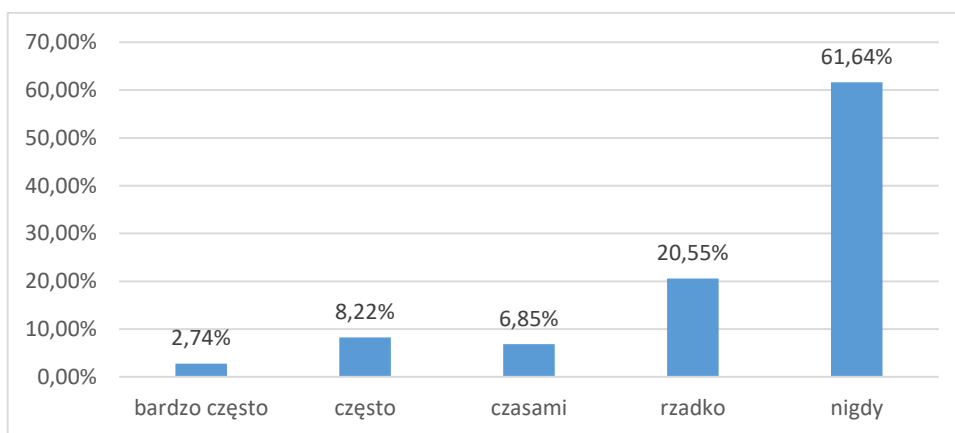
Wykres 130 Czy zdarzyło się Panu/i, że osoba nietrzeźwa próbowała kupić alkohol w obsłużanym przez Pana/iq punkcie?

Poprzednie pytanie wymaga uzupełnienia, ponieważ fakt, że osoba nietrzeźwa chciała alkohol zakupić nie znaczy od razu, że ten trunek zdobyła. Dlatego w następnym pytaniu sprzedawcy zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi czy dokonali takiej sprzedaży. Badania wykazały, że 80,82% respondentów nie sprzedało alkoholu osobie nietrzeźwej. Natomiast 16,44% osób przyznało, że sprzedały alkohol osobie nietrzeźwej raz lub kilka razy, a 2,74% wskazała ona odpowiedź „tak, wiele razy”.

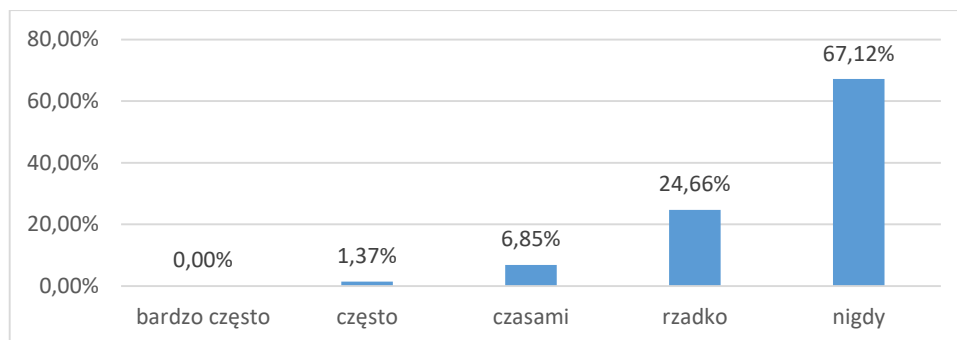
Wykres 131 Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobie nietrzeźwej?

Ponadto 61,64% ankietowanych stwierdziło, że klienci sklepów nigdy nie spożywają alkoholu na terenie lub w pobliżu punktu sprzedaży w ich mieście. Jednak pozostałe osoby ankietowane wskazywały na odpowiedzi: rzadko (20,55%), często (8,22%), czasami (6,85%), a także bardzo często (2,74%).

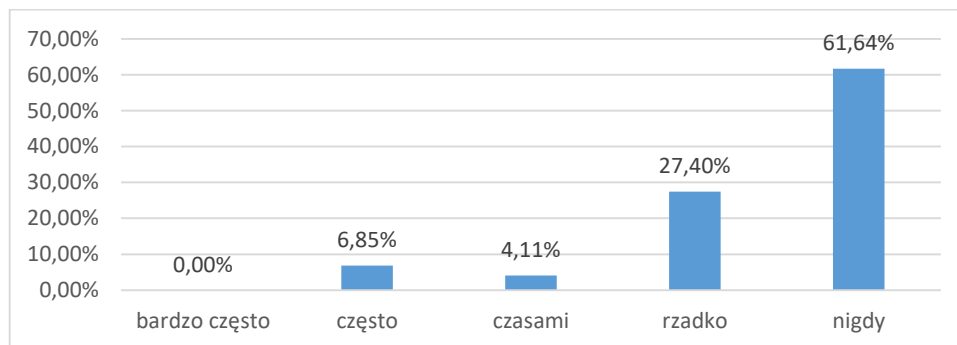
Wykres 132 Proszę ocenić jak często zdarza się sytuacja, że klienci sklepu spożywają alkohol na terenie lub w pobliżu punktu sprzedaży alkoholu w Pana/i mieście?

Dodatkowo na pytanie, jak często sprzedawcom zdarza się wzywać policję z powodu zakłócenia porządku przez osobę pod wpływem napojów wysokoprocentowych, na terenie punktów sprzedaży alkoholu lub w jego najbliższej okolicy, 24,68% sprzedawców stwierdziło, iż takie sytuacje mają miejsce rzadko, 6,85% respondentów wskazało na odpowiedź „często”, a 1,37% - „rzadko”. Jednak 67,12% sprzedawców nie miało potrzeby wzywania policji.

Wykres 133 Jak często zdarza się Panu/i wzywać policję z powodu zakłócenia porządku przez osobę pod wpływem alkoholu na terenie punktu sprzedaży alkoholu lub w jego najbliższej okolicy?

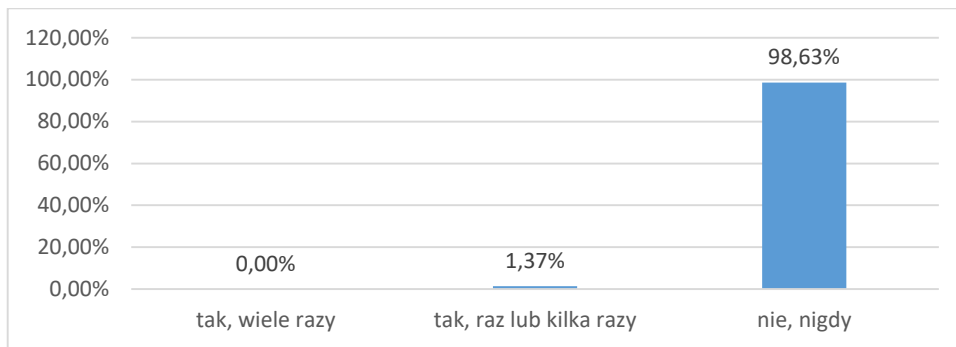
Wyroby nikotynowe, podobnie jak alkohol, nie mogą być sprzedawane osobom nieletnim. 61,64% ankietowanych zadeklarowało, iż w ich opinii, w mieście nie sprzedaje się wyrobów nikotynowych osobom niepełnoletnim. Natomiast 27,40% sprzedawców uważa, że takie sytuacje zdarzają się rzadko, 6,85% osób wskazało na odpowiedź „często”, a 4,11% - „czasami”.

Wykres 134 Proszę ocenić jak często zdarza się, że osobom niepełnoletnim sprzedawane są papierosy w Pana/i miejscowości?

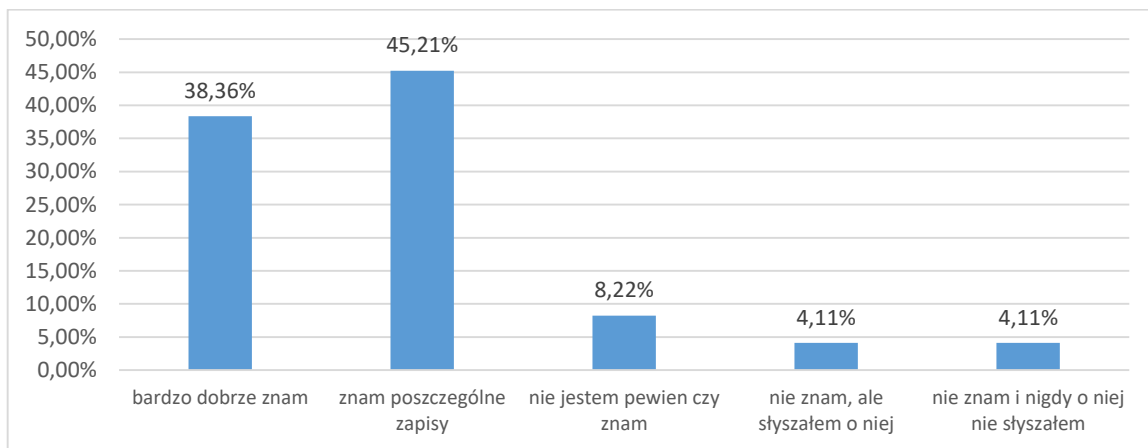

Prawie wszyscy anketowani sprzedawcy zadeklarowali, iż nigdy nie sprzedali wyrobów tytoniowych osobom nieletnim (98,63%).

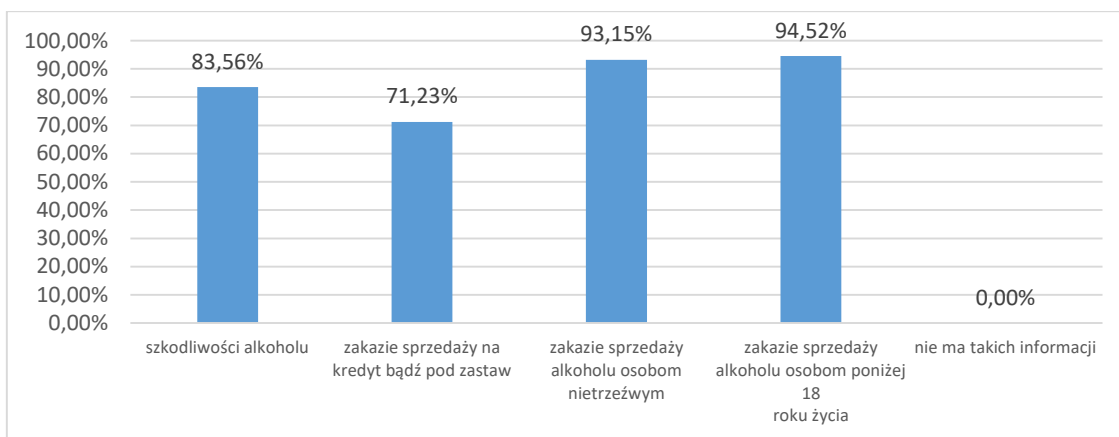
Wykres 135 Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać papierosy osobie niepełnoletniej?

Analizując odpowiedzi na pytanie dotyczące znajomości ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi odnoszącej się do odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu możemy zauważyć, że 38,36% respondentów zna bardzo dobrze ustawę, 45,21% osób zna poszczególne jej zapisy, 8,22% osób nie jest pewne czy znają ustawę, a po 4,11% sprzedawców wskazuje na odpowiedzi: „nie znam, ale słyszałem o niej” oraz „nie znam i nigdy o niej nie słyszałem”.

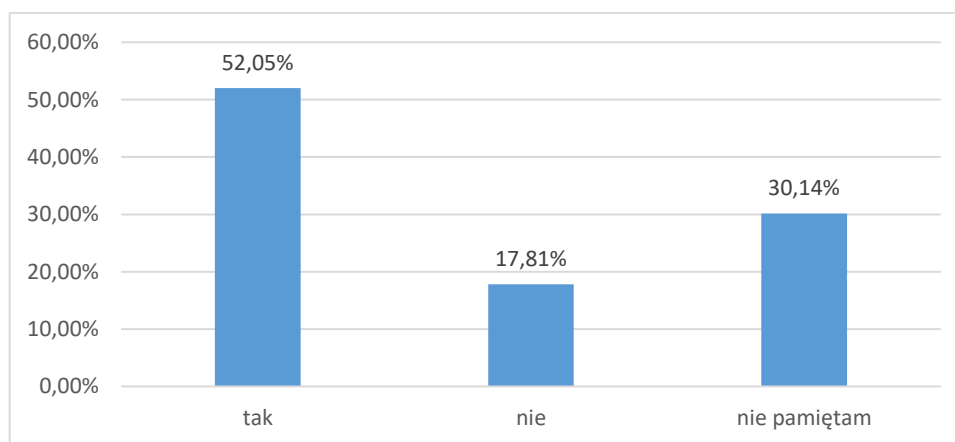
Wykres 136 Czy zna Pan/i ustawę z dnia 26 X 1982 r. o Wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi odnoszącą się do odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu?

Właściciele punktów sprzedających napoje alkoholowe, mają obowiązek umieścić w widocznym miejscu w swoim sklepie, informację o szkodliwości alkoholu (83,56%). Umieszczenie informacji o zakazie sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia zadeklarowało 94,52%, a informację o zakazie sprzedaży osobom nietrzeźwym – 93,15%, a 71,23% sprzedawców wskazało na odpowiedź „zakazie sprzedaży na kredyt bądź pod zastaw”.

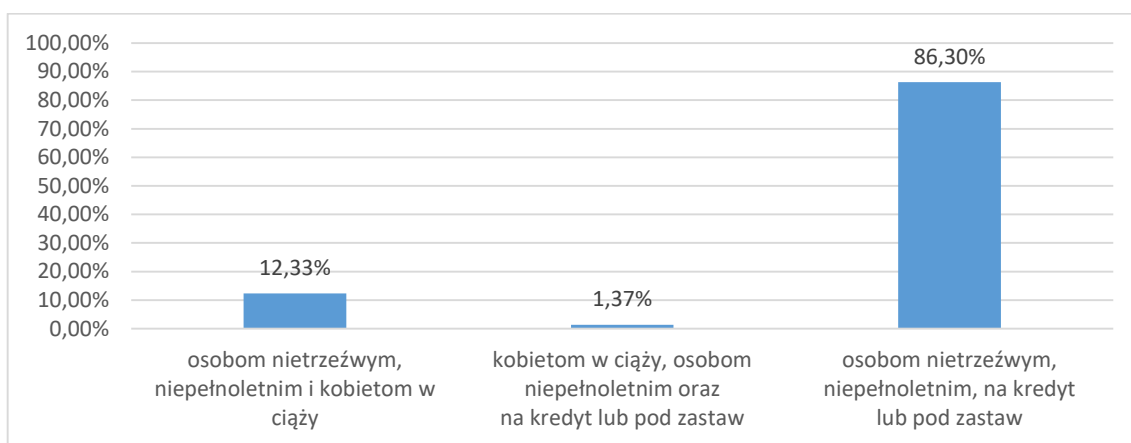
Wykres 137 Czy w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie znajdują się informacje na temat:

Warto zwrócić uwagę na to, że 52,05% respondentów brało udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu. Natomiast 17,81% osób nie zostało przeszkolonych, a 30,14% sprzedawców nie pamięta, czy brali udział w szkoleniu.

Wykres 138 Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu?

Ostatnie pytanie skierowane do sprzedawców napojów alkoholowych miało na celu zbadanie ich wiedzy na temat ustawowych zakazów sprzedaży alkoholu. Na podstawie zebranych danych możemy zauważyć, że prawidłową wiedzę na ten temat wskazało 86,30% sprzedawców, gdyż stwierdzili oni, że zabrania się sprzedaży napojów alkoholowych osobom nietrzeźwym, niepełnoletnim oraz na kredyt lub pod zastaw. 12,33% respondentów zaznaczyło błędną odpowiedź, tj. „osobom nietrzeźwym, niepełnoletnim i kobietom w ciąży” oraz 1,37% sprzedawców wskazało na „kobietom w ciąży, osobom niepełnoletnim oraz na kredyt i pod zastaw”.

Wykres 139 Komu zabrania się sprzedaży i podawania napojów alkoholowych według ustawy z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi? Proszę wybrać jedną odpowiedź.

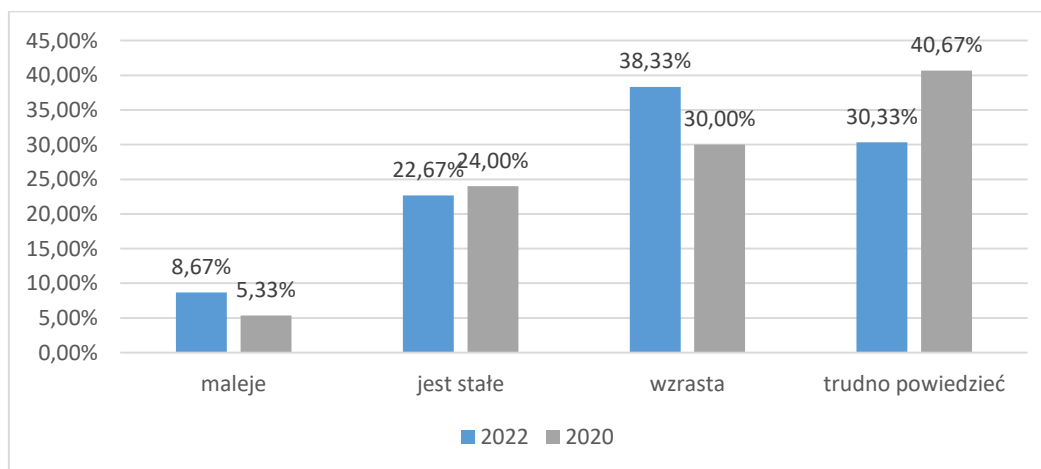
7. PORÓWNANIE WYNIKÓW SPORZĄDZONEJ DIAGNOZY DO WYNIKÓW Z 2020 ROKU

Kolejny rozdział niniejszej diagnozy stanowi porównanie wyników badań realizowanych w 2020 roku na terenie Miasta Łomża do badań z roku 2022. Analiza ta ma na celu sprawdzenie jak na przestrzeni lat zmieniła się skala występowania problemów społecznych w mieście.

7.1 Skala problemów społecznych wśród dorosłych mieszkańców Miasta Łomża

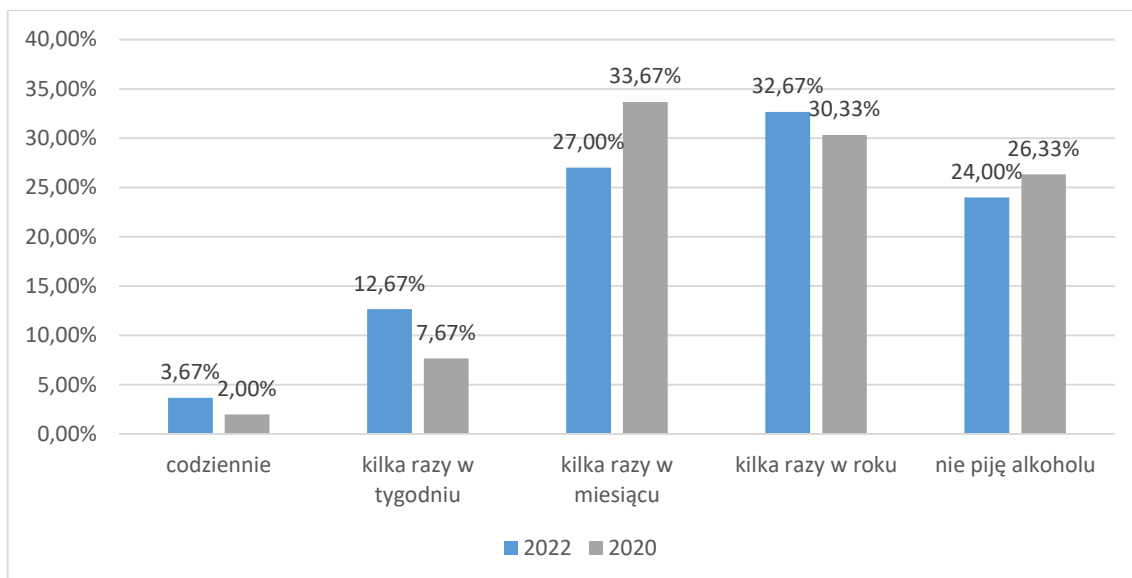
Problem alkoholowy

Jak zmieniło się spożycie alkoholu przez dorosłych mieszkańców w Mieście Łomża na przestrzeni ostatnich lat? Analiza porównawcza pokazuje, iż w 2022 roku **zwiększyła się liczba ankietowanych, którzy uważają, że spożycie alkoholu w mieście wzrasta** (z 30,00% w roku 2020 do 38,33% w roku 2022). **Wzrósł również odsetek osób, które uważają, iż obecnie w mieście pije się mniej** (z 5,33% w roku 2020 do 8,67% w roku 2022).

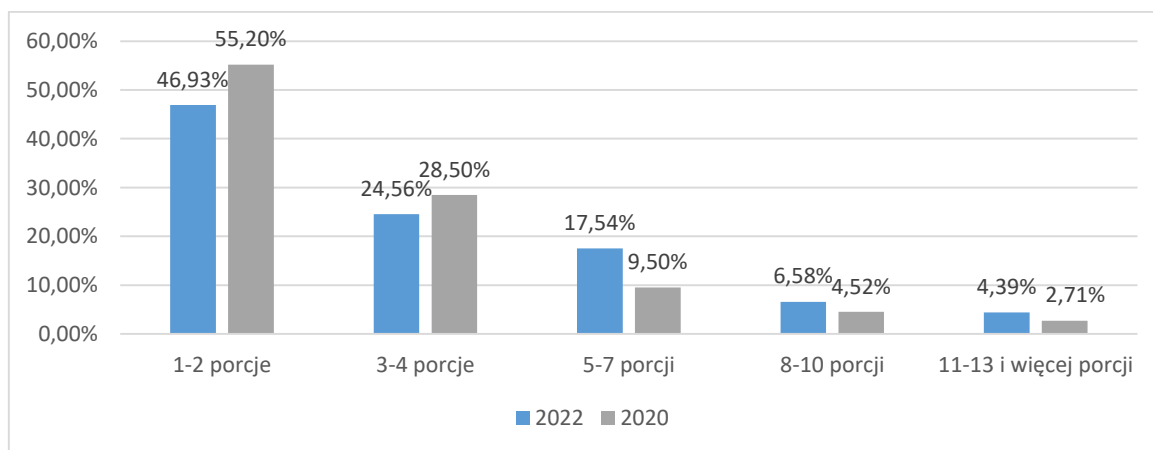
Wykres 140 Proszę ocenić czy spożycie alkoholu na przestrzeni kilku lat w Pana/i miejscowości.

Z analizy porównawczej wynika, iż od 2020 roku **zwiększyła się nieco liczba mieszkańców, którzy spożywają alkohol codziennie** – z 2,00% w roku 2020 do 3,67% w roku 2022. Pokazuje to, iż prowadzone działania profilaktyczne nie przynoszą zamierzonego skutku. Dodatkowo w 2022 roku zaobserwowano **niższy** (od 2020 roku) **odsetek ankietowanych, którzy deklarowali, iż nie piją w ogóle alkoholu** – wyniósł on 2,33%.

Wykres 141 Jak często spożywa Pan/i alkohol?

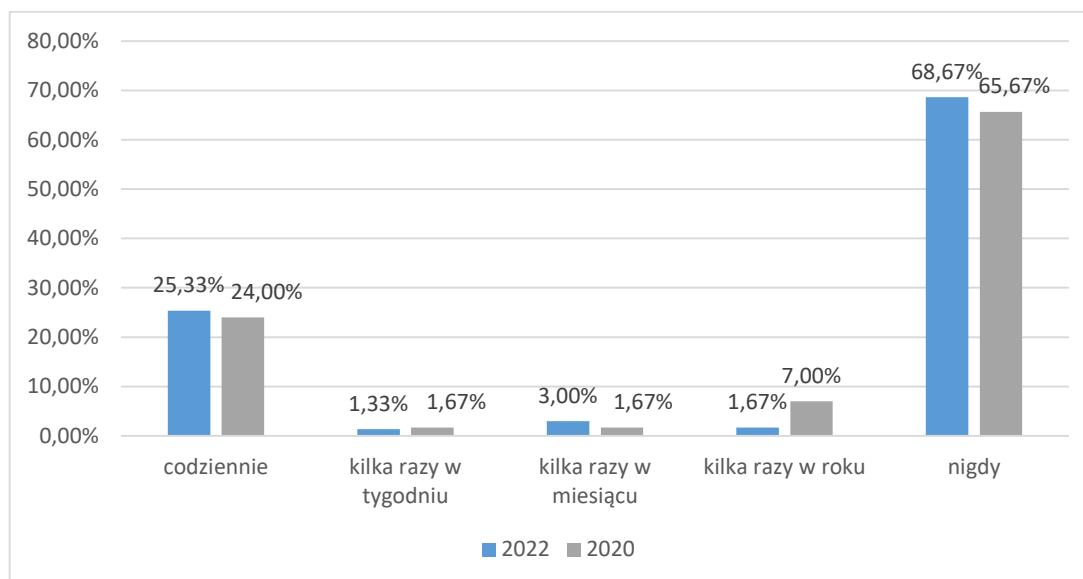
W roku 2022 **zmalął liczbę mieszkańców, którzy wypijają jednorazowo od 1 do 2 porcji alkoholu**. Wzrosła natomiast liczba osób, które wypijają 5-7 porcji (z 9,50% w 2020 do 17,54% w roku 2022). Zwiększył się również odsetek osób pijących od 11 do 13 porcji i więcej (z 2,71% w roku 2020 do 4,39% w roku 2022).

Wykres 142 Ile porcji alkoholu wypija Pan/i w ciągu całego dnia, w którym Pan/i pije? Porcja to szklanka piwa (250ml), lampka wina (100 ml), kieliszek wódki (30 ml).

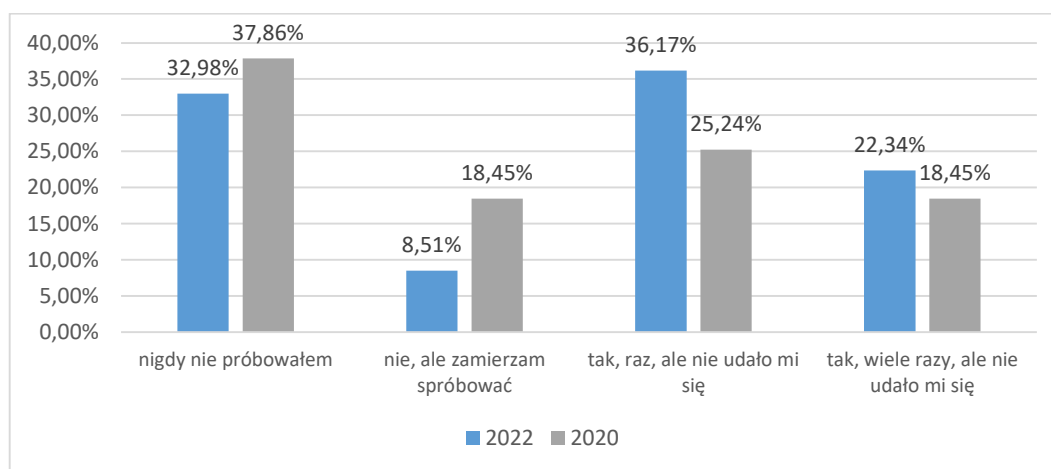
Problem nikotynowy

W niniejszym rozdziale analizie porównawczej poddano problem nikotynowy. Z analizy wynika, iż w roku 2022, w porównaniu do roku 2020, **wzrosła liczba osób niepalących papierosów** (z 65,67% w roku 2020 do 68,67% w roku 2022), lecz zwiększył się odsetek osób, które palą codziennie (z 24,00% w roku 2020 do 25,33% w roku 2022).

Wykres 143 Jak często pali Pan/i papierosy?

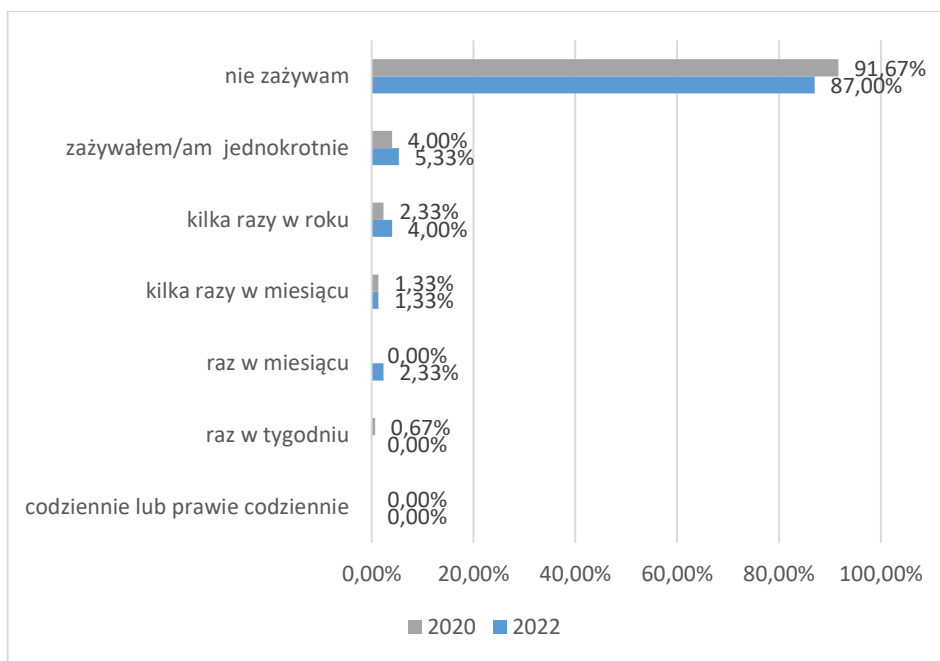
2022 roku **zmniejszyła się liczba osób, którzy nigdy nie próbowali rzucić palenia** (z 37,86% w roku 2020 do 32,98% w roku 2022). W roku obecnym co do roku 2020 zwiększyła się również liczba osób, którzy podjęli wielokrotne próby rzucenia palenia, jednak zakończone były porażką (w 2020 – 18,45% osób, a w 2022 – 22,34%).

Wykres 144 Czy próbował Pan/i kiedykolwiek rzucić palenie?

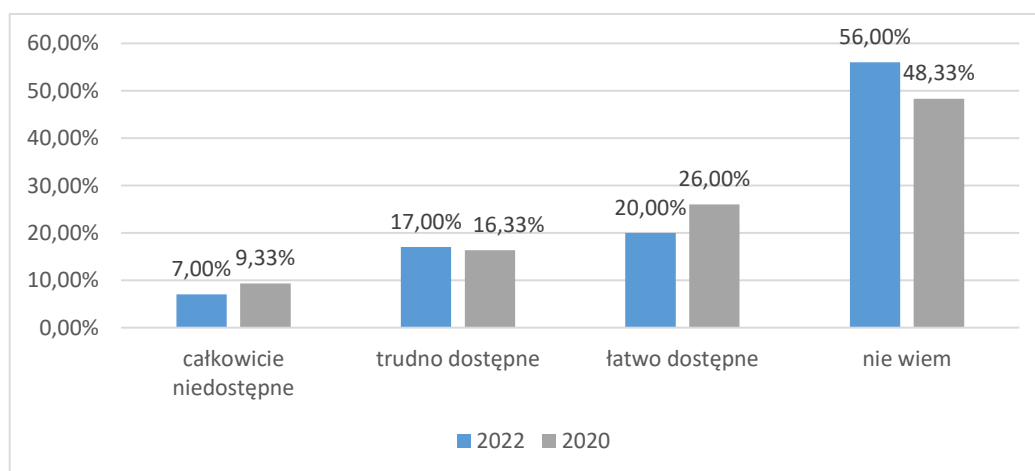
Problem narkotykowy

Analizując skalę problemu narkotykowego w Mieście Łomża na przestrzeni ostatnich lat można zauważyć, iż w roku 2022 **zmniejszyła się liczba osób, które nigdy nie zażywały narkotyków lub dopalaczy** – z 91,67% w roku 2020 do 87,00% obecnie.

Wykres 145 Czy zażywał Pan/i kiedykolwiek narkotyki?

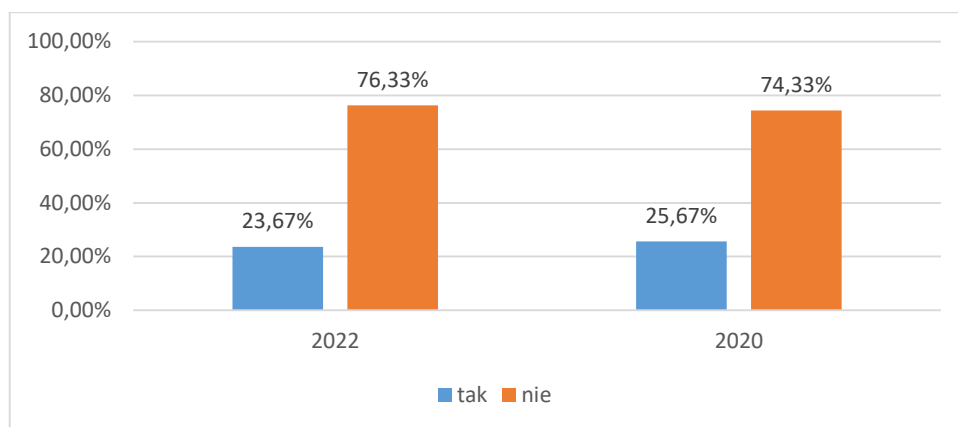
Analizując opinię ankietowanych mieszkańców dotyczącą dostępności narkotyków w Mieście Łomża można zauważyć, iż **zmniejszyła się liczba osób, które uważają, że te substancje są łatwo dostępne** (z 26,00% w roku 2020 do 20,00% w roku 2022). W 2022 roku zmniejszył się również odsetek osób, którzy uważają, że narkotyki są całkowicie niedostępne (z 9,33% w roku 2020 do 7,00% w roku 2022).

Wykres 146 Jak ocenia Pan/i możliwość pozyskania narkotyków na terenie Pana/i miasta?

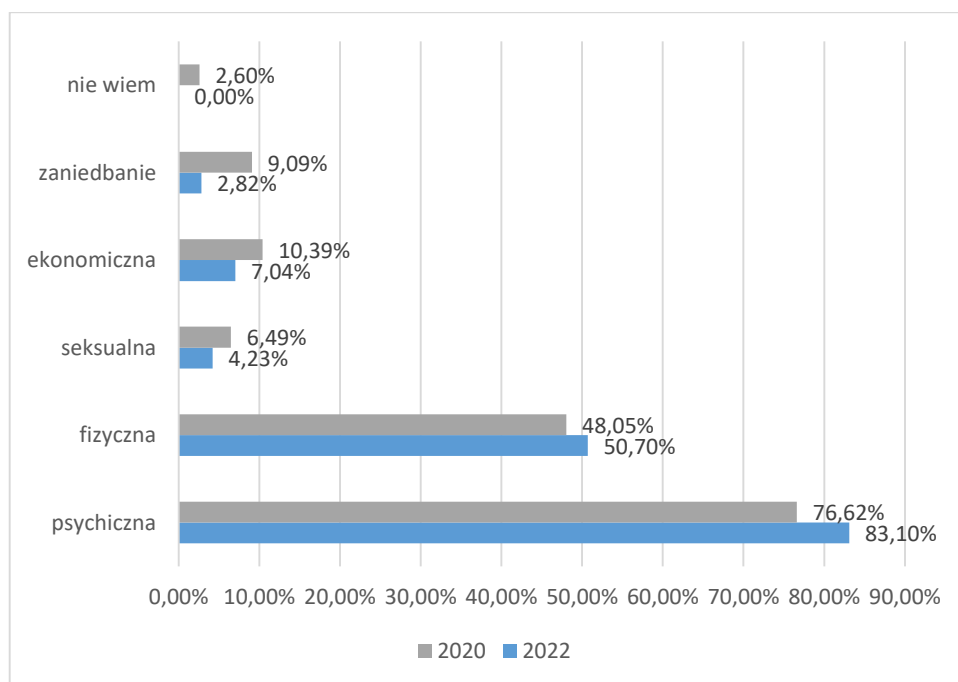
Problem przemocowy

Analizie porównawczej poddano również problem przemocy w rodzinie. Z zebranego materiału badawczego wynika, iż obecnie jego skala jest niższa niż w roku 2020. W 2022 roku liczba osób doświadczająca przemocy w domu (23,67%) **zmniejszyła się** o 2 punkty procentowe do roku 2020 (25,67%).

Wykres 147 Czy zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy w domu?

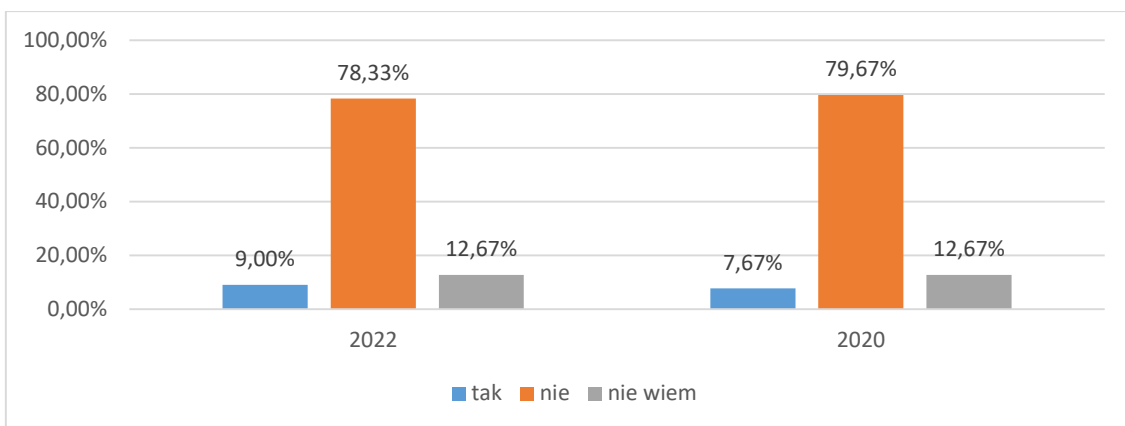
Od roku 2020 przemocą jaką stosowano najczęściej wobec mieszkańców jest przemoc psychiczna (2020 rok – 76,62%, 2022 rok – 83,10%) oraz przemoc fizyczna (2020 rok – 48,05%, 2022 rok – 50,70%).

Wykres 148 Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznał/a.

Zdaniem większości mieszkańców stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci **nie** jest dobrą metodą wychowawczą – w roku 2020 odpowiedziało tak 79,67% osób ankietowanych, a w roku obecnym jest to 78,33% respondentów.

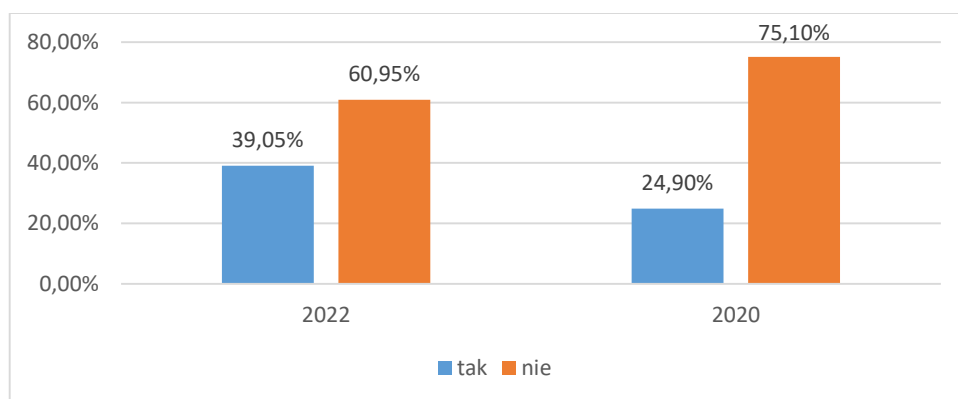

Wykres 149 Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą?

7.2 Skala problemów społecznych wśród uczniów

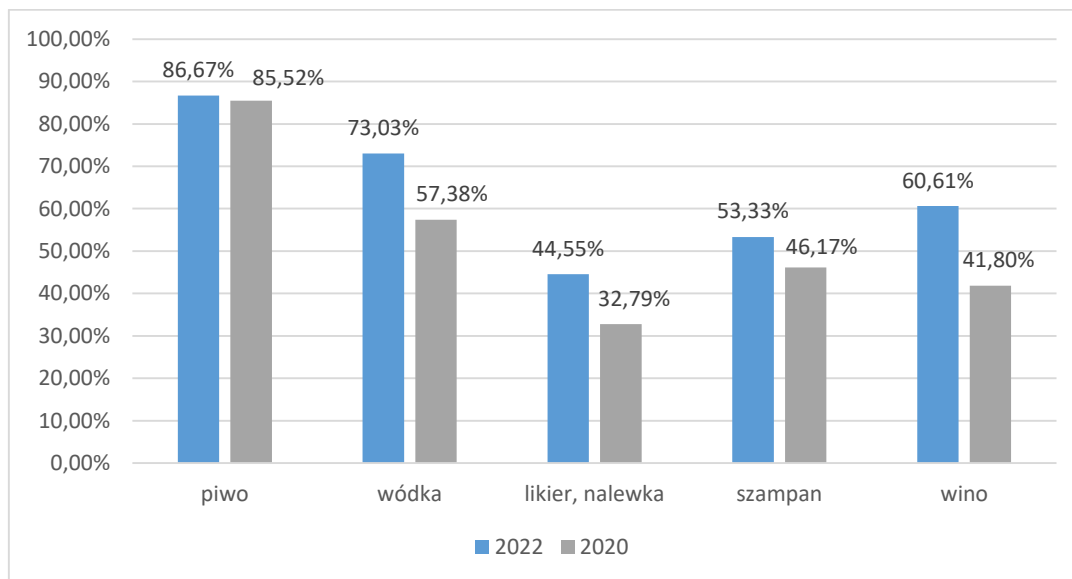
Problem alkoholowy

Analizie porównawczej poddano również wyniki badań realizowanych wśród uczniów szkół. Jak wynika z przeprowadzanej analizy od roku 2020 do roku 2022 obserwuje się zwiększenie liczby uczniów deklarujących spożywanie alkoholu (z 24,90% w roku 2020 do 39,05% w roku 2022). W roku 2022 **odnotowano zwiększenie się liczby uczniów spożywających alkohol o 14,15 punktów procentowych.**

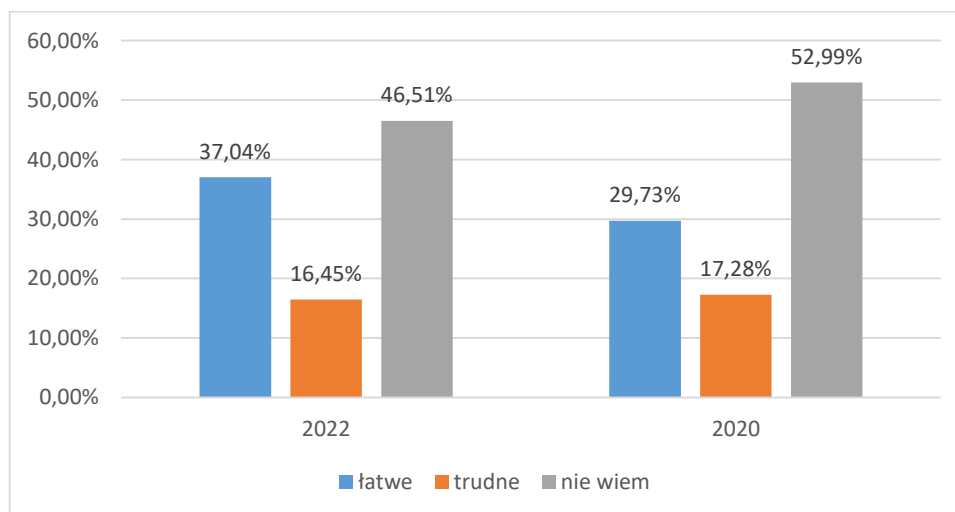
Wykres 150 Czy próbowałeś/aś pić alkohol?

Od roku 2020 najpopularniejszym alkoholem, który jest wypijany przez uczniów jest piwo (85,22% - rok 2020, 86,67% - rok 2022).

Wykres 151 Jaki rodzaj alkoholu próbowałeś/aś?

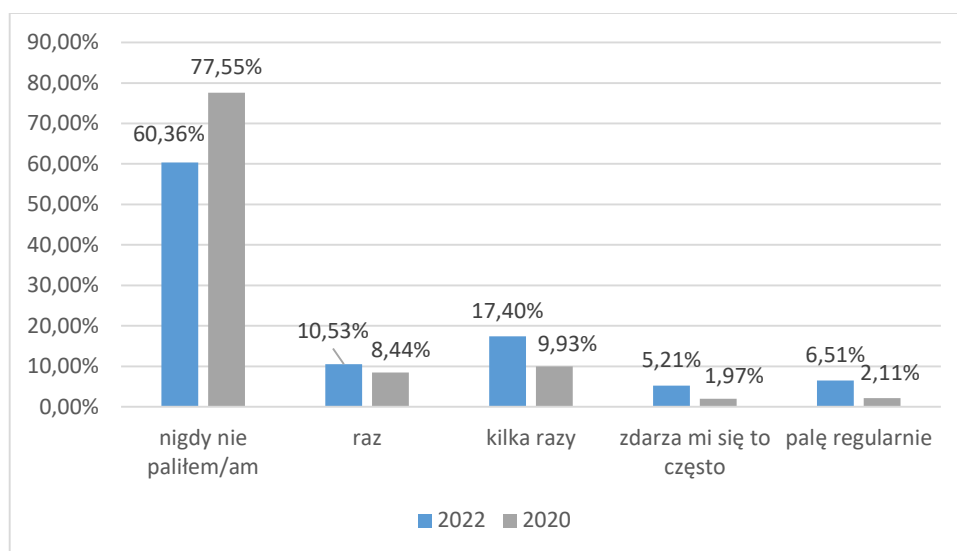
Co ciekawe, zmieniło się postrzeżenie uczniów dotyczące dostępności napojów alkoholowych. W roku 2022 **zwiększyła się liczba uczniów, którzy uważają, iż zdobycie alkoholu w Mieście Łomża jest łatwe** (z 29,73% w roku 2020 do 37,04% w roku 2022).

Wykres 152 Gdybyś chciał/a zdobyć alkohol w swojej miejscowości byłoby to:

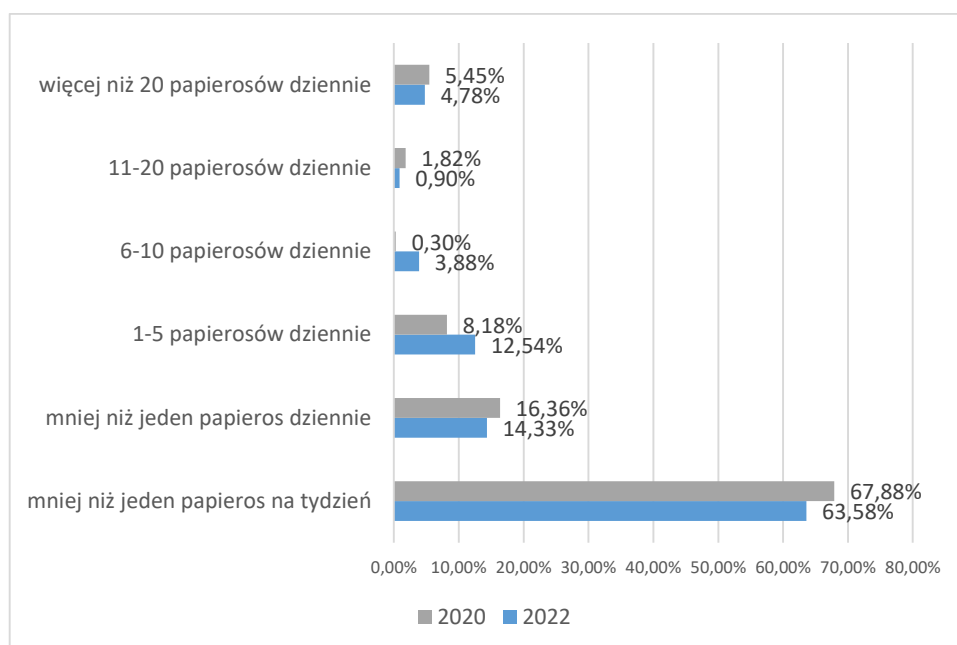
Problem nikotynowy

Analizując skalę problemu nikotynowego wśród uczniów można zauważyć, iż w przeciągu ostatnich dwóch lat **zwiększyła się liczba uczniów sięgających po papierosy** – z 22,45% w roku 2020 do 39,64% obecnie. **Zmniejszyła się również liczba ankietowanych uczniów, którzy palą regularnie** (z 2,11% w roku 2020 do 6,51% w roku 2022).

Wykres 153 Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się próbować palić papierosy?

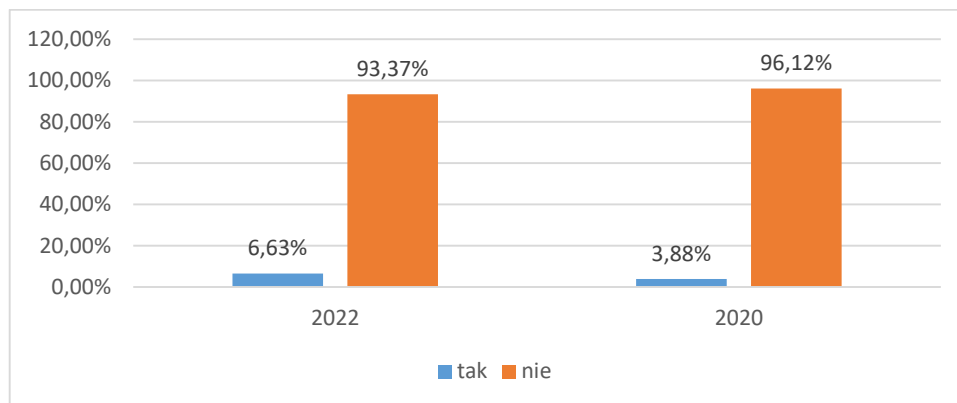
Wśród uczniów, którzy przyznali, że palą papierosy zmalała liczba osób, którzy deklarują iż palą więcej niż 20 papierosów dziennie (z 5,45% w roku 2020 do 4,78% w roku 2022).

Wykres 154 Jak często paliłeś/aś papierosy w ciągu OSTATNICH 30 DNI?

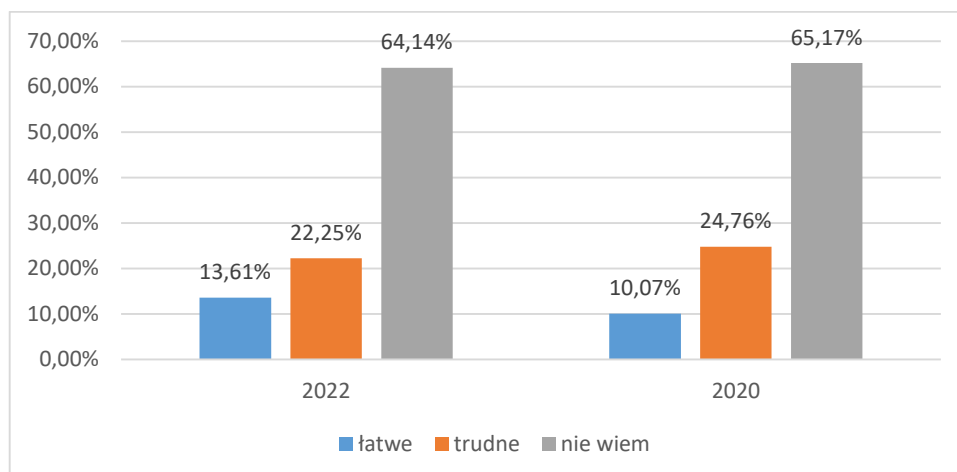
Problem narkotykowy

W porównaniu do roku 2020 **zwiększył się odsetek uczniów, którzy zażywali kiedykolwiek substancje psychoaktywne** (z 3,88% w roku 2020 do 6,63% w roku 2022).

Wykres 155 Czy próbowałeś/aś kiedykolwiek zażywać narkotyki/dopalacze/inne środki psychoaktywne?

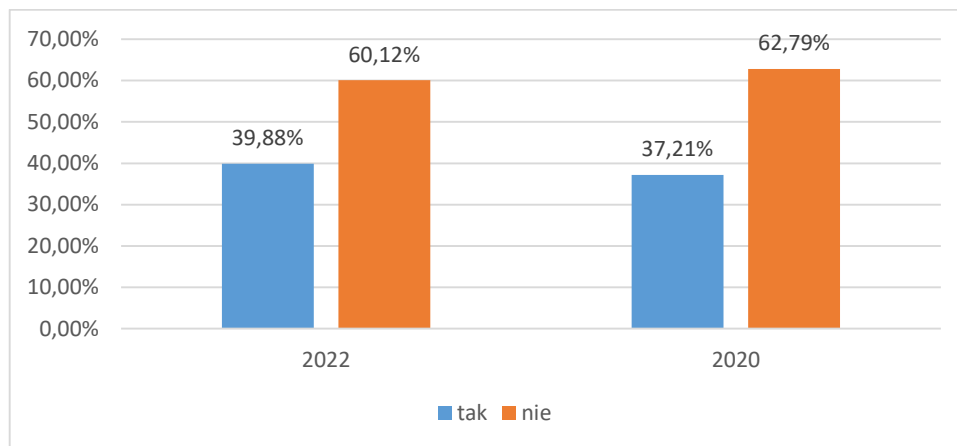
Dodatkowo, zmieniło się nieco postrzeżenie uczniów dotyczące dostępności substancji psychoaktywnych. W roku 2022 **zwiększyła się liczba uczniów, którzy uważają, iż zdobycie narkotyków lub dopalaczy w Mieście Łomża jest łatwe** (z 10,07% w roku 2020 do 13,61% w roku 2022).

Wykres 156 Gdybyś chciał zdobyć narkotyki/dopalacze w swojej miejscowości byłoby to ?

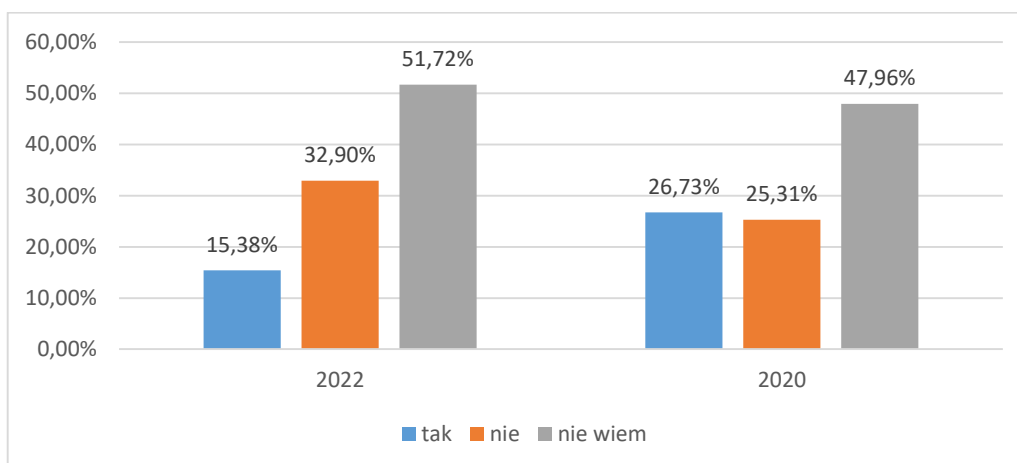
Problem przemocy

Porównując problem doświadczania przemocy przez uczniów można zauważyć, iż w roku 2022 problem ten zwiększył swoją skalę (z 37,21% w roku 2020 do 39,88% w roku 2022).

Wykres 157 Czy zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy ?

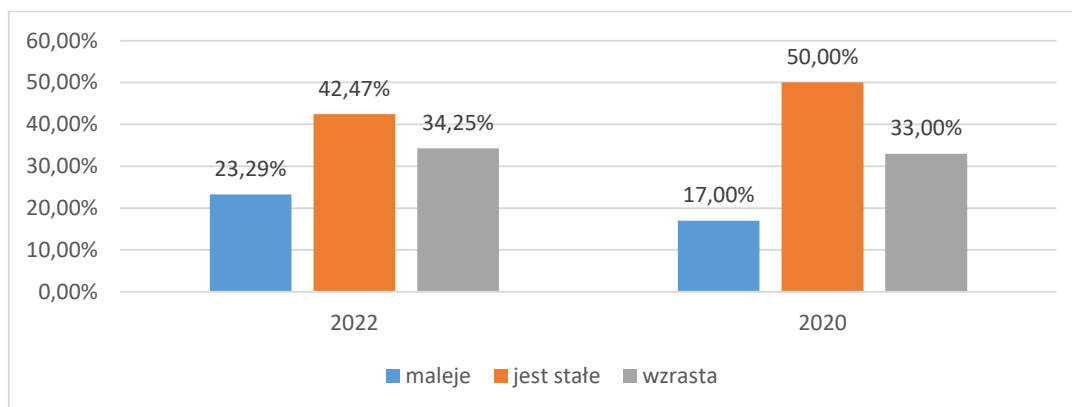
Dodatkowo uczniowie w badaniu z roku 2020 wskazywali, że problem występowania przemocy między uczniami w ich szkole wynosił 26,73%, natomiast w roku 2022 jest to 15,38%. Wyniki oznaczają **spadek występowania problemu** o 11,35 punktów procentowych na przestrzeni trzech lat, a więcej uczniów w roku obecnym uważa, że problem przemocy w ich szkole nie występuje (2020 – 25,31%, 2022 – 32,90%).

Wykres 158 Czy w Twojej szkole występuje problem przemocy między uczniami?

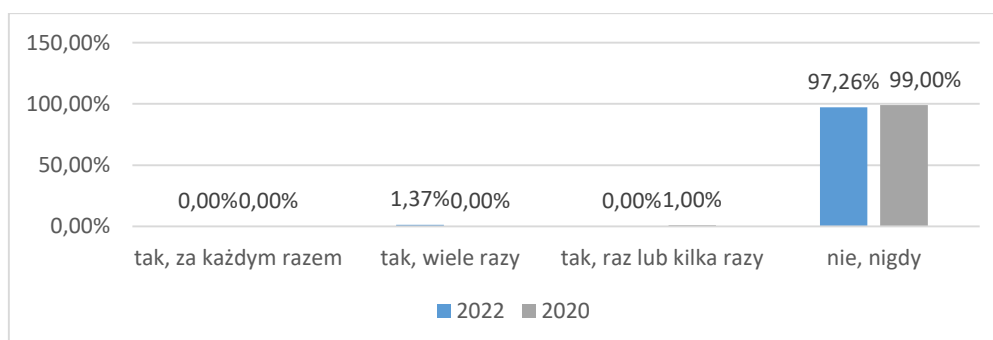
7.3 Skala problemów społecznych według sprzedawców

Spożycie alkoholu przez dorosłych mieszkańców Miasta Łomża na przestrzeni ostatnich lat według sprzedawców, w 2022 roku **zmalowało** o 6,29 punktów (z 17,00 w roku 2020 do 23,29 w roku 2022).

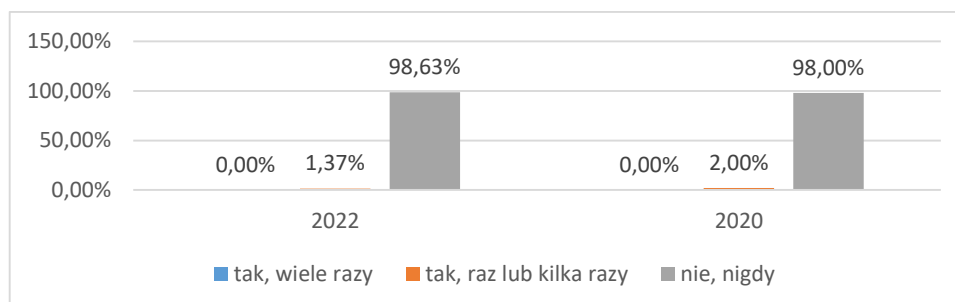

Wykres 159 Proszę ocenić czy spożycie alkoholu na przestrzeni kilku lat w Pana/i mieście:

Analizując sprzedaż alkoholu i papierosów osobom nieletnim na terenie miasta na przestrzeni ostatnich dwóch lat można zauważyć, że w roku 2020 oraz obecnie **alkoholu i papierosów osobom nieletnim nie sprzedał nigdy prawie żaden z ankietowanych sprzedawców** (99,00% w roku 2020, 97,26% w roku 2022 – alkohol, 98,00% w roku 2020, 98,63% w roku 2022 - papierosy).

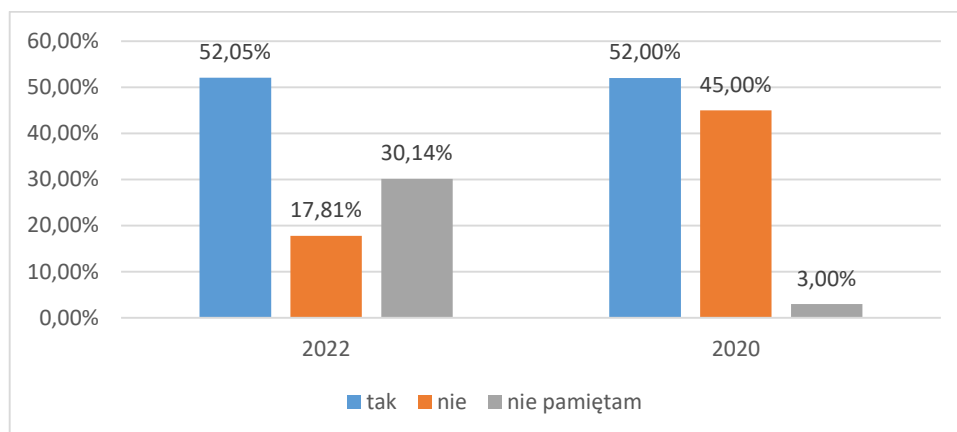

Wykres 160 Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobie niepełnoletniej?

Wykres 161 Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać papierosy osobie niepełnoletniej?

W roku 2020 ilość sprzedawców, którzy brali udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu jest prawie równa (52,00% – 2020 rok, 52,05% – 2022 rok).

Wykres 162 Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu?

8. WNIOSKI

Badania ilościowe realizowane wśród dorosłych mieszkańców Miasta Łomża, uczniów szkół, a także sprzedawców podających i sprzedających napoje alkoholowe oraz wyroby tytoniowe, pozwoliły na wyciągnięcie następujących wniosków:

8.1 Problemy społeczne wśród dorosłych mieszkańców

Problem alkoholowy

Problem alkoholowy wśród mieszkańców nie przybiera dużych rozmiarów – 76,00% ankietowanych spożywa alkohol, natomiast jedynie 3,67% z nich robi to codziennie. Ankietowani mieszkańcy najczęściej spożywają piwo (58,33%) oraz wino (34,65%). Co istotne, wypijają w większości bezpieczne porcje alkoholu (95,61%). Jedynie 4,39% respondentów jednorazowo wypija 11-13 i więcej porcji wyrobów alkoholowych. Głównym powodem sięgania przez dorosłych mieszkańców po alkohol jest towarzystwo (50,00%).

Dobłą informacją jest fakt, iż **skala problemu wykonywania obowiązków zawodowych pod wpływem alkoholu nie przybiera dużych rozmiarów** – 10,53% respondentów przyznało się do takiego zachowania. W Mieście Łomża również **nie obserwuje się problemu pijanych**

kierowców. Jedynie 10,96% ankietowanych prowadziło raz pojazd będąc pod wpływem alkoholu. Dodatkowo należy zauważyć, iż mieszkańcy posiadają wiedzę dotyczącą konsekwencji spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży, **jednak 12,00% ankietowanych widziało na terenie swojej miejscowości kobiety w ciąży pijące alkohol.**

Problem nikotynowy

Analizując problem nikotynizmu wśród ankietowanych, można dostrzec, iż **31,33% pali papierosy, przy czym 25,33% sięga po nie codziennie.** Wśród palących papierosy mieszkańców, 15,33% sięga po nie codziennie, 3,00% kilka razy w miesiącu, 1,67 kilka razy w roku, a kolejne 1,33% kilka razy w tygodniu. Respondenci sięgają po papierosy głównie w stresie (53,19%) oraz dla przyjemności (46,81%), a dodatkowo 32,98% z nich nie próbowało rzucić palenia.

Problem narkotykowy

Również **problem narkotykowy wśród dorosłych mieszkańców w Mieście Łomża nie przybiera dużych rozmiarów** – 13,00% badanych zadeklarowało spożywanie środków psychoaktywnych, w tym 5,33% osób zażywało te substancje jednokrotnie, 4,00% osób sięga po nie kilka razy w roku bądź 2,33% - raz w miesiącu, kolejne 1,33% ankietowanych wskazuje na odpowiedzi „kilka razy w miesiącu”.

Mieszkańcy sięgali po narkotyki lub dopalacze głównie z ciekawości (64,10%) oraz z chęcią lepszej zabawy (38,46%). Co ciekawe, **20,00% ankietowanych uważa, że pozyskanie narkotyków w mieście jest łatwo dostępne.**

Problem przemocowy

Mieszkańcy posiadają wiedzę dotyczącą klasyfikacji zachowań przemocowych. Wiedzą również do kogo należy zwrócić się w sytuacji doświadczania przemocy. Dane pokazują, iż **23,67% ankietowanych doświadczało kiedykolwiek przemocy.** Większość osób doznała przemocy psychicznej (83,10%), a przemocy fizycznej doświadczyło 50,70% osób. Osobami

stosującymi przemoc wobec ankietowanych, był głównie partner/partnerka (52,11%) oraz ojciec (26,76%).

Jeśli chodzi o **stosowanie przemocy to robiło to 17,00% ankietowanych**. Stosowali oni głównie przemoc psychiczną (42,59%), a także przemoc fizyczną (68,52%). Respondenci stosowali przemoc **głównie wobec partnera/partnerki (55,56%) oraz dziecka/dzieci (25,93%)**.

Problem uzależnień behawioralnych

Większość dorosłych ankietowanych przegląda Internet oraz **używa komputera w ciągu dnia od 1 do 2 godzin dziennie** (38,00%), zaś 24,33% osób robi to dłużej niż 3 godziny dziennie. 80,33% mieszkańców przyznaje, że zna pojęcie cyberprzemocy, a 15,33% miało z nią do czynienia. Dodatkowo, problem hazardu w mieście nie przybiera dużych rozmiarów, jednak jest on obecny.

8.2 Problemy społeczne wśród uczniów

Problem alkoholowy

Zdaniem 65,09% uczniów, ich rówieśnicy spożywają alkohol. Natomiast **do spożywania kiedykolwiek alkoholu przyznało się 37,76% uczniów oraz 39,71% uczennic**. Niepokojący jest fakt, iż **uczniowie swój pierwszy kontakt z alkoholem mają w bardzo wczesnym wieku**. Młodzież deklaruje, iż po raz pierwszy piła alkohol w przedziale wiekowym 9 – 10 lat (5,45%). **Badani uczniowie, którzy sięgają po alkohol, przeważnie wybierają piwo (86,67%), wódkę (73,03%), wino (60,61%) oraz szampan (53,33%),** zaś alkohol spożywają głównie ze znajomymi na podwórku (46,06%). Dodatkowo, uczniowie w większości przyznają, iż **nie kupują alkoholu, ponieważ inni ich nim częstują (66,36%)**.

Co istotne, zdaniem większości młodzieży, **rodzice mają wiedzę o tym, iż ich dzieci spożywają alkohol (74,85%), jednak często nie podejmują działań (36,03%)**. Są to bardzo alarmujące dane, pokazujące, iż rodzice nie mają wystarczającej wiedzy na temat konsekwencji zażywania przez dzieci i młodzież środków uzależniających lub też nie potrafią rozmawiać z dziećmi.

Ciekawym wydaje się również fakt, iż **zdaniem młodzieży, alkohol w mieście jest łatwo dostępny – taką odpowiedź wskazało 37,04% osób**. Co więcej, **uczniowie przyznają także, iż ich rówieśnicy sami kupują sobie alkohol (26,51%) lub kupują go starsi koledzy (47,81%)**. Natomiast z danych zebranych od sprzedawców wynika, iż młodzież próbuje samodzielnie kupić alkohol (wiele razy zdarzyło się to 20,55% osobom, a raz lub kilka razy – 61,64% sprzedawcom). W związku z deklaracjami uczniów, działaniami profilaktycznymi należy objąć sprzedawców, ale również klientów, którzy często ignorują sytuacje sprzedaży alkoholu nieletnim.

Problem narkotykowy

Przyglądając się skali **problemu narkotykowego** wśród młodzieży z Miasta Łomża, można zauważyć, iż **skala tego zjawiska nie jest powszechna**. Jedynie 6,63% ankietowanych uczniów zażywa narkotyków lub dopalaczy. Dodatkowo większość ankietowanej młodzieży nie ma wiedzy na temat dostępności narkotyków i dopalaczy w Mieście Łomża. Zdaniem większości uczniów substancje psychoaktywne są **zdecydowanie szkodliwe dla zdrowia (70,41%)**.

Problem nikotynowy

Młodzi mieszkańcy w większości nie palą papierosów (60,36%). Osoby, które przyznały się do palenia papierosów w zdecydowanej większości robią to rzadko – palą mniej niż jednego papierosa na tydzień (63,58%).

Problem przemocowy

Jak wynika ze zgromadzonego materiału badawczego, uczniowie potrafią prawidłowo wskazać zachowania przemocowe oraz rozróżniają poszczególne typy przemocy. 42,66% uczniów oraz 38,46% uczennic przyznaje, iż doświadczyło zachowań przemocowych. Dodatkowo, jak przyznają ankietowani przemoc tą stosowali głównie koledzy ze szkoły (50,45%). Kolejno **15,38% uczniów, iż w ich szkole występuje problem przemocy między uczniami.** Większość uczniów deklaruje, iż samemu nie stosowało przemocy (72,38% uczniów oraz 88,01% uczennic). Natomiast osoby, które przyznają się do tego typu zachowań (27,62% chłopców oraz 11,99% dziewczynek), zachowania przemocowe stosują głównie wobec rówieśników (74,66%) i rodzeństwa (35,62%). Dodatkowo 11,36% młodych ankietowanych przyznaje, że **zna kogoś w swoim otoczeniu, kto jest ofiarą przemocy.**

Problem uzależnień behawioralnych

Badania pokazują, iż 29,94% ankietowanych korzysta z komputera i Internetu poza nauką powyżej 6 godzin dziennie. Jedynie 12,80% ankietowanych często próbuje bezskutecznie ograniczyć czas spędzany w sieci, a 3,66% osób często denerwuje się, gdy ktoś przeszkadza im w korzystaniu z Internetu. Kolejne **9,76% uczniów często późno chodzi spać, bo korzysta z Internetu** oraz zapomina o codziennych obowiązkach ponieważ nadmiernie korzysta z sieci (7,93%), a 13,69% uczniów podałyby swoje dane osobie poznanej w Internecie. Dodatkowo **28,76% uczniów często odczuwa potrzebę, by zaglądać na media społecznościowe** takie jak np. Facebook, Snapchat, Twitter itp. Następnie 27,37% uczniów przyznaje, że zdarza im się kłamać, aby ukryć prawdziwą ilość czasu spędzanego na korzystaniu z Internetu lub komputera np. przed rodzicami. **Zdecydowana większość uczniów twierdzi, że na ich komputerze nie ma zainstalowanej tzw. „blokady rodzicielskiej”** (82,86%).

8.3 Problemy społeczne według sprzedawców alkoholu

Analizując odpowiedzi sprzedawców alkoholu można zaobserwować, że spożycie alkoholu na przestrzeni kilka lat w Mieście Łomża maleje (23,29%), jest stałe (42,47%) lub wzrasta (34,25%). Prawie **wszyscy badani sprzedawcy przyznali, że nigdy nie sprzedali alkoholu (97,26%) ani papierosów osobie niepełnoletniej (98,63%)**. W przypadku braku pewności, czy klient jest osobą pełnoletnią, 49,32% ankietowanych sprawdza dowód za każdym razem, gdy ma tę wątpliwość. Dodatkowo 52,05% sprzedawców uczestniczyło w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu.

9. REKOMEDNACJE

Celem niniejszej diagnozy było przedstawienie wybranych problemów społecznych dotyczących Miasta Łomża w odniesieniu do opinii: dorosłych mieszkańców, dzieci i młodzieży szkolnej oraz osób pracujących w punktach sprzedaży napojów alkoholowych.

Cel ten został osiągnięty w toku weryfikacji zebranego materiału badawczego oraz przeprowadzonej analizy porównawczej, będącej podstawą do opracowania wniosków i rekomendacji, które następnie posłużą do tworzenia różnego rodzaju programów pomocowych zmierzających do poprawy sytuacji na terenie Miasta Łomża, w tym jakości życia jej mieszkańców. Poniżej przedstawiono najważniejsze rekomendacje wypływające z przeprowadzonych badań.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Dzięki realizowanym programom profilaktycznym wiedza uczniów jest na wysokim poziomie, a skala uzależnień nie przybiera dużych rozmiarów. Pozytywne wyniki, mogą być konsekwencją inicjatyw edukacyjnych ze strony środowiska szkolnego, dlatego należy kontynuować tę działalność.

- W kwestii spożywania alkoholu oraz substancji psychoaktywnych wśród nieletnich, należałoby prowadzić monitoring tego problemu oraz organizować spotkania edukacyjne zarówno z uczniami, jak i rodzicami na temat zagrożeń wynikających z tego typu uzależnień. W związku z tym zalecana jest dalsza realizacja kampanii informacyjnej dotyczącej negatywnych skutków zdrowotnych, społecznych i prawnych wynikających z nadużywania alkoholu, papierosów, narkotyków oraz dopalaczy, a także uzależnień behawioralnych.
- W opinii młodzieży podejmowane działania profilaktyczne są dla nich ciekawe i chętnie w nich uczestniczą oraz jak widać spełniają zamierzony cel, dlatego warto dalej organizować warsztaty profilaktyczne z udziałem specjalistów oraz pogadanki z wychowawcami w szkole. W związku z tym ważne jest także edukowanie pedagogów, wychowawców oraz nauczycieli, aby wyposażyć ich w umiejętności potrzebne do prowadzenia świadomej profilaktyki szeroko pojętych uzależnień.
- Warto zwrócić się do instytucji zewnętrznych, których specjaliści mogą prowadzić szkolenia dla nauczycieli z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii, nauki asertywności, aktualizacji systemu prawnego oraz sposobów na skuteczne przekazywanie odpowiedniej wiedzy dostosowanej do etapu rozwojowego uczniów. Ze względu na panującą sytuację epidemiologiczną szkolenia takie powinny odbywać się również online.
- Aby zwiększyć skuteczność prowadzonych działań profilaktycznych zaleca się kontynuowanie współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze uzależnień, kontynuowanie organizacji szkoleń i kursów mających na celu podnoszenie kompetencji zatrudnionej kadry oraz zaangażowanie tych podmiotów w prowadzenie kampanii społecznych.

Profilaktyka uzależnień chemicznych powinna być prowadzona na kilku poziomach, aby spełniała swoją rolę.

- **Profilaktyka uniwersalna** – są to działania profilaktyczne adresowane do całych grup, bez względu na stopień indywidualnego ryzyka występowania problemów związanych z używaniem alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych lub uzależnień behawioralnych. Ich celem jest zmniejszanie lub eliminowanie czynników ryzyka sprzyjających rozwojowi

problemów w danej populacji i wzmacnianie czynników wspierających prawidłowy rozwój. Tutaj zaleca się:

- Kontynuację prowadzonych programów profilaktycznych ze względu na fakt, iż są one skuteczne i przynoszą zamierzone skutki.
- Wdrażanie działań ukierunkowanych na wzmacnianie systemu wartości dzieci i młodzieży, w szczególności wartości zdrowia, a także kształtowanie przekonań normatywnych i umiejętności psychospołecznych.
- Wspieranie prospołecznych działań młodzieży przez mentorów/tutorów, programów liderkich i działań rówieśniczych z obszaru profilaktyki i promocji zdrowia. Utrzymywanie dobrych relacji z innymi niż rodzice kompetentnymi i troskliwymi osobami dorosłymi (np. dziadkami, nauczycielami, mentorami) jest jednym z ważnych czynników chroniących i wspierających prawidłowy rozwój dzieci i młodzieży.
- Wykorzystywanie zainteresowań młodzieży i ich aktywności fizycznej do budowania alternatywnych, w stosunku do picia alkoholu i zażywania narkotyków, sposobów spędzania wolnego czasu i realizacji własnych zainteresowań - rekomenduje się, aby działania te miały formę warsztatów i spotkań z ekspertami, ponieważ jest to najbardziej lubiana i skuteczna forma profilaktyki dla tej grupy.
- Organizację kursów radzenia sobie ze stresem, usprawniania komunikacji interpersonalnej, radzenia sobie z negatywnymi emocjami. Wzmacnianie asertywnych zachowań, pewności siebie i samoakceptacji poprzez zajęcia z terapeutami zajęciowymi.
- Zorganizowanie kampanii informacyjnej dla dzieci i młodzieży szkolnej w celu uświadomienia jak alkohol oraz narkotyki wpływają na organizm człowieka oraz funkcjonowanie społeczności, poprzez kampanie w social mediach.
- Rekomenduje się warsztaty dla dzieci i młodzieży na temat przemocy, agresji i konfliktów między uczniami, a także zmotywowanie ich do nauki szkolnej.
- Rekomenduje się edukację rodziny pod względem problemów uzależnień i zasięgania pomocy w wypadku występowania przemocy. Edukacja może mieć formę kampanii społecznej oraz warsztatów i spotkań z ekspertami (w formie stacjonarnej lub online).

- Prowadzenie lokalnych kampanii i innych działań edukacyjnych, mających na celu podniesienie wiedzy społeczeństwa na temat szkodliwości i skutków przyjmowania substancji uzależniających.
  - Dalsze rozpowszechnianie informacji z zakresu rozwiązywania problemów alkoholowych poprzez tworzenie sieci punktów informacyjnych z danymi o dostępnej ofercie pomocy na terenie Miasta Łomża. W tym celu można wykorzystać tablice informacyjne w: Ośrodku Pomocy Społecznej, parafiach, siedzibach organizacji pozarządowych, Punkcie Konsultacyjnym, szkole, urzędach itp.
- **Profilaktyka selektywna** – ukierunkowana na jednostki i grupy zwiększonego ryzyka. Są to działania profilaktyczne adresowane do jednostek lub grup, które ze względu na swoją sytuację społeczną, rodzinną, środowiskową lub uwarunkowania biologiczne są narażone na większe od przeciętnego ryzyka wystąpienia problemów wynikających ze stosowania substancji psychoaktywnych, uzależnień behawioralnych lub innych zaburzeń zdrowia psychicznego. Profilaktyka selektywna jest więc przede wszystkim działaniem uprzedzającym, a nie naprawczym. Rekomenduje się:
- Zapewnienie łatwego dostępu do źródeł informacji, przeznaczonych dla osób szukających wsparcia, dotkniętych problemem uzależnień i/lub przemocy.
  - Specjalistycznym wsparciem powinni zostać objęci mieszkańcy oraz rodziny borykające się z problemem alkoholowym. Tym rodzinom powinny zostać zaproponowane warsztaty lub spotkania, podczas których mogliby uzyskać wsparcie i wzmacniać swój autorytet wychowawczy pod okiem psychologów.
  - Na terenie Miasta Łomża powinna zostać przeprowadzona lokalna kampania uwrażliwiająca na szkodliwość alkoholu oraz zachęcająca do ograniczenia jego nadmiernego spożywania.
  - Przeprowadzenie kampanii informacyjnej o dostępnych formach pomocy osobom uzależnionym i współuzależnionym w mieście.
  - Opracowanie lokalnej kampanii na rzecz zwiększenia świadomości oraz odpowiedzialności sprzedawców alkoholu i uwrażliwienia ich na szkodliwość sprzedaży napojów alkoholowych osobom niepełnoletnim.
- **Profilaktyka wskazująca** – ukierunkowana na jednostki (lub grupy) wysokiego ryzyka, demonstrujące wczesne symptomy problemów związanych z używaniem alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych,

nowych substancji psychoaktywnych bądź problemów wynikających z uzależnień behawioralnych, ale jeszcze niespełniających kryteriów diagnostycznych uzależnienia, a także wskazujące na symptomy innych zaburzeń zachowania lub problemów psychicznych. Zaleca się:

- Zwiększenie dostępności do placówek leczniczych dla osób uzależnionych od alkoholu, wspieranie działań rehabilitacyjnych i grup wsparcia - stworzenie możliwości resocjalizacji osób uzależnionych.
  - Zalecane jest, aby poza uczestnictwem w psychoterapii osoby uzależnione korzystały również z oferty ruchów samopomocowych.
  - Wspieranie działalności środowisk abstynenckich.
  - Zwiększanie dostępności i podniesienie jakości pomocy dla członków rodzin z problemem alkoholowym.
  - Zwiększanie dostępności i podniesienie jakości pomocy dla osób doświadczających przemocy w rodzinie, w szczególności z problemem alkoholowym.
  - Wzmocnienie integracji społeczności lokalnych na rzecz wspierania rodzin borykających się z różnymi problemami społecznymi, w tym zagrożenia przemocą, alkoholizmem, narkomanią. Wyrównywanie szans może zostać przeprowadzone w różnorodny sposób, m.in. opracowanie programów profilaktycznych przeciwdziałających problemom społecznym w rodzinach, wspieranie i rozwój poradnictwa rodzinnego lub wspieranie rodzin i form zastępczych w opiece nad dzieckiem. Działanie to znajduje uzasadnienie w fakcie, iż to rodzina jest podstawową komórką społeczną i to od jej kondycji zależy rozwój psychospołeczny dzieci i młodzieży.
  - Wprowadzanie ograniczonej dostępności alkoholu i papierosów na terenie Miasta Łomża dla młodzieży, poprzez edukację i kontrolę sprzedawców.
- **W związku z problemem przemocy rekomenduje się:**
- Prowadzenie lokalnych działań informacyjno-edukacyjnych na temat zjawiska przemocy w rodzinie, w tym przemocy wobec dzieci (czym jest przemoc, jakie są jej mechanizmy, jakie niesie konsekwencje itp.), a także możliwości uzyskania pomocy (przede wszystkim bezpłatnej) i miejsc, które taką pomoc świadczą.
  - Włączanie się w ogólnopolskie akcje promujące życie rodzinne bez przemocy.

- Prowadzenie i finansowanie programów profilaktyki przemocy w rodzinie i programów rozwijających umiejętności wychowawcze i pozytywne relacje rodzinne.
- Dalsze prowadzenie lokalnych kampanii społecznych, które będą obalać mity i stereotypy na temat przemocy w rodzinie, a także będą opisywać mechanizmy przemocy w rodzinie i uświadamiać ich społeczną szkodliwość.
- Ciągłą realizację zajęć, mających na celu poszerzenie wiedzy z zakresu problematyki przemocy. Zakres kierowanej do uczniów informacji, oprócz konsekwencji stosowania przemocy, powinien zawierać również treści na temat szerokiego spektrum rodzajów przemocy. Zaleca się stosowanie różnych technik i metod, które będą w atrakcyjny i aktywny sposób przekazywały informację. Skuteczne w tym przypadku mogą być metody takie jak: psychodrama (odgrywanie scenek na temat zachowań przemocowych, które pomogą wczuć się w doświadczenia osób będących ofiarą agresji); "burza mózgów" (stworzenie listy wszystkich zachowań będących aktem przemocy); praca w grupach (znalezienie wspólnych pomysłów rozwiązań problemu przemocy).
- Warto tworzyć, wspierać i finansować miejsca pomocy dorosłym i dzieciom oferujących kompleksową pomoc: psychologiczną, terapeutyczną, socjoterapeutyczną, socjalną w przypadku doświadczenia przemocy w rodzinie (np. punkty konsultacyjne). Informacje o tych miejscach powinny być rozpowszechnione na stronach internetowych i w miejscach publicznych.
- Zwiększenie świadomości rodziców na temat negatywnych konsekwencji stosowania agresji w procesie wychowania, przy jednoczesnej edukacji w zakresie innych skutecznych i bezpiecznych dla rozwoju dziecka metod wychowawczych, poprzez warsztaty i zajęcia organizowane dla rodziców oraz przy wykorzystaniu strategii informacyjnej, zarówno w środkach masowego przekazu, jak i w społeczności lokalnej.
- Organizowanie i finansowanie szkoleń i konferencji dotyczących obowiązujących procedur (w tym procedury „Niebieskiej Karty”), zasad podejmowania interwencji oraz współpracy służb działających na rzecz zatrzymania przemocy w rodzinie.

- Opracowywanie i upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat psychologicznych i prawnych aspektów przeciwdziałania przemocy w rodzinie adresowanych do dorosłych mieszkańców oraz dzieci i młodzieży.
  - Zapewnienie osobom pracującym z członkami rodzin z problemem przemocy dostępu do stałej superwizji, która pozwala na analizę osobistych postaw wobec ofiar i sprawców przemocy i przekonań na temat zjawiska przemocy w rodzinie, a tym samym przekłada się na bardziej profesjonalną i skuteczną pracę z klientem.
  - Wspieranie działalności grup samopomocowych (w tym grup wsparcia) dla osób doświadczających przemocy w rodzinie.
- **W ramach profilaktyki uzależnień behawioralnych:**
- Biorąc pod uwagę rozwój mediów elektronicznych i związanych z tym zagrożeń, zasadne jest zwiększanie aktywności w działalności szkół w zakresie przeciwdziałania tym zagrożeniom, np. poprzez zajęcia profilaktyczne omawiające problem cyberprzemocy.
  - Działaniami z zakresu edukacji powinni być objęci rodzice uczniów: na temat racjonalnych sposobów użytkowania mediów cyfrowych oraz konsekwencji zachowań problemowych i zagrożeń uzależnieniami czynnościowymi.
  - Popularyzowanie wiedzy nt. uzależnień poprzez organizowanie kampanii społecznych – adresowanych do uczniów ze szkoły podstawowej, a także ich rodziców.
  - Wymagane jest wdrożenie procedur zwiększających bezpieczeństwo cyfrowe w szkole.
  - Rozpowszechnienie informacji o placówkach udzielających pomocy w zakresie uzależnień od hazardu oraz na temat wskaźników pozwalających stwierdzić czy problem w tym zakresie występuje. Pomocne mogą okazać się broszury/ulotki plakaty informujące o negatywnych skutkach regularnego grania w gry hazardowe oraz wskazujące możliwe formy pomocy wyjścia z nałogu.

10. PODSUMOWANIE

Badanie przeprowadzone na terenie Miasta Łomża miało na celu zdiagnozowanie oraz określenie głównych problemów występujących wśród społeczności lokalnej. Bezpośrednim rezultatem przeprowadzonej diagnozy jest niniejszy raport, stanowiący podstawę do zaplanowania oraz zrealizowania przez władze lokalne konkretnych oddziaływań, które będą miały na celu stopniową eliminację zagrożeń i problemów występujących na terenie Miasta Łomża.

Wstępne określenie rozmiaru skali zjawiska przemocy, narkomanii, alkoholizmu, niktynizmu, a także uzależnień behawioralnych pozwoli na odpowiednie wprowadzenie działań profilaktycznych. Należy pamiętać, że grupą wysokiego ryzyka są przede wszystkim dzieci i młodzież. Wiele badań naukowych wskazuje na fakt, iż to dom rodzinny jest czynnikiem decydującym o dalszym rozwoju osobowościowym i światopoglądowym nastolatka. Dlatego też, należałoby skupić się na nawiązaniu ścisłej relacji pomiędzy środowiskiem szkolnym oraz rodzicami, w celu wspólnego rozwiązywania problemów, z jakimi borykają się młodzi mieszkańcy Miasta Łomża.

Komunikaty medialne oraz wpływ rówieśników mogą w wielu przypadkach negatywnie oddziaływać na nieustannie kształtującą się osobowość młodego człowieka, a to z kolei może przejawiać się w ryzykownych zachowaniach nastolatków. Władze lokalne powinny w sposób szczególnie zadbać o małych dzieci pochodzących ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym. Jest to ważna kwestia, gdyż często problemy z dzieciństwa oraz domu rodzinnego przenoszą się na dorosłe życie.

Ważne jest, aby szkoła również była miejscem, które przyczyni się do budowy systemu wartości młodego człowieka oraz ostrzeże i poinformuje go o konsekwencjach wynikających z podejmowania ryzykownych działań. Ze szczególną uwagą, powinno się traktować dzieci, których rodzice nie potrafią poradzić sobie z własnymi uzależnieniami.

Powyższe wnioski opisujące tendencję w dynamice zagrożeń lokalnych, wskazują na umiarkowany stopień występowania danych problemów społecznych na terenie Miasta Łomża. Pomimo to, należy podjąć wszelkie działania, które nie dopuszczą do pogłębiania się zjawisk marginalizacji, wykluczenia oraz patologii społecznych.

Ważną kwestią jest również uświadamianie społeczności lokalnej, w związku z odpowiednim reagowaniem na przemoc rówieśniczą oraz przemoc domową. Jak wynika z badań, istnieje spora część osób, która wie o działaniach przemocowych w obrębie swojego środowiska.

Należałoby wskazać tym osobom, jak powinny zachować się w sytuacji, kiedy są świadkami takich zachowań oraz, gdzie zgłosić się o pomoc.

Badania oraz analiza problemów społecznych w Mieście Łomża, wskazała różne obszary społeczne, które wymagają szczególnych interwencji. Raport wykazał wiele pozytywnych zjawisk, jakie mają miejsce wśród lokalnej społeczności. Przeprowadzona diagnoza wskazuje odpowiedni kierunek zmian, jakie powinny dokonać się na terenie Miasta Łomża.

*Zespół badawczy i osoby opracowujące powyższy raport mają nadzieję,
że zaprezentowane wyniki stanowią będą przydatną wskazówkę
w podejmowaniu działań na rzecz niwelowania problemów społecznych występujących
w obrębie Miasta Łomża.*